

BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI FEJLESZTÉSI ÉS KÉPZÉSI BIZOTTSÁG SZAKKÉPZÉS-FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

2013. MÁRCIUS

Jóváhagyta: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei
Fejlesztési és Képzési Bizottság

.....

Bihall Tamás
elnök

1. Tartalomjegyzék

1.	Tartalomjegyzék	2
2.	A koncepció helye a megyei fejlesztésben	4
3.	A szakképzés fejlesztésének megyei adottságai	5
3.1.	A tanulószereződéses gyakorlati képzés helyzete Borsod-Abaúj-Zemplén megyében	15
3.2.	Duális képzés	16
3.3.	Gyakorlati képzőhelyek	17
3.4.	Gyakorlati képzési hajlandóság.....	19
3.5.	Tanulószereződések	20
3.6.	Tendenciák a tanulószereződések szakmánkénti megoszlásában	22
4.	A szakképzés megyei kibocsátása és intézményrendszere	23
4.1.	A szakképzés kibocsátási adatainak és a pályakezdő munkanélküliek adatainak összefüggései.....	23
4.2.	Térségi Integrált Szakképző Központok Borsod-Abaúj-Zemplén megyében	25
4.2.1.	Létszámadatok szakmacsoportok szerint	26
4.2.2.	Párhuzamos képzések.....	28
4.3.	A képzések tekintetében a legnagyobb létszámmal bíró szakmák	28
4.4.	Az iskolai rendszerű szakképzési intézmények fenntartói szerkezetének átalakulása	30
4.5.	Az iskolai rendszerben és felnőttképzésben letett szakmai vizsgák száma és aránya	31
4.6.	Sikeres vizsgázók száma szakmacsoportonként.....	32
4.7.	Várható tanulói létszámok a szakképzésben 2012 és 2017 között	34
5.	Borsod-Abaúj-Zemplén megye szakképzés-fejlesztési koncepciója.....	35
5.1.	A koncepció szerkezete	36
5.2.	A koncepció alapelvei	37
5.3.	Borsod-Abaúj-Zemplén megye szakképzés-fejlesztési célkitűzései	37
5.3.1.	A szakképzés és a munkaerőpiac igényeinek összehangolása	37
5.3.2.	Az esélyegyenlőség biztosítása	49
5.3.3.	A szakképzési intézményrendszer rugalmasságának növelése	52
5.3.4.	A szakképzés finanszírozhatóságának biztosítása	56
5.3.5.	A BOKIK, a munkaadói szervezetek, valamint a Magyar Agrárkamara BAZ Megyei területi szervezetének részvétele a szakképzési feladatok megvalósításában	60
5.3.6.	Információs rendszerek aktív bevonása a tervezésbe.....	64
6.	Összefoglalás	67

7.	Melléletek.....	68
7.1.	1. számú melléklet: Borsod-Abaúj-Zemplén megye demográfiai helyzete	68
7.2.	2. számú melléklet: Foglalkoztatási viszonyokt	73
7.2.1.	Gazdasági aktivitási mutatók alakulása, 2006-2011	73
7.2.2.	Munkanélküliségi, foglalkoztatási és aktivitási létszámadatok alakulása.....	75
7.2.3.	A foglalkoztatás szerkezetének alakulása vállalati méret szerint, 2006-2011.....	76
7.2.4.	A foglalkoztatás szerkezetének alakulása nemzetgazdasági ágak, ágazatok szerint, 2006-2011.....	78
7.2.5.	Pályakezdő munkanélküliek száma, összetétele, 2006-2011.....	83
7.2.6.	A munkaerő-kereslet alakulása, szerkezete, 2006-2011.....	90
7.2.7.	Uniós források felhasználása a foglalkoztatás bővítésében	93
7.2.8.	Közfoglalkoztatási programok	97

2. A koncepció helye a megyei fejlesztésben

Az alábbi fejezetben a szakképzés-fejlesztés kereteit adó jogi-szabályozási környezet átalakulását foglaljuk össze röviden. Ez az áttekintés azért szükséges, mert a szakképzés-fejlesztés szinte minden korábbi jogi kerete átalakult vagy éppen átalakulóban van. Ez a tény szereplők részéről folyamatos alkalmazkodást és együttműködést követel majd meg az elkövetkezendő években.

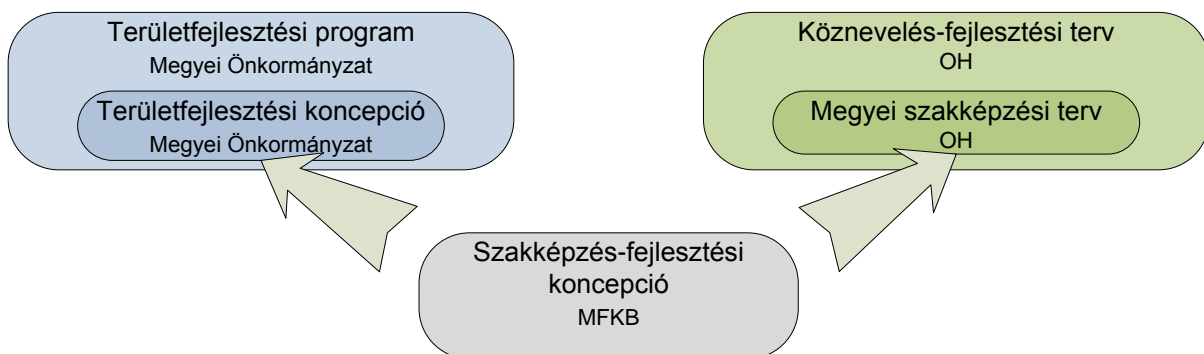
Az újjáalakult Megyei Fejlesztési és Képzési Bizottságok (MFKB) több jogszabály által meghatározott folyamat szerint meg kell hogy alkossák a megyei szakképzés-fejlesztési koncepciókat. Ennek megalkotásában a Kereskedelmi és Iparkamarának vezető szerepe van, mivel a megyei bizottság operatív működtetése a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kereskedelmi és Iparkamarához került a szakképzési törvény 83. § (5) bekezdése alapján.¹ Az MFKB feladatait azonban össze kell hangolni más megyei, illetve országos hatályú fejlesztési dokumentumokkal, melyeket az alábbiak szerint hivatkozott jogszabályok határoznak meg.

1. A szakképzésről szóló **2011. évi CLXXXVII. törvény 82.§ a) pont:** „A bizottság (MFKB)[...] kidolgozza az iskolai rendszerű szakképzés fejlesztésének az adott megyére vonatkozó, a szakképzés irányainak és a beiskolázási arányok rövid és középtávú tervét tartalmazó koncepcióját (szakképzés-fejlesztési koncepció), amely a megye, illetve a fővárosi területfejlesztési koncepció és területfejlesztési program részét képezi”.
2. A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló **1996. évi XXI. törvény 13.§ (2) bekezdés b) pont:** „A megyei önkormányzat [...] a megyei jogú város önkormányzata bevonásával kidolgozza és elfogadja - az országos területfejlesztési koncepcióval összhangban - a megye hosszú távú területfejlesztési koncepcióját (a továbbiakban: megyei területfejlesztési koncepció), illetve - a megyei területfejlesztési koncepció és területrendezési terv figyelembevételével - a megye fejlesztési programját és az egyes alprogramokat.”
3. A nemzeti köznevelésről szóló **2011. CXC. törvény 75. § (1) bekezdés:** „Az oktatásért felelős miniszter a köznevelési feladatok megszervezéséhez szükséges döntései előkészítése céljából a hivatal (Oktatási Hivatal) előterjesztése alapján a kormányhivatalok közreműködésével, valamint a helyi önkormányzatok véleményének kikérésével és közreműködésével megyei szintű bontásban feladatellátási, intézményhálózat-működtetési és köznevelés-fejlesztési tervet készít, amelynek része a megyei szakképzési terv. A települési önkormányzat a köznevelés-fejlesztési tervhez adott véleményéhez beszerzi a településen működő köznevelési intézmények nevelőtestületei, a köznevelési intézményben közalkalmazotti jogviszony, munkaviszony keretében foglalkoztatottak közössége (a továbbiakban:

¹ „A bizottság működtetésével, a hatáskörébe tartozó javaslatok, állásfoglalások előkészítésével és a végrehajtással kapcsolatos feladatokat a bizottság munkaszervezeteként a gazdasági kamara látja el. A bizottság működtetési költségeinek forrását a gazdasági kamara biztosítja.”

alkalmazotti közösség), szülői és diákszervezeteinek véleményét. A hivatal a megyei szakképzési terv elkészítéséhez beszerzi a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter véleményét.”

A fentiek alapján a fejlesztési dokumentumok egymáshoz való viszonyát az alábbi ábra szemlélteti. A két folyamatot alapvetően a felelős szervezetek alapján lehet megkülönböztetni (más támpontunk jelenleg nincs), melyeket jelenleg a szakképzés-fejlesztési koncepció „köt össze”.

Fontos, hogy a különböző irányból kezdeményezett dokumentumok elkészítése időben párhuzamosan történik, tehát a dokumentumok tartalmi-szakmai koherenciája csak később valósulhat meg. Ugyancsak itt szögezendő le, hogy a 2013 közepére véglegesülő felnőttképzési törvény szükségessé teheti a fenti dokumentumok átvizsgálását és részleges kiegészítését.

3. A szakképzés fejlesztésének megyei adottságai

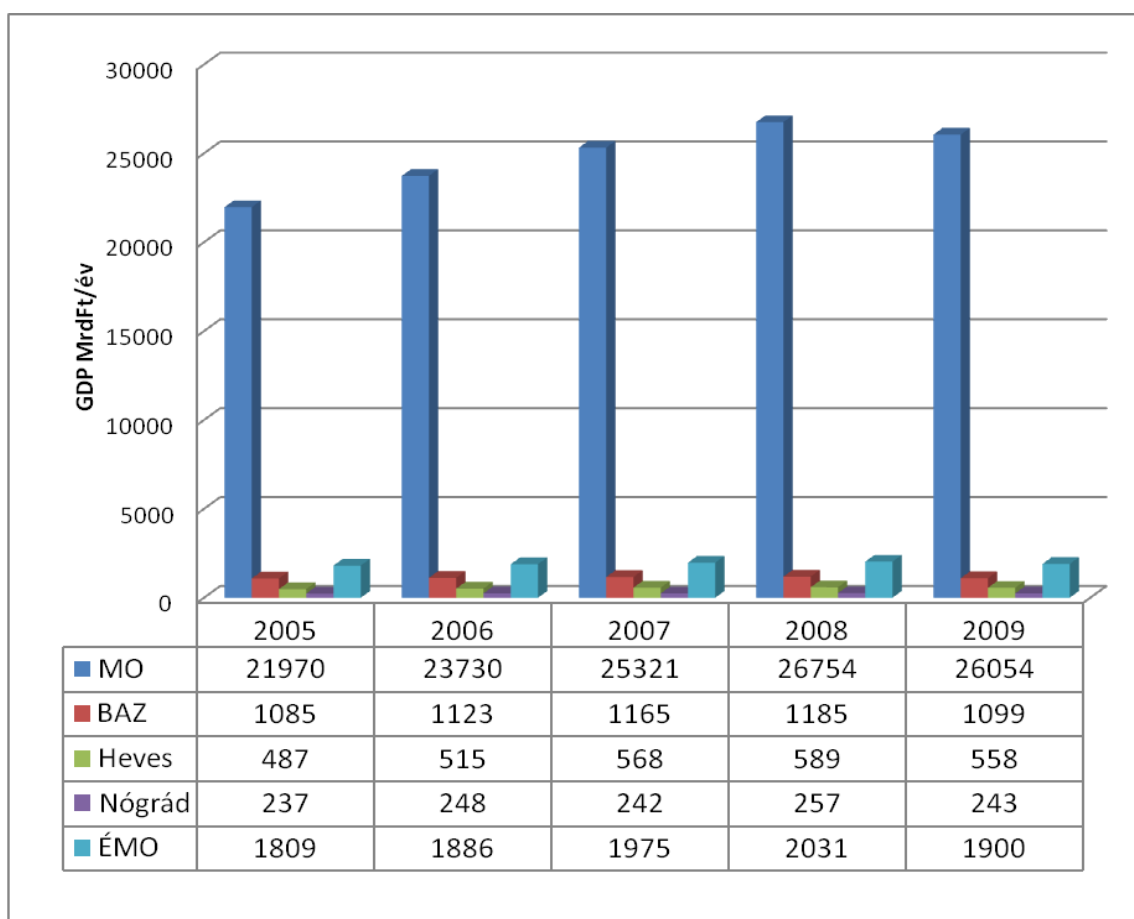
Az Észak-Magyarországi régió területileg és lakosságszámát tekintve is legnagyobb megyéje a rendszerváltás óta eltelt több mint két évtized alatt sem tudott kiemelkedni a társadalmi-gazdasági elmaradottságból, az erőfeszítések ellenére a magas munkanélküliség, a gyenge tőkeerő jellemzi. A befektetők megjelenéséhez szükséges infrastruktúra (autópálya) megépülése arra az időszakra esett, amikor az olcsó munkaerőt már nem Magyarországon, hanem Romániában, Ukrajnában keresték a terjeszkedni kívánó multinacionális cégek. Így az egy évtizeddel ezelőtt letelepedett elsősorban gépipari, energiaipari vállalkozásokat nemigen követték az újabbak.

A gazdaság állapotát jellemző GDP értékek változása lassú növekedést mutat, 2009-ben viszont mindenütt a válság hatása érvényesül. A szomszédos megyékkel összehasonlítva az is látszik, hogy a legnagyobb visszaesés, gyakorlatilag a 2005. évi szintre Borsod-Abaúj-Zemplén megyében következett be, ugyanis itt kiemelkedően domináns a vegyipar és a gépipar jelenléte, s az autóiipari válság ezen ágazatokat súlyosan érintette. A mezőgazdaságra a területi és közgazdasági adottságok nagyfokú differenciáltsága a jellemző. A termelés

szerkezetét vizsgálva rendkívül magas az alapanyag-előállítás nagysága és kevés a hozzáadott értéket produkáló feldolgozóipar mértéke. Ennek oka elsődlegesen az, hogy a megszűnő nagyiparból (kohászat, bányászat) kikerült emberek sem vállalkozói szemlélettel, sem induló alaptőkével nem rendelkeztek.

A számok azt is jelzik, a régióban megtermelt GDP az országos teljesítmény 7,2 %-a, Borsod-Abaúj-Zemplén megye esetében ez az arány 4,2 %.

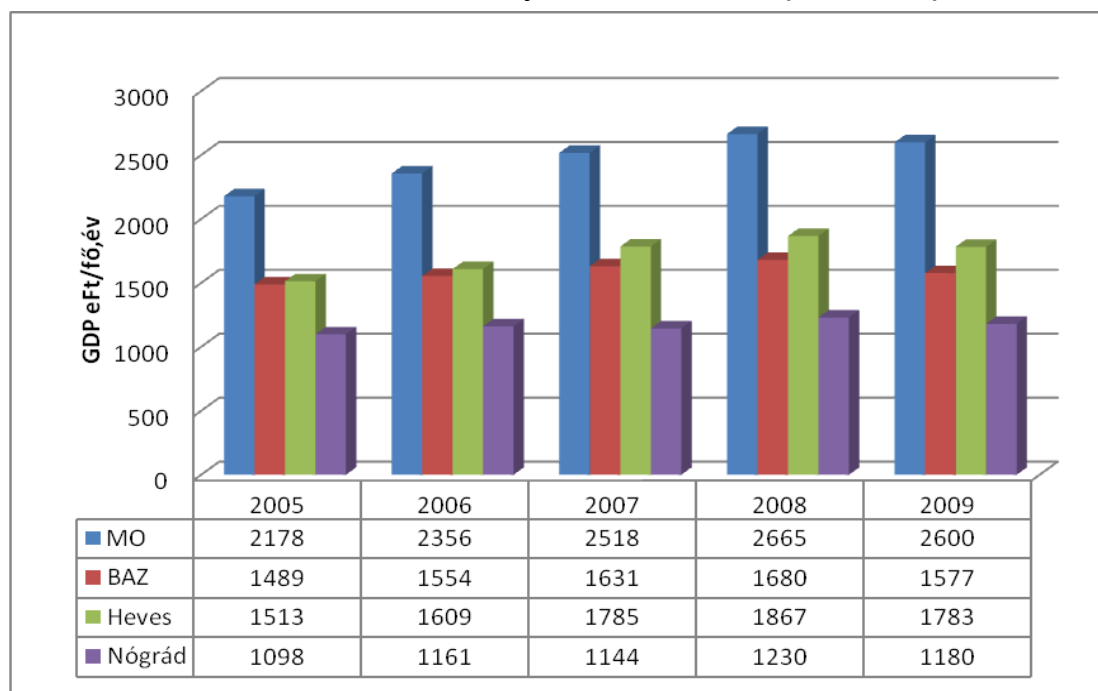
1. számú ábra: A GDP értékének alakulása (2005-2009)

Forrás: KSH

A fajlagos teljesítményértékek összehasonlítása azt jelzi, hogy a régió három megyéje közül minden évben Heves megye 1 főre jutó GDP értéke a legmagasabb, Nógrádé a legalacsonyabb, Borsod-Abaúj-Zemplén megye pedig a kettő között helyezkedik el.

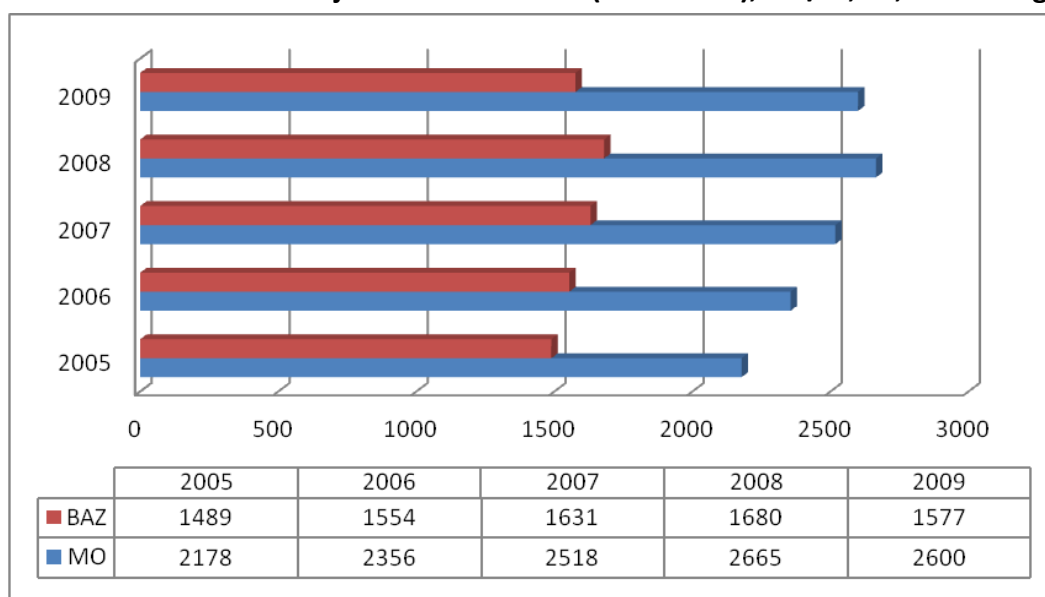
2. számú ábra: 1 főre jutó GDP alakulása (2005-2009)

Forrás: KSH

Borsod-Abaúj-Zemplén megye az országos átlag 60 %-a körüli teljesítményt ért el az elmúlt években. 2009-ben ezzel a 17. helyet érte el a megyék között.

3. számú ábra: 1 főre jutó GDP alakulása (2005-2009), eFt/fő, év, B-A-Z megye

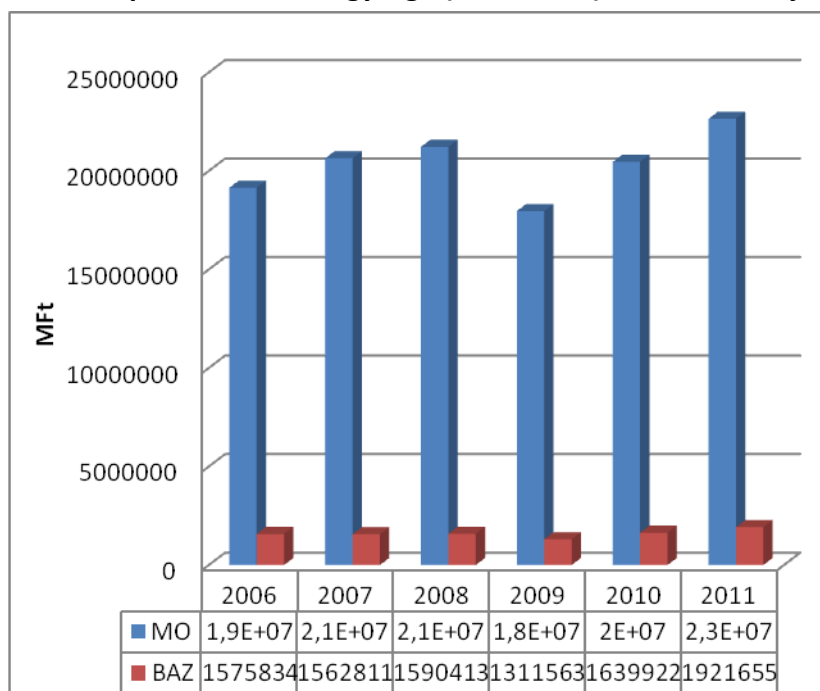
Forrás: KSH

Az elmaradást számos tényező okozta:

- ✓ a helyi vállalkozások alacsony tőkeereje miatt elmaradó fejlesztések
- ✓ jelentős számú munkahelyet teremtő befektetők elmaradása
- ✓ az EU-források eléréséhez csak a vállalkozások szűk köre volt képes megfelelő saját erőt biztosítani, illetve a bankok visszafogott hitelezési hajlandóságának megfelelni
- ✓ a legyengült gazdaságot a válság súlyosabban érintette
- ✓ a térség alacsony innovációs teljesítménye
- ✓ a szakképzetlen, 8 általános iskolai végzettséggel vagy azzal sem rendelkező munkanélküliek nagy száma, magas aránya
- ✓ a lakosság fizetőképességének csökkenése

Borsod-Abaúj-Zemplén megye hagyományosan ipari térség. A bruttó hozzáadott érték 31 %-a származik az iparból. Több évszázadon keresztül a nehézipar dominanciája volt jellemző, majd a szénbányászat és a vaskohászat válsága, gyakorlatilag megszűnése következett be, amit csak lassan követett egy termékszerkezet-váltás. Jelenleg az ipart kis számú, többnyire multinacionális vállalat, igen kevés, általában hazai tulajdonú közép- és nagyvállalkozás és 99 %-ot meghaladó mikro és kisvállalkozás alkotja. Ők együttesen az ország ipari termelésének 7,3-8,4 %-át állítják elő.

4. számú ábra: Az ipari termelés nagysága (2006-2011), Borsod-Abaúj-Zemplén megye

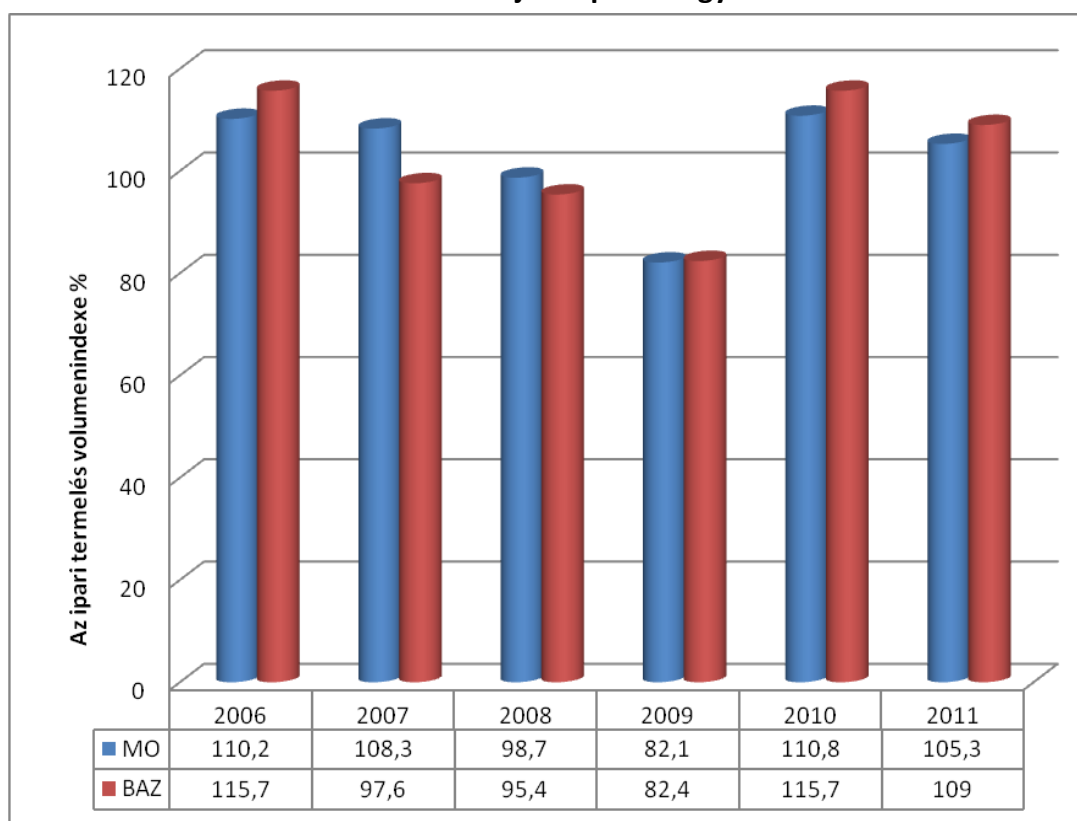

Forrás: NAV Észak-Magyarországi Igazgatósága

Tekintettel arra, hogy a megyei teljesítményeket meghatározó módon befolyásolják a nagy vegyipari és gépipari cégek, az ő piaci helyzetükben beálló változások szignifikánsan megjelennek az eredményekben. Jól látszik, hogy a nagy visszaesés 2009-ben, a járműipar válság hatására következtek be.

A megye gazdaságában az ipar meghatározó szereplő, ezzel magyarázható, hogy a termelés recesszióban alacsonyabb, növekedési szakaszban magasabb indexet produkál az országos átlagnál.

5. számú ábra: Az ipari termelés volumenindexének alakulása %, 2006-2011, Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Forrás: NAV Észak-Magyarországi Igazgatósága

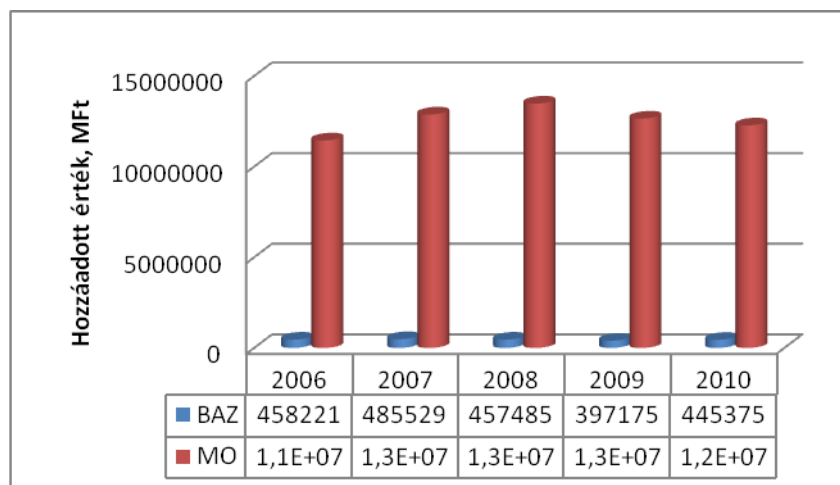
A jövőbeni folyamatok előrevetítése, a teendők meghatározása szempontjából azonban a termelési érték abszolút számainál lényegesebb a hozzáadott érték változása. Ez a szám azt fejezi ki, milyen többletet adott hozzá az adott vállalkozás, térség a megvásárolt anyagokhoz.

Az egy főre jutó hozzáadott érték pedig az értékteremtés színvonalára, fejlettségére utal, egyben azt is jelzi, az adott termelést mennyire kvalifikált munkával állították elő.

A számsorokat vizsgálva látható, hogy az országban előállított hozzáadott értéknek mindössze 3,5-4 %-a származik a megyéből. Ehhez azonban azt is hozzá kell tenni, hogy a NAV által gyűjtött adatok kizárólag a megyei székhelyű vállalatokra vonatkoznak. Sajnálatos,

hogy számos kisebb-nagyobb cég központja, székhelye Budapesten, vagy más városban, többnyire Dunántúlon van. Igaz, hogy ott termelés nem folyik, az eredmények mégis más térségek statisztikáját erősítik.

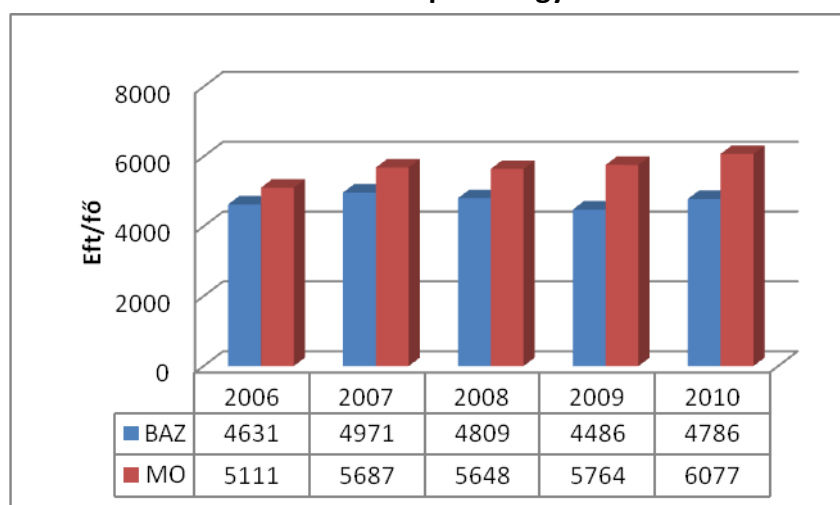
6. számú ábra: A hozzáadott érték nagysága 2006-2010, Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Forrás: NAV Észak-Magyarországi Igazgatósága

Az egy főre jutó hozzáadott érték – ugyancsak székhely szerinti adatok alapján – a következő módon alakult 2006-2010 között:

7. számú ábra: Egy alkalmazottra jutó hozzáadott érték 2006-2010, Borsod-Abaúj-Zemplén megye

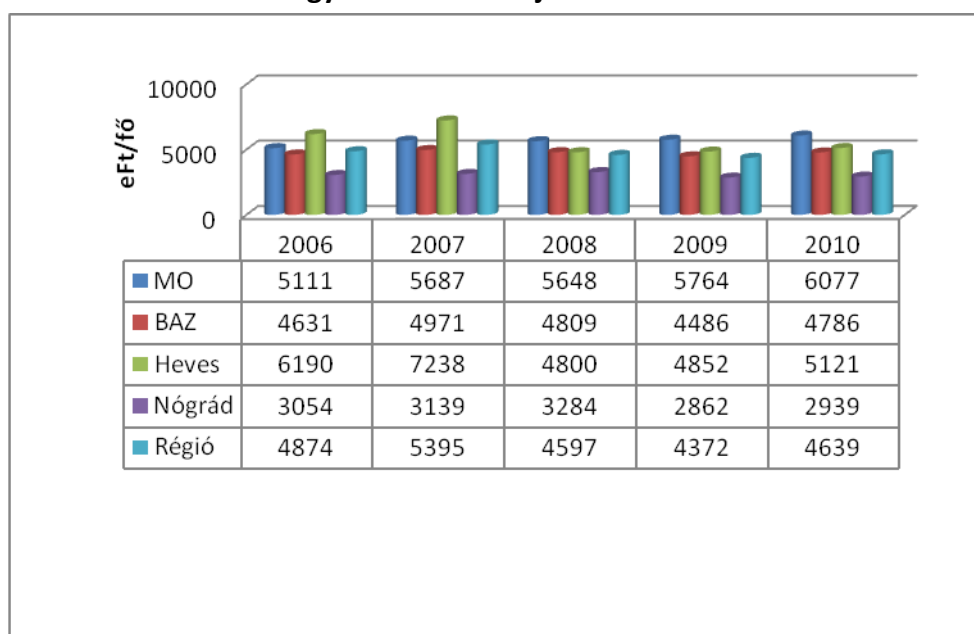

Forrás: NAV Észak-Magyarországi Igazgatósága

Látható, a fajlagos teljesítmény az országos átlag 80-90 %-a között mozog. Ezt az arányt elsősorban az országos átlagérték javulása okozza, a megyei teljesítmény hasonló szinten mozgott az évek során.

A régió és a szomszédos megyék adatainak összehasonlítása azt mutatja, hogy Heves megye gyakorlatilag folyamatosan eredményesebb, Nógrád pedig alacsonyabb szintű, mint Borsod-Abaúj-Zemplén. Heves az országos átlagot is meghaladta a válságot megelőző években, a lemaradást később az indokolja, hogy a megye gazdaságában a járműipari cégek dominánsak, a válság így arányaiban ezt a megyét súlyosabban érintette.

8. számú ábra: Egy alkalmazottra jutó hozzáadott érték 2006-2010

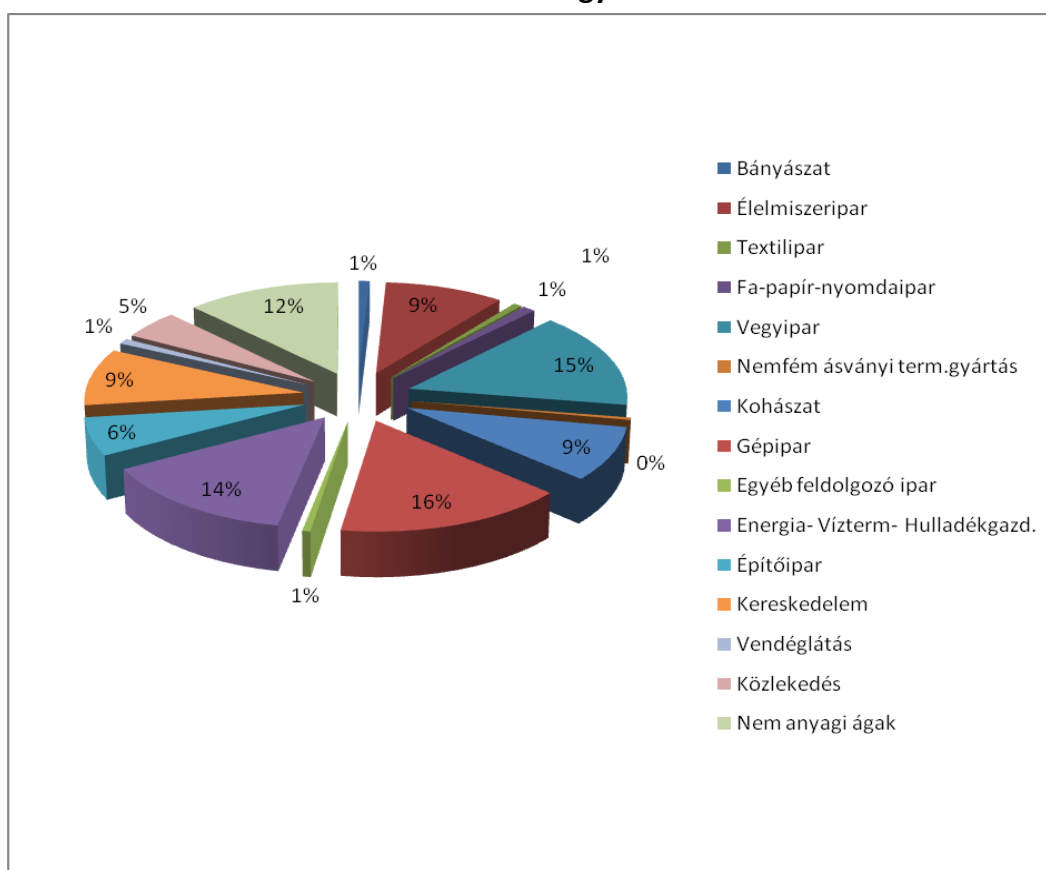
Forrás: NAV Észak-Magyarországi Igazgatósága

A hozzáadott érték ágazati megoszlása egyértelműen kirajzolja a megye legfontosabb, meghatározó ágazatait: a vegyipar, gépipar, energiaipar vezeti a listát, majd ezt követik a nem anyagi ágak, az élelmiszeripar, kohászat és kereskedelem.

Ebben a megoszlásban hosszú ideje nincs nagy változás, talán csak a kohászat egyre csökkenő szerepe mutatható ki.

A magasabb termelékenység, az egy alkalmazottra jutó hozzáadott érték elsősorban a magasabb innováció-tartalmú ágazatokra jellemző. A vegyiparban, gépiparban, energiaiparban folyamatosan nagy értékű fejlesztések beruházások valósulnak meg, különösen a nagyvállalatoknál. Ezek a beruházások a teljesítményt növelik, ugyanakkor a foglalkoztatásra inkább negatív hatással vannak.

9. számú ábra: A hozzáadott érték ágazati megoszlása 2010, Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Forrás: NAV Észak-Magyarországi Igazgatósága

A növekedés motorja az innováció, a fejlesztés, beruházás. Az Európai Unióhoz való csatlakozás nagy reménnyel kecsegtette a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradt régiót. A felzárkóztatási politika azonban Magyarország belépése idején megváltozott, a források elsősorban a versenyképesség növelésére és az ehhez kapcsolódó infrastrukturális beruházásokra koncentráltak. A pályázati kiírások minimális mértékben vették figyelembe a keleti és nyugati régiók versenyhelyzetét, így az alacsony tőkeerejű észak-magyarországi vállalkozások és önkormányzatok relatíve kevesebb fejlesztési forrás elérésére voltak képesek.

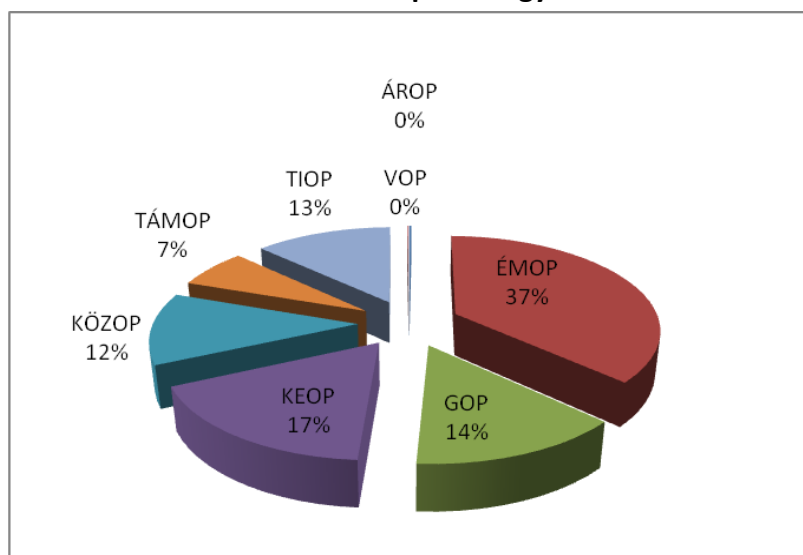
1. számú táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplénben megvalósuló projektek pályázati adatai, Az Új Magyarország Fejlesztési Terv pályázati eredményei

Új Magyarország Fejlesztési Terv	Támogatott pályázat, db	Megítélt támogatás MFt	Kifizetés MFt
ÁROP	39	595	557
ÉMOP	1128	113820	62292
GOP	1359	43316	22590
KEOP	247	53075	8949
KÖZOP	7	37730	12493
TÁMOP	370	20722	12822
TIOP	66	39521	15938
VOP	1	470	416
B-A-Z összesen	3217	309249	136057
Észak-Magyarország	5471	504294	228199
Magyarország	39167	5686841	2381726

Forrás: NFÜ EMIR

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyében megvalósuló projektekre megítélt támogatás az országos összeg 5,4 %-a, a régió esetén ez az arány 8,8 %. Mindkét arány messze alatta marad a lakosságszám vagy a terület alapján elvárhatónál, nem beszélve az elmaradott térségek felzárkóztatásához szükséges relatíve nagyobb támogatási igényről.

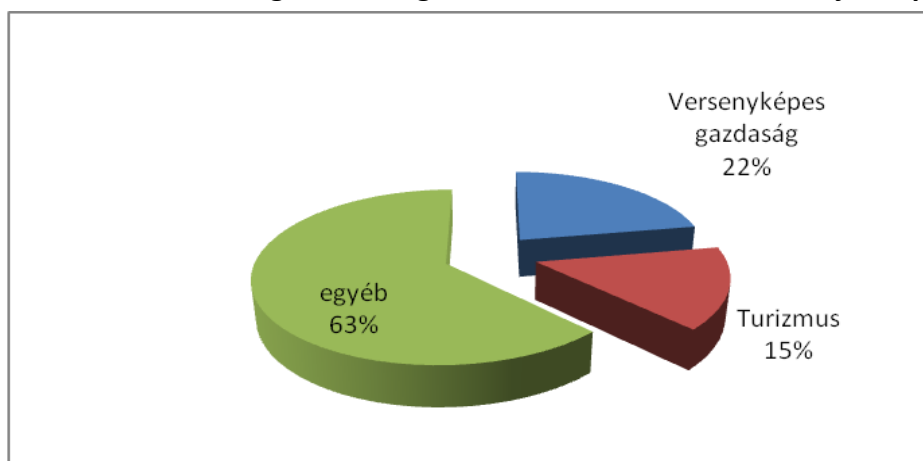
10. számú ábra: Új Magyarország Fejlesztési Terv Támogatás megoszlás, Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Forrás: NFÜ EMIR

Az eredményeket tovább vizsgálva az is jól látszik, hogy a gazdaság fejlesztésére rendkívül kevés támogatás jutott. A GOP 14 %-os mennyisége mellett az ÉMOP pályázati rendszerből mindössze 37 %-ot tesz ki a gazdasági típusú támogatás, vagyis a teljes megítélt támogatás alig 28 %-a kerül a gazdaságba, míg a nem termelő jellegű projektekre 72 % jut.

11. számú ábra: ÉMOP megítélt támogatás területei, %, Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Forrás: NFÜ EMIR

Az új Széchenyi Terv pályázatok esetében még a folyamat elején vagyunk. Kevés pályázat esetében született döntés, a megítélt támogatásokból pedig minimális volt az eddigi kifizetés.

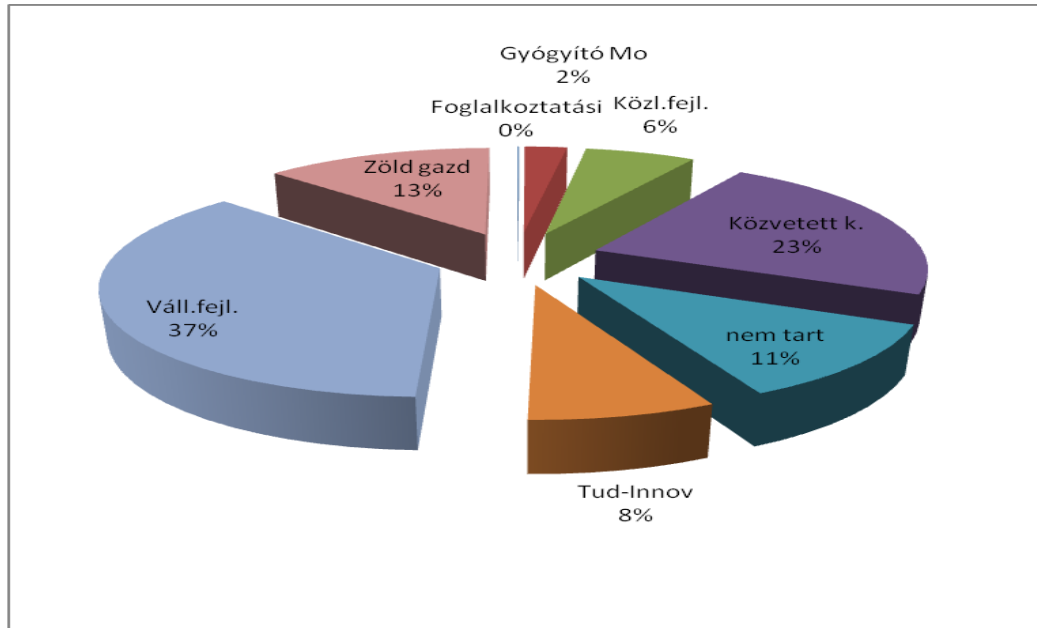
2. számú táblázat: Az Új Széchenyi Terv pályázati eredményei

Új Széchenyi Terv	Támogatott pályázat, db	Megítélt támogatás MFt	Kifizetés MFt
Foglalkoztatás	1	34	8,5
Gyógyító Magyarország	21	923	42,1
Közlekedésfejlesztés	7	2401	0
Közvetett k.	19	8581	37,4
Nem tart.	56	4238	2
Tudomány - Innováció	40	2881	224
Vállalati fejlesztések	375	13775	500
Zöld gazdaság	68	4955	93
B-A-Z összesen	587	37788	907
Észak-Magyarország	1074	59396	1921
Magyarország	9217	624690	46790

Forrás: NFÜ EMIR

Az országos szinten lekötött támogatások 6 %-a került a megyébe, míg a régióba 9,5 %.

12. számú ábra: Új Széchenyi Terv, Támogatás megoszlás %, Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Forrás: NFÜ EMIR

Ezek a támogatások a jelenlegi statisztika szerint nagyobb hányadban szolgálják a vállalkozások és a gazdaság fejlesztését, de a kezdeti stádium miatt az új Széchenyi Terv várható eredményeit még nem lehet megjósolni.

A megyébe kerülő EU-s forrásokból jelentős az ÚMVP keretében a mezőgazdasági és vidékfejlesztési programokon keresztül ide kerülő közel 20 milliárd Ft, mely a normatív és pályázati forrásokból származik.

3.1. A tanulószereződéses gyakorlati képzés helyzete Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

A 2010-ben meghirdetett Nemzeti Együttműködés Programja címet viselő kormányprogram egyik legfontosabb célkitűzése a foglalkoztatás bővítése. E cél elérése érdekében a szakképzés tekintetében a duális képzés hangsúlyosabbá tétele szükséges, újjá kell építeni a hazai szakképzést, melynek a gazdaság igényeire kell épülnie.

Ezzel összhangban sürgető probléma a szakmai követelményrendszer áttekintése, átalakítása, melyben kiemelkedő szerepet kapott a gyakorlati képzés növelése. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (továbbiakban MKIK) a 1214/2010. (X.12) kormányhatározat

alapján keret-megállapodást kötött a Magyar Köztársaság Kormányával, majd ezt követően a Nemzetgazdasági Minisztériummal.

Az agráriumban a tanulószerveződéses gyakorlati foglalkoztatás száma 2011. évre már elérte a 100-at. Az ipari szakmákhoz viszonyított alacsony szám oka, hogy az évente OKJ-s szakmát szerzők arányában egyre magasabb a felnőttképzés keretében tanfolyami keretek között vizsgázók aránya (jelenleg is meghaladja a 70%-ot).

3.2. Duális képzés

A duális képzés lényege, hogy az iskolai rendszerben az elméleti képzés az iskolában, a gyakorlati ismeretek elsajátítása a gyakorlati képzés folytatására jogosult szervezetek nyilvántartásában szereplő gazdálkodó vagy egyéb szervezetnél valósul meg.

A duális képzés bevezetése szorosabbá teszi az **iskolák** és a gazdálkodó vagy egyéb szervezet közötti kapcsolatot, ami növelheti a végzős tanulók elhelyezkedési esélyeit. A tanulók adekvát környezetben sajátíthatják el a szakmai fogásokat, ami elkötelezettebbé teheti őket a választott szakma iránt, így csökkenhet a lemorzsolódás, mely az iskola eredményességét is erősítheti.

A szakmatanulásra motivált **tanulók** számára vonzóbb a duális képzésben való részvétel, mivel lényegesen rövidebb idő alatt tudnak gyakorlatorientált szakképesítést szerezni.

A kormányprogramban a szakképzés megújításának új eleme a 8 osztályra épülő (előrehozott), gyakorlatigényes, 3 éves szakmunkásképzés bevezetése.

Az előrehozott szakképzés lényege, hogy az általános iskolát végzett tanulók a szakiskolában három évfolyam elvégzését követően szakmai vizsgát tehetnek, szakképesítést szerezhetnek. A három évfolyamos képzés előnye, hogy a közismereti tárgyakkal párhuzamosan lehetőséget ad a szakma ismeretének elsajátítására, valamint az általános iskolát sikeresen befejezett tanuló már 14 éves korban beiratkozhat az általa választott szakma 9. szakiskolai évfolyamára, és 17 éves korában szakképesítéshez juthat. Ez alapján a tanuló 4 év helyett 3 év alatt szerezhet például szakács, pincér szakképesítést.

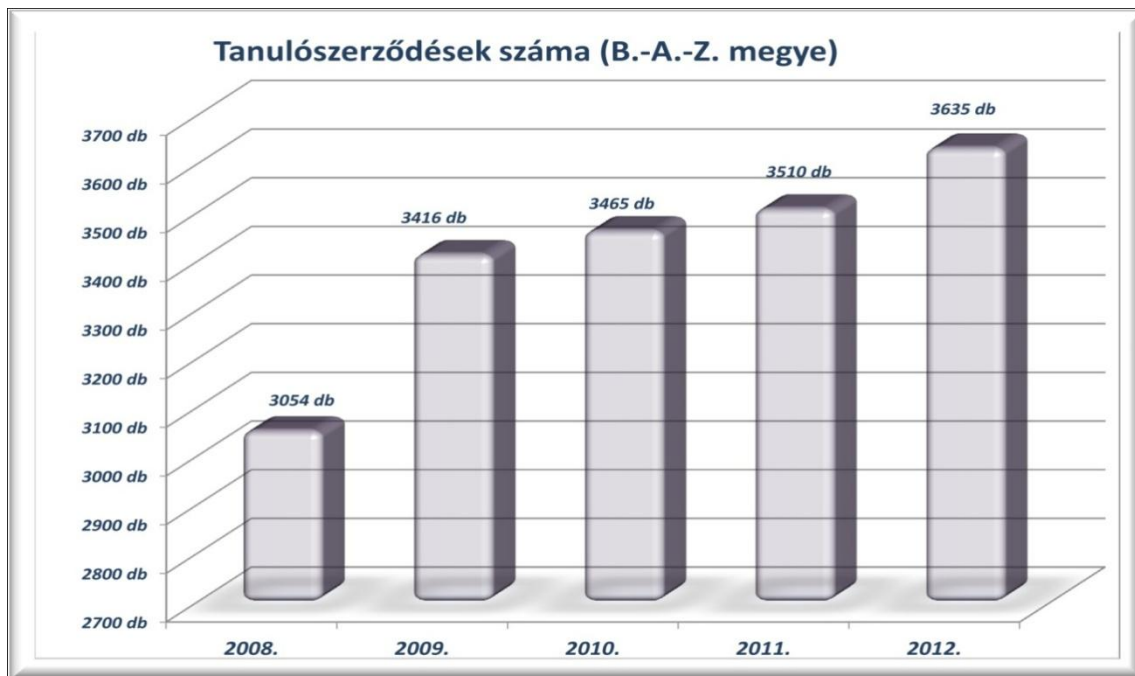
A diákok már az első évben gyakorlati képzésben részesülnek az iskolai vagy vállalati tanműhelyekben, majd a szintvizsga letételét követően a 10. és 11. évfolyamon cégeknél, vállalkozásoknál kapják meg a további képzést tanulószerveződés keretében.

A fent leírtak alapján, a három éves szakmunkásképzés bevezetése a gazdaság szereplőinek a szakképzésbe történő minél nagyobb számban való bekapcsolódását követeli meg.

Az MKIK nyilvántartása szerint jelenleg 9 ezer gazdálkodó, 48 ezer tanuló gyakorlati képzését látja el országosan, helyileg, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kereskedelmi és Iparkamara nyilvántartásában 3700 tanulószerveződés szerepel. Ahhoz, hogy növelni lehessen a képzésbe bekapcsolódó cégek számát, lényegesen fokozni kell a vállalkozások képzési hajlandóságát.

A tanulószerveződések számának változása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az elmúlt öt év távlatában:

13. számú ábra: Tanulószerveződések száma

Forrás: BOKIK

Az ábrából jól látható, hogy folyamatosan emelkedik a tanulószerveződések száma. A 2008. évet követő ugrásszerű növekedés oka a hiányszakmákban folyó képzések támogatása volt. A bővülés tendenciája annak ellenére folyamatos, hogy évről évre csökken a tanulók száma. A gazdálkodó szervezeteket érintő gazdasági válság is negatívan befolyásolja a gyakorlati képzőhelyek számának növekedését.

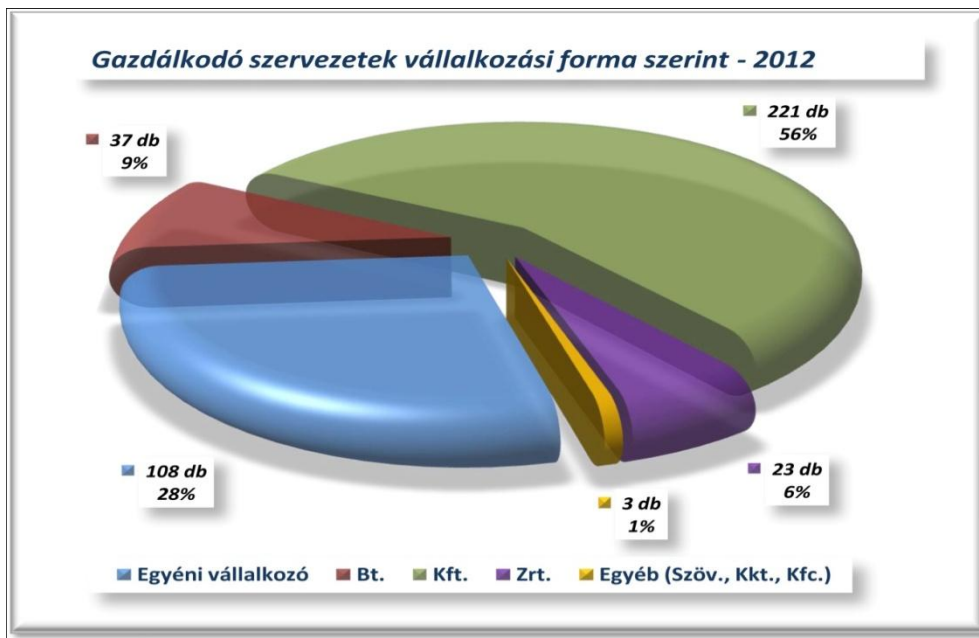
3.3. Gyakorlati képzőhelyek

A szakképző iskolák is egyre fontosabb feladatuknak tartják a gyakorlati képzőhelyeik kapacitásának vizsgálatát, illetve az új képzőhelyek feltárását. Szakmai kínálatuk tervezéséhez figyelembe veszik az Észak-magyarországi Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottság döntéseit, mely a gazdaság igényeit tükrözi. A csökkenő tanulósám miatt a szakképző intézmények között versenyhelyzet alakult ki a tanulókért. A versenyhelyzetben a

piacképes szakmákat oktató intézmények pozíciója erősödik, melyet a gyakorlati képzőhely kapacitásuk növekedése is jelez. A gyakorlati képzőhelyek számának növelése a kamara és a fenntartók közös érdeke, e célból, egymás munkáját erősítve, előzetes igényfelmérések alapján komplett képzőhely listákat készítenek.

A megye gyakorlati képzőhelyei vállalozási formát tekintve továbbra is nagymértékben a kisvállalkozói körből kerül ki. Ez a tendencia érvényesül az új képzőhelyek esetében is.

14. számú ábra: Gazdálkodó szervezetek vállalozási forma szerint - 2012

Forrás: BOKIK

A gyakorlati képzőhelyek speciális formája a főtevékenységként gyakorlati képzést végző vállalkozás. B.-A.-Z . megyében 4 cégnél mintegy 400 tanuló gyakorlati képzése történik ilyen képzőhelyen. Ebben az esetben vállalati tanműhelyi keretek között zajlik a szakmai alapozó képzés, melyet kiegészít a munkahelyi környezetben oktatott szakmai gyakorlati képzés.

A duális képzést erősíti a 2012. évi LXXI. tv., amely a 2011. évi CLXXXVII. szakképzési törvény módosításait tartalmazza.

A módosítás értelmében 2012. szeptember 1-től már a kilencedik évfolyamon lehetővé válik tanuló szerződés megkötése a gyakorlati képzésre. A szakiskolai képzésben részt vevő tanulók a kilencedik évfolyamon – az összefüggő nyári gyakorlat kivételével – kizárólag gyakorlati oktatási célt szolgáló, a gyakorlati képzésre kamara által feljogosított vállalati vagy iskolai tanműhelyben tölthetik gyakorlatukat.

Ugyancsak a duális képzést erősíti a szakképzési törvény 2013. január 1-jétől életbe lépő intézkedése, mely szerint lehetőség nyílik tanuló szerződés kötésére az egészségügyi és a szociális szférában.

3.4. Gyakorlati képzési hajlandóság

Felmérések készültek B.-A.-Z. megye gazdálkodó szervezeteinek képzési hajlandóságáról. A kutatásba bevont cégek között voltak jelenleg is gyakorlati képzéssel foglalkozó vállalkozások, illetve érdeklődő vállalkozások. Több mint 100 cég véleménye azt tükrözi, hogy továbbra is részt kívánnak venni a gyakorlati képzésben. Észrevételeikben a gyakorlati képzéshez kapcsolódó elszámolás bürokratikusságát tették szóvá, fejlesztési elképzeléseik a finanszírozás kiszámíthatóságára irányultak.

15. számú ábra: A képzési hajlandóságot hátrányosan befolyásoló tényezők a jelenleg is képzéssel foglalkozó vállalkozások körében

Forrás: MKIK – „Vállalkozások tanuló szerződéses gyakorlati képzési hajlandóságának felmérése” c. kérdőíves felmérés (2011.)

A gyakorlati képzésbe újonnan bekapcsolódni szándékozó vállalkozások kifejtették, hogy a tanulóképzés előfinanszírozását, hiány szakképesítések esetén a többletfinanszírozást jelenlegi gazdasági helyzetükben nem tudják felvállalni. Fő gondként fogalmazták meg napjaikban a szakképzésbe érkező tanulók kompetencia hiányát. Összességében ez a tényező orvosolható a legnehezebben.

A gyakorlati képzési hajlandóságot befolyásoló tényezők:

- a tanulók tanulási-, és munkamorálja,
- szakképzéshez kapcsolódó pályázatok hiánya,
- az elszámolás bürokratikussága, előfinanszírozás

Mind az országos, mind a megyei szintű felmérések ezeket erősítették. Valamennyi cég, vállalkozás kiemelte, hogy a szakképzés területére egyre gyengébb képességű, többszörösen hátrányos helyzetű tanulók kerülnek, sok a tanulási kudarccal érkező tanuló, ezért nagymértékű a lemorzsolódás. A kamarai szakképzés-fejlesztési koncepcióban megfogalmazott előrehozott, három éves szakképzés új utakat nyithat meg e téren.

A vállalkozások képzési hajlandóságát erősítette a gyakorlati képzés finanszírozásában 2012-ben bekövetkezett változások. A 280/2011. (XII.20.) Kormányrendeletben szabályozták a gyakorlati képzésre fordítható költségeket. Kialakult a szakmacsoportonkénti normatív finanszírozás. A szakképzési hozzájárulás bevallása átkerült a Nemzet Adó és Vámhivatalhoz. Megszűnt a vállalkozásokat terhelő előfinanszírozás, hiszen havi bevallás alapján, havonta számolhatják el a gyakorlati képzés költségeit. Csökkentek az adminisztrációs terhek, egyszerűbb lett a képzés költségeinek finanszírozása. A 240/2012. (VIII. 30.) Kormányrendelet módosította a gyakorlati képzés költségeinek a szakképzési hozzájárulás terhére történő elszámolásánál figyelembe vehető gyakorlati képzési normatívák mértékéről és a csökkentő tétel számításáról szóló 280/2011. (XII. 20.) Kormányrendeletet, mely szerint 2012. év szeptemberétől tovább finomodott a normatív finanszírozás a szakképesítésenkénti súlyszorzók meghatározásával. Mindezen intézkedések könnyítettek a gyakorlati képzést végző vállalkozások anyagi helyzetén, tovább erősítették képzési hajlandóságukat.

3.5. Tanulószerződések

A tanulószerződés nagy előnye, hogy élő kapcsolatot teremt a gazdaság szereplői, az iskolák és a családok között. Információt adhat a munkaerő-piaci igényekről, amennyiben egy vállalkozás akkor fogad tanulót, ha arra valóban szüksége van. A tanulószerződés egyik legfontosabb célja, hogy a diákok ismerkedjenek a „munka világával”. A tapasztalatok azt mutatják, hogy azok a diákok, akik külső műhelyekben sajátítják el a szakmai ismereteket, többségük marad a pályán, dolgozik a megszerzett szakképesítésnek megfelelő munkakörben. Gyakran munkavállalási esélyük is nagyobb, mint az iskolai tanműhelyben végzeteké, hiszen a tanulóképzéssel foglalkozó vállalkozások közül sokan ajánlanak munkalehetőséget az általuk képzett diákoknak a szakképesítés megszerzését követően. A gazdálkodó szervezet a saját nevelésű munkavállalókból kisebb kockázattal építheti ki szakembergárdáját, mivel már a képzés során nyilvánvalóvá válik, hogy a tanuló mennyire azonosul a vállalkozás céljaival, elvárásaival, illetve rendelkezik-e azokkal a tulajdonságokkal

(munkaszeretet, megbízhatóság, kreativitás), amelyekkel hozzájárulhat a vállalkozás eredményes működéséhez.

A tanulószertődéses rendszer a 2007. évet követően ösztönző jelleggel, kiemelten támogatta azokat a tanulókat, akik **hiány-szakképesítés** elsajátítását vállalják. Ez esetben, a meghatározott juttatáson felül havonta a minimálbér 20 %-ának megfelelő mértékű kiegészítő juttatást kellett biztosítani a tanuló részére, a gyakorlati képzést vállaló gazdálkodó szervezet pedig a minimálbér 40 %-a mértékéig számolhatta el a felmerülő anyagköltségeit. A hiány szakképesítéseket az oktatásért felelős miniszter állapítja meg a fejlesztési és képzési bizottságok javaslata alapján.

A képzés feltételeinek garanciáját a tanulószertődések adják, amelyek szabályozzák a gyakorlati oktatás körülményeit, a kötelező juttatásokat.

A hiányszakmák meghatározása azért szükséges megyénként hogy a tanulószertődéssel tanuló foglalkoztató gazdálkodó szervezetek, valamint a szakképző intézmények tudják, mely szakmák azok, amelyekből az adott megyében szakképzett munkaerőhiány jelentkezett. A munkaerő piaci alap decentralizált pályázatában prioritást élveznek azok a pályázók, akik a hiányszakmák valamelyikében oktatást vagy gyakorlati képzést végeznek.

Szakiskolai ösztöndíj program: 2010. február 1-től - jövedelmi helyzetűtől függetlenül - ösztöndíjban részesülnek a közoktatási intézményben nappali rendszerű iskolai oktatásban szakképzési évfolyamon szakiskolai képzésben részt vevő, tanulói jogviszonyban lévő tanulók, ha a gazdaság által az adott régióban igényelt szakképesítés oktatásában vesznek részt.

A szakiskolai ösztöndíj programban való részvétel feltétele:

- ✓ 2,51 átlag feletti tanulmányi eredmény,
- ✓ Igazolatlan hiányzások száma 10 óránál kevesebb

Az ösztöndíjat a tanulók a szakképző iskolákon keresztül kapják. Összege 10.000,- Ft/hó – 30000,- Ft/hó közötti lehet a tanulmányi eredményektől függően.

2012-ben a tanulói juttatások terén is változások következtek be, mely a gazdaság helyzetével magyarázható. Megszűnt a gazdálkodó szervezetek által a hiány-szakképesítések esetén adott kiegészítő pénzbeli juttatás. Átalakult a tanulóknak tanulószertődés alapján kifizetett juttatás mértéke. Az ösztöndíj meghatározásánál figyelembe kell venni, hogy a tanuló milyen szakképesítést tanul, annak mennyi a normatív finanszírozása, továbbá a szakképesítés gyakorlati óraszám arányát. Mind a normatívák, mind a pénzbeli juttatások meghatározásánál érvényesül a gyakorlat orientáltság. A gyakorlatigényesebb, anyagigényesebb szakképesítések magasabb normatívában, az ilyen szakmákat tanuló diákok több pénzbeli juttatásban részesülnek.

3.6. Tendenciák a tanulószerveződések szakmankénti megoszlásában

2008-tól a legtöbb tanulószerveződés-szám a kereskedelem és a vendéglátás-idegenforgalmi szakmacsoportban figyelhető meg. Ennek egyik oka a megyében letelepedő kereskedelmi multinacionális cégek tervezett munkaerő utánpótlási szándéka, a szakács szakképesítés esetén pedig a szakiskolai ösztöndíj program hatása.

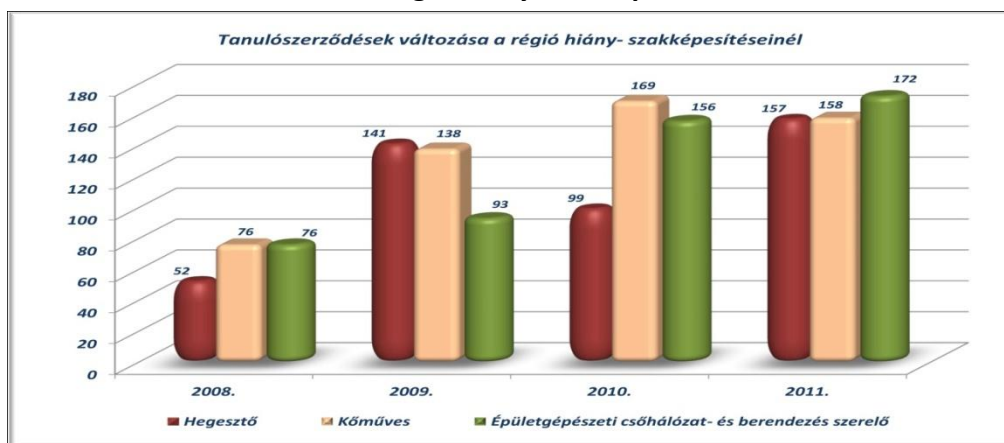
Borsod-Abaúj-Zemplén megye hiány-szakképesítései a 2013/2014-es tanév vonatkozásában: ács, kőműves és hidegburkoló, gépi forgácsoló, ipari gépész, gazda, villanszerelő, szociális gondozó és ápoló, központifűtés- és gázhálózat rendszerszerelő, mezőgazdasági gépész, szerszámkészítő. Ezek közül először a kőműves és hidegburkoló, majd a támogatási formák bővülése miatt, a szociális gondozó és ápoló szakképesítés esetén látható a beiskolázási létszámok hirtelen emelkedése. Az ács és a szerszámkészítő szakképesítésekben minimális a beiskolázás, vagy nem jutnak el a tanulók a szakképző évfolyamokig, lemorzsolódnak.

Az elmúlt öt év tekintetében a következő 7 szakképesítések esetén jellemző kiemelkedő tanulószerveződés-szám: autószerelő, élelmiszer- és vegyi áru eladó (eladó), fodrász, kőműves, pincér, ruházati eladó, szakács. Ezek a szakképesítések évről évre a TOP 10 szakképesítések között szerepelnek B.-A.-Z. megyében.

3. számú táblázat: Tendenciák a tanulószerveződések számában

Szakma	Év				
	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Élelmiszer- és vegyiáru-eladó	344	436	439	365	437
Szakács	140	177	241	291	402
Pincér	158	201	192	183	277
Kőműves	76	138	169	158	216
Fodrász	124	157	133	108	175
Ruházati eladó	119	101	109	129	156
Autószerelő	81	111	87	86	108

16. számú ábra: A régió hiány-szakképesítéseinek változása

Forrás: BOKIK

Összességében megállapítható, hogy bár a hiány-szakképesítések tanulását a kormányzati szándékok támogatják (kiemelkedő juttatások, ösztöndíj-program), nem igazán érték el hatásukat. Az igaz, hogy növekedett a hiány-szakképesítést tanulók száma, azonban a motiváció nem a szakma szeretete volt, hanem az anyagi juttatás. B.-A.-Z. megyében elmondható, hogy a tanulószereződéses juttatás szociális „segélyként” funkcionál, ezért fogadták a 2012-es törvényi változást kedvezőtlenül az érintett felek. A tanulók és szülei nehezen fogadták el a juttatások eltörlését (hiány-szakképesítéssel kiegészítő juttatás nincs), illetve csökkentését. A vállalkozások kezdetben nehezményezték a normatív finanszírozás korlátozó jellegét. A finanszírozás nem vette figyelembe az egyes szakmák eltérő anyagigényét. Például a közlekedési szakmacsoportba tartozó karosszerialakatos, járműfényező szakma, vagy a vendéglátás-idegenforgalom szakmacsoportba tartozó pincér és szakács szakképesítés kiemelkedően magas anyagigényét. Ezt a helyzetet a két kormányrendelet, mely a gyakorlati képzés normatíváját határozza meg kedvezően befolyásolta. A kialakított szakképesítésenkénti finanszírozás ösztönzőleg hat a gyakorlati képzőhelyek számának növelésére, azonban a kedvezőtlen gazdasági helyzet okozhat ebben a folyamatban némi megtorpanást.

4. A szakképzés megyei kibocsátása és intézményrendszere

4.1. A szakképzés kibocsátási adatainak és a pályakezdő munkanélküliek adatainak összefüggései

A szakképzés kibocsátási és a pályakezdő munkanélküliek adatainak összevetése azt mutatja, hogy bizonyos szakmacsoporton belül 2009-2011 között végzett tanulók többsége **pályakezdő álláskeresővé vált** tanulmányaik befejezése után. Az Észak-magyarországi régióban meghatározott ösztöndíjas szakmák esetében – a vizsgált időszakban - a képzésből kilépők többsége is **pályakezdő álláskereső lett**. A **gépi forgácsolóként** 2010-ben sikeresen vizsgát tett tanulók **19%-a**, 2011-ben **56 %-a** lett pályakezdő álláskereső. A **hegesztő** szakmában vizsgát tettek közül 2010-ben, **30%** tudott elhelyezkedni, számuk 2011-ben **10%-ra** csökkent. A **villanyszerelő** szakma esetében a sikeresen vizsgát tett tanulók közel egyharmada vált pályakezdő álláskeresővé. A **géplakatos, és a szakács** szakmákban 2010-ben vizsgázók közel **kétharmada** nem tudott munkaviszonyt létesíteni, viszont 2011-ben a pályakezdő álláskeresők száma **nagyobb**, mint a sikeresen vizsgát tett tanulók száma. A vázolt helyzet azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy ezekben a szakmákban túlképzés folyt, valószínűbb az a megállapítás, hogy a kialakult válság miatt az építőipar és a gépipar nem tudta felszívni a képzett munkaerőt. Fontos megemlíteni azt a tényt is, hogy az iskolarendszerből kilépő fiatalok- a munkatapasztalat hiánya miatt- legtöbbször hátrányban vannak a munkatapasztalatokkal már rendelkező álláskeresőkkel szemben. Valószínűsíthető a fekete és/vagy a szürkegazdaságban történő elhelyezkedés. A **fodrász** és a **nőiruha-készítő** szakmák esetében - a vizsgált időszakban- a pályakezdő álláskeresők száma magasabb volt,

mint a sikeres vizsgát tett tanulóké, ebben az esetben **túlképzésről** beszélhetünk. Az **élelmiszer-és vegyiáru eladó** valamint az **élelmiszer- és vegyiáru-kereskedő** szakmákban a 5. számú táblázat alapján megállapíthatjuk, hogy 2008. és 2010. között **túlképzés** volt. A **pincér**, a **vendéglátó eladó** szakmák esetében, két év tekintetében megállapítható, hogy magas a pályakezdő álláskeresők, és a sikeres vizsgát tett tanulók száma, melyből arra lehet következtetni, hogy a szakképzésben végzett tanulók száma nagyobb, mint amit a munkaerő-piac be tud fogadni.

4. számú táblázat: Pályakezdő álláskeresők és a sikeres vizsgát tett tanulók száma az ösztöndíjjal támogatott szakmák tekintetében 2008-2011 között

OKJ megnevezése	Pályakezdő álláskeresők száma			Sikeres vizsgát tett tanulók száma			
	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Ács-állványozó	12	16	12	19	21	15	6
Gépi forgácsoló	2	3	9	0	0	16	16
Géplakatos	38	34	35	72	2	53	30
Hegesztő	72	78	89	94	70	112	99
Kőműves	72	76	72	93	44	51	42
Szakács	73	83	75	23	91	101	72
Szobafestő-mázoló és tapétázó	60	55	58	59	60	67	48
Villanyszerelő	32	36	32	67	44	57	49

Forrás: Nemzeti Munkaügyi Hivatal, B-A-Z Megyei Munkaügyi Központ adatai alapján saját szerkesztés

5. számú táblázat: Pályakezdő álláskeresők és a sikeres vizsgát tett tanulók száma 2008-2011 között

OKJ megnevezése	Pályakezdő álláskeresők száma			Sikeres vizsgát tett tanulók száma			
	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Asztalos	79	77	66	125	51	0	50
Élelmiszer- és vegyiáru eladó	59	111	150	151	224	0	0
Élelmiszer- és vegyiáru-kereskedő	154	121	86	194	0	129	73
Fodrász	111	107	105	112	74	0	8
Nőiruha-készítő	66	54	50	51	34	14	13

OKJ megnevezése	Pályakezdő álláskeresők száma			Sikeres vizsgát tett tanulók száma			
	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Pincér	62	67	67	16	73	76	81
Vendéglátó eladó	73	60	38	70	72	18	31

Forrás: Nemzeti Munkaügyi Hivatal, B-A-Z Megyei Munkaügyi Központ adatai alapján saját szerkesztés

4.2. Térségi Integrált Szakképző Központok Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény 2012. január 1-jén hatályba lépett Térségi Integrált Szakképző Központok (TISZK) átalakulásáról

Az önkormányzati fenntartású szakképző iskolák állami fenntartásba vétele a térségi integrált szakképző központok, azaz a TISZK-ek sorsát is befolyásolja. Az átvétel lebonyolításának alapelve, hogy uniós támogatást ne legyen szükséges az átalakulás miatt visszafizetni, illetve ne kerüljön veszélybe a felhasznált források elszámolhatósága, miközben a hazai vagy uniós forrásból megvalósult szellemi, szervezeti és infrastrukturális fejlesztések maradéktalanul megmaradjanak a szakképzési feladatellátás szolgálatában. A jogfolytonos átalakulás előkészítése és végrehajtása során mind az átadó, mind az átvevő szervek osztoznak a felelősségben. Figyelembe kell továbbá venni azt is, hogy az állami fenntartásba vétel során sem az állam, sem az állami intézményfenntartó nem szerez tulajdonjogot, csupán vagyonkezelői vagy ingyenes használati jogot.

A fentiek szerinti átalakulás a szakképzés-szervezési társulásként, valamint a gazdasági társaságként létrejött TISZK-ek esetében vet fel kérdéseket. Az átvétel végrehajtása során itt is figyelembe kell venni az átadást szabályozó törvényben megfogalmazottakat [a köznevelési feladatot ellátó egyes önkormányzati fenntartású intézmények állami fenntartásba vételéről szóló 2012. évi CLXXXVIII. törvény], az egyes részletszabályok pedig a 2013. január 1-jén hatályba lépett, az egyes szakképzési és felnőttképzési tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXV. törvényben foglalt kiegészítésekkel – a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvényben (Szt.) található.

A társulások az állami átvétel közvetlen következményeként szűntek meg, ugyanis a fenntartók által létrehozott társulás létrehozásának jogalapja megszűnt január 1-jével. Csupán az egyértelműséget szolgálta, hogy ez rögzítésre is kerül az Szt-ben. Nem a TISZK szűnt meg ugyanakkor, hanem a TISZK mint együttműködési rendszer képviselőjét ellátó és uniós támogatás esetén a pályázat kedvezményezettjeként működő társulás. A Klebelsberg

Intézményfenntartó Központ (KLIK) e tekintetben a társulás jogutódja, azaz a KLIK-nek kell ellátnia a fenntartási kötelezettség keretében kötelezően biztosítandó feladatokat, szolgáltatásokat a továbbiakban. A vagyonkezelés a KLIK-hez kerül, a tulajdonjog pedig a társulási tag önkormányzatok között oszlik meg, az ő megállapodásuk szerint. Nem jelent gyakorlati problémát, ha a vagyon tulajdonjogának megosztásáról január folyamán rendelkeznek, a december 31-e az az elvi időpont, amikor megszűnik a tagok fenntartói szerepe.

Gazdasági társaság (gt.) esetében megmarad a TISZK képviselőjére feljogosított jogi személyként, az önkormányzati tulajdon arányában (legalább) ingyenes használati jog illeti meg a KLIK-et a gt. tulajdona tekintetében. A gt. tehát viszi tovább a projektet, a fenntartási kötelezettség teljesítése érdekében megállapodást köt a KLIK-vel, amelynek együttműködési kötelezettsége van. A gt. a tulajdonában lévő vagyon ingyenes használati jogát biztosítja a KLIK számára, legalább a gt. önkormányzati tulajdona arányában.

Ha a tulajdonosok döntése alapján megszűnik a gt., és ezt a TISZK tagjainak január végéig jelzik, úgy a TISZK tagok döntenek róla, hogy mely jogi személy lássa el a továbbiakban a TISZK képviselőjét. Túlnyomóan önkormányzati tulajdonnal létrejött gt-k esetében e képviselőre (és egyúttal az uniós támogatás kedvezményezettjének jogutódlására) a KLIK az ésszerű választás.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az átalakulásig nyolc Térségi Integrált Szakképző Központ valamint egy Központi Képzőhely működött, ebből négy kizárólag miskolci iskolákat tömörít, kettő pedig megyei intézményeket. Két TISZK lefedettsége országos, egy pedig Észak-magyarországi régiós. A legkorábban, 2005-ben a MITISZK kezdte meg működését, ezt követte - a jogszabályi változásoknak megfelelően- 2008-ban négy, 2009-ben egy, majd 2010-ben újabb három TISZK alapítása. A 2010/2011-es tanévben már mind a kilenc TISZK folytatott gyakorlati képzést, ami valamennyi szakmacsoportot érintette, összesen 9319 fő létszámmal.

4.2.1. Létszámadatok szakmacsoportok szerint

Az említett tanév volt az első, amikor az összes TISZK működött, a legnagyobb létszámmal a Sajó-menti TISZK (2068 fő), míg a legkisebb létszámmal a Gálffy Ignác TISZK (426 fő).

A tanévben a legjelentősebb szakmacsoport a **gépészet** volt, amelyet az egyéb szolgáltatások, majd a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció követett. A **legkevesebb** képzés a vegyipar szakmacsoportban volt, ami éppen, hogy megelőzte a nyomdaipart. Az utóbbi öt tanév összesített létszámadatait vizsgálva is a legnagyobb létszámot a gépészet szakmacsoport regisztrált, az egyéb szolgáltatások szakmacsoportot viszont megelőzte a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció. Az egyéb szolgáltatások szakmacsoport létszáma a 2010/2011-es tanévben meghaladta a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció szakmacsoport tanulói létszámát. Ennek az oka az Országos Rendészeti TISZK megjelenése volt, ami majdnem 1000 fős létszámot hozott a szakmacsoportba. Az

összesített lista végén a nyomdaipar a vegyipar követi. Az intézményhálózat bővülése ellenére csökkenő létszámot mutat az egészségügy, a szociális szolgáltatás, a vegyipar, az elektrotechnika-elektronika, a közlekedés szakmacsoport. Jelentősen bővült a létszám az egyéb szolgáltatások, az építészet, a gépészet, a közgazdaság, az élelmiszeripar, a művészet, közművelődés, kommunikáció szakmacsoportokban. Az építészet és a gépészet szakmacsoportokban történt növekedést erősítette az Észak-magyarországi Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottság döntése a szakiskolai tanulmányi ösztöndíjról, amely ezekben a szakmacsoportokban határozott meg 8 szakképesítést. A közgazdaság, a művészet, közművelődés, kommunikáció szakmacsoportokban a létszámemelkedést, valószínűleg a tanulók iskolaválasztási szokását erőteljesen befolyásoló „divatszakmák” elterjedése okozhatta.

6. számú táblázat: A Borsod-Abaúj Zemplén megyei intézményekkel rendelkező Térségi Integrált Szakképző Központok létszámadatai 2006-2011. között

Szakmacsoport	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/2011	összesen
Egészségügy			129	146	127	402
Egyéb szolgáltatások	43	36	358	370	1344	2151
Elektrotechnika- elektronika	295	229	494	446	390	1854
Élelmiszeripar	128	134	159	279	467	1167
Építészet	11		397	481	809	1698
Faipar	132	113	127	209	281	862
Gépészet	260	366	767	1166	1488	4047
Informatika	88	70	275	359	440	1232
Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	305	312	932	1111	1224	3884
Könnyűipar	32	33	186	237	219	707
Környezetvédelem- vízgazdálkodás			41	77	111	229
Közgazdaság			219	167	345	731
Közlekedés	66	85	538	625	497	1811
Mezőgazdaság	14	18	127	236	255	650
Művészet, közművelődés, kommunikáció			183	189	359	731
Nyomdaipar			10	32	22	64
Oktatás			312	332	322	966
Szociális szolgáltatások			87	63	64	214
Ügyvitel	7	14	85	67	99	272
Vegyipar			45	19	19	83
Vendéglátás-idegenforgalom	182	158	177	419	437	1373
összesen	1563	1568	5648	7030	9319	25128

Forrás: TISZK adatok alapján saját szerkesztés

4.2.2. Párhuzamos képzések

A párhuzamos képzések elemzésekor is célszerű a teljes képzési spektrumot bemutató 2010/2011-es tanévet vizsgálni. A 7. számú táblázat adatai igazolják, hogy **nem a szakmai specializálódás alapján** szervezték meg a megyében működő TISZK-eket. Közgazdaság szakmacsoportban hét TISZK képez a kilencből, de kereskedelem-marketing, üzleti adminisztrációs képzések is hat helyen folynak. A jelenlegi rendszer szétaprózódott, gazdaságtalan, és ezek miatt szakmailag sem nyújthatja az elvárható színvonalat. Mindezek alapján leszögezhető, hogy a duplikációk nagy száma miatt, a TISZK rendszer alap célkitűzése nem teljesült a megyében.

7. számú táblázat: A szakmacsoportokban képzést folytató TISZK-ek száma

Szakmacsoport	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011
Egészségügy	0	0	2	3	3
Egyéb szolgáltatások	1	1	4	5	5
Elektrotechnika-elektronika	1	1	3	4	4
Élelmiszeripar	1	1	1	3	4
Építészet	1	0	3	4	5
Faipar	1	1	2	3	4
Gépészet	1	1	3	4	5
Informatika	1	1	3	3	4
Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	1	1	4	5	6
Könnyűipar	1	1	4	5	5
Környezetvédelem-vízgazdálkodás	0	0	2	3	4
Közgazdaság	0	0	3	5	7
Közlekedés	1	1	3	4	4
Mezőgazdaság	1	1	2	3	3
Művészet, közművelődés, kommunikáció	0	0	2	3	4
Nyomdaipar	0	0	1	1	1
Oktatás	0	0	2	2	2
Szociális szolgáltatások	0	0	1	2	2
Ügyvitel	1	1	3	3	3
Vegyipar	0	0	1	1	1
Vendéglátás-idegenforgalom	1	1	1	2	2

Forrás: TISZK adatok alapján saját szerkesztés

4.3. A képzések tekintetében a legnagyobb létszámmal bíró szakmák

2006-ban a **rendőr** és az **élelmiszer-és vegyi áru-kereskedő** szakmák voltak a legnépszerűbbek (548 fő), azokat az ápoló szakma követte (377 fő), létszámban jóval lemaradva mögöttük. 2007-ben a **rendőr** szakma létszámát (554 fő) már nem közelíti meg egyetlen szakma sem, viszont a **fodrász** szakképesítést ebben az évben már 383 fő

választotta, több mint 300 fő vett részt az asztalos, az élelmiszer-és vegyi áru-kereskedő, és a bolti eladó szakképzésben, az utóbbi új szakképesítésként jelent meg. 2008-ban, több mint 700 fő létszámmal még mindig a **rendőr** szakképesítés a legnépszerűbb, melyet a **bolti eladó** követ 490 fővel. A fodrász szakképesítést 363 fő választotta. 2009-ben kimagasló a rendőr szakképesítés létszáma (864 fő), melyet az előző évnek megfelelően a bolti eladó és a fodrász szakképzés követ. Új szakképesítés az élelmiszer- és vegyi áru eladó, amelyet rögtön közel négyszázan választottak. 2010-ben a **rendőr** szakképesítés vezet, de az **élelmiszer- és vegyi áru eladó** szakmát már csak 79 fővel választották kevesebben. A szakács szakképesítést 511 fő választotta. Ennek oka, hogy az RFKB döntése értelmében 2010-ben ez ösztöndíjjal támogatott szakma lett. A döntés a festő, mázoló és tapétázó, és a kőműves szakmák tekintetében hozott létszámemelkedést, nem érintette jelentősen a hegesztő szakmát, és ennek ellenére csökkent a létszám a villanszerelő és a géplakatos szakmákban. A vizsgált öt év átlagában az 1/2006. (II. 17.) OM rendeletben meghatározott hiányszakmák közül a megyében két szakma a **kőműves** (1501 fő), és a **hegesztő** (1274 fő) képviselteti magát magas létszámmal.

A vizsgált évek mindegyikében a **rendőr** szakképesítés volt a legnagyobb létszámú, melyet erősített az a tény, hogy a rendészeti szakközépiskola országos beiskolázású intézmény.

8. számú táblázat: A legnagyobb számban képzett szakmák létszámadatai

A szakma megnevezése	2006	2007	2008	2009	2010	összesen
Rendőr	548	554	707	864	625	3298
Élelmiszer- és vegyiáru-kereskedő	548	310	165	0	0	1023
Élelmiszer- és vegyi áru eladó	0	0	0	386	546	932
Ápoló	377	295	264	237	206	1379
Asztalos	314	316	248	82	0	960
Fodrász	275	383	363	389	429	1839
Határrendész	273	245	145	0	0	663
Szakács	269	253	282	72	511	1387
Kőműves	231	261	318	310	381	1501
Szobafestő mázoló és tapétázó	231	247	154	66	0	698
Festő, mázoló és tapétázó	0	0	99	162	239	401
Autószerelő	219	181	186	247	223	1056
Pincér	215	204	281	361	364	1425
Pénzügyi számviteli ügyintéző	211	131	177	311	224	1054
Grafikus	210	206	187	181	176	960
Bolti eladó	0	310	490	416	272	1488
Villanszerelő	181	231	208	238	223	1081
Hegesztő	182	206	245	320	321	1274
Géplakatos	156	174	158	232	205	925

Forrás: Oktatási Hivatal adatai alapján saját szerkesztés

4.4. Az iskolai rendszerű szakképzési intézmények fenntartói szerkezetének átalakulása

A vizsgált években átrendeződött a közoktatási intézmények, ezen belül a szakképző intézmények fenntartói szerkezete. Erősödött az egyházi szerepvállalás – amit támogat a finanszírozási rendszer is-, és szerepet kapott az állam. Ezek a tendenciák az önkormányzati fenntartású intézmények számának csökkenését jelentették, mivel az egyház már meglévő önkormányzati intézményeket vett át, igaz jogutód nélkül, az állam pedig egy központi döntés értelmében a megyei fenntartású intézményeknek lett a gazdája. Az intézmény szám kismértékű csökkenése abból adódik, hogy 2011-ben Borsod-Abaúj-Zemplén megye intézményintegrációt hajtott végre, ami érintett négy szakképző intézményt is. Az egyéb fenntartású intézményeknél nem történt a vizsgált évek alatt ilyen markáns változás. 2009-ben egy miskolci székhelyű alapítványi iskola átkerült a Magyar Bencés Kongregáció Pannonhalmi Főapátság fenntartásába, a Szent Benedek Gimnázium és Szakképző Iskola tagintézményeként, 2011-ben pedig egy másik alapítványi iskola is egyházi fenntartásba került. A vizsgált évek alatt egy új szakképző iskolát alapítottak, melynek fenntartója egy korlátolt felelősségű társaság lett. A 9. számú táblázat a Borsod – Abaúj – Zemplén megyei székhellyel rendelkező szakképző intézményeket tartalmazza.

9. számú táblázat: Intézmények száma fenntartó típusa szerint 2008-2012 között

fenntartó típusa	2008	2009	2010	2011	2012
községi önkormányzat	2	2	2	2	2
városi önkormányzat	15	14	14	11	11
megyei önkormányzat	9	9	9	6	0
megyei jogú városi önkormányzat	11	11	11	10	10
állam	1	1	1	1	7
egyházi jogi személy	3	3	3	8	8
korlátolt felelősségű társaság	5	6	6	6	6
alapítvány	9	8	8	7	7
önkormányzati fenntartói társulás	0	1	1	1	1
összesen	55	55	55	52	52

Forrás: KIR adatbázis, valamint a B-A-Z Megyei Kormányhivatal Oktatási Főosztály adatai alapján saját szerkesztés

4.5. Az iskolai rendszerben és felnőttképzésben letett szakmai vizsgák száma és aránya

A felnőttképzés finanszírozásának változása érezhető hatással volt a képzésekben résztvevők létszámára. 2006-ban a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció szakmacsoportban tettek a legtöbb szakmai vizsgát, az informatika, és az egyéb szolgáltatás mellett. 2007-ben ugyan még mindig a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció szakmacsoportban volt a legmagasabb a vizsgázók száma, de a vendéglátás idegenforgalom szakmacsoport mellett a gépészet –mint jelentős hiányszakmákat magába foglaló – szakmacsoport vizsgázói létszáma is megemelkedett. 2008-ban és 2009-ben még mindig a legnépszerűbb a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció szakmacsoport, de helyét átveszi 2010-ben az egyéb szolgáltatás, 2011-ben pedig a gépészet szakmacsoport. 2010-ben már – mint a szintén hiányszakmákat tömörítő - építészet is a három legnépszerűbb szakmacsoport között van. **2011-ben a mezőgazdaság szakmacsoportban vizsgázók száma is jelentősen megemelkedett.**

Az iskolai rendszerű oktatásban 2008 kivételével valamennyi évben a **kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció** szakmacsoportban tettek a legtöbb szakmai vizsgát. 2006-ban és 2007-ben e mellett a gépészet és az elektrotechnika-elektronika szakmacsoport volt a legeredményesebb, de 2008-tól az elektrotechnika-elektronika helyét átvette az egyéb szolgáltatás szakmacsoport. Ennek valószínű, hogy az országos beiskolázású rendszeti képzés az oka, bár az itt szakmai vizsgát tett tanulók, nem a B.-A.-Z. megyében kívánnak mindannyian elhelyezkedni. A külső szabályozás hiánya okozhatta, hogy 2011-ben a gépészet szakmacsoportot népszerűségben felváltotta a vendéglátás-idegenforgalom - mint „divat” alapján választott - szakmacsoport. Az ösztöndíjjal támogatott szakmáknak ebben az évben még nincs kifutó évfolyama, így ennek a döntésnek nem lehet mérhető hatása a vizsgázók számára.

A szabályozás a felnőttképzésben tudta a szakmai-piaci elvárásoknak megfelelő irányban alakítani a kibocsátási adatokat. Az iskolai rendszerű szakképzés nem követte a gazdaság igényeit a vizsgált években, igaz az Ém-i RFBK már említett döntésén kívül, nem is volt külső kényszere erre.

A szakmai vizsgára jelentkezők és a sikeres szakmai vizsgát tevők arányait vizsgálva megállapítható, hogy a felnőttképzésben sokkal eredményesebbek voltak a képzésben résztvevők. Élelmiszeripar, művészet, közművelődés, kommunikáció, faipar, környezetvédelem- vízgazdálkodás, és ügyvitel szakmacsoportokban a vizsgált időszakban **100 %-os** volt a vizsgára jelentkezők és a sikeres szakmai vizsgát tevők aránya. A legrosszabb arány **88 %-os** volt közgazdaság szakmacsoportban.

Iskolai rendszerben a szakmai vizsgára jelentkezők és a sikeres szakmai vizsgát tevők aránya **98-76 %** közötti. A vizsgázók a legeredményesebbek a közlekedés, oktatás, egyéb szolgáltatások szakmacsoportokban voltak a vizsgált évek átlagát nézve, a leggyengébben a közgazdaság és az informatika szakmacsoportokban teljesítettek.

4.6. Sikeres vizsgázók száma szakmacsoportonként

A vizsgált évek átlagában a legtöbben kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció szakmacsoportban tettek sikeres vizsgát összesen 6972 fő (iskolai rendszerben 3349 fő, felnőttképzésben 3623 fő), gépészet szakmacsoportban 4857 fő (iskolai rendszerben 2143 fő, felnőttképzésben 2714 fő), egyéb szolgáltatás szakmacsoportban 4660 fő (iskolai rendszerben 2505 fő, felnőttképzésben 2155 fő). A legkevesebben a nyomdaipar szakmacsoportban szereztek szakképesítést, 6 év alatt összesen 13 fő, valamennyien iskolai rendszerben.

10. számú táblázat: A sikeresen letett vizsgák száma szakmacsoportonként iskolai rendszerű és felnőttképzésekben 2006-2011 között

Szakmacsoport	2006		2007		2008		2009		2010		2011		összesen
	IK	I	IK	I	IK	I	IK	I	IK	I	IK	I	
1. Egészségügy	40	174	97	218	66	194	87	189	61	232	136	186	1680
2. Szociális szolgáltatások	264	38	38	46	61	34	147	77	41	95	31	153	1025
3. Oktatás	25	143	11	94	24	121	17	39	36	120	0	64	694
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció	0	34	0	91	0	130	18	125	0	116	0	143	657
5. Gépészet	218	276	432	312	422	409	423	354	478	430	741	362	4857
6. Elektrotechnika-elektronika	83	295	20	290	0	198	58	245	0	205	34	180	1608
7. Informatika	466	216	373	251	300	264	72	195	86	198	38	228	2687
8. Vegyipar	70	70	21	54	77	36	60	61	0	21	15	0	485
9. Építészet	0	136	104	112	149	123	260	170	452	175	427	106	2214
10. Könnyűipar	12	106	0	25	0	76	0	52	0	19	12	65	367
11. Faipar	12	114	6	56	30	138	18	74	0	57	0	97	602
12. Nyomdaipar	0	3	0	2	0	6	0	0	0	0	0	2	13
13. Közlekedés	0	296	0	291	0	213	0	200	0	222	0	265	1487
14. Környezetvédelem-vízgazdálkodás	0	0	0	36	0	31	0	41	8	76	48	42	282
15. Közgazdaság	0	158	69	267	91	126	0	103	215	117	79	157	1382
16. Ügyvitel	18	209	58	176	62	163	65	123	27	166	7	215	1289
17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	868	455	1094	475	707	492	444	682	303	697	207	548	6972
18. Vendéglátás-idegenforgalom	290	298	554	270	264	295	80	336	50	416	44	398	3295
19. Egyéb szolgáltatások	288	198	114	83	164	625	425	507	673	573	491	519	4660
20. Mezőgazdaság	72	74	243	61	242	110	220	120	351	55	480	80	2108
21. Élelmiszeripar	0	108	53	103	12	80	0	106	15	71	31	53	632

Szakmacsoport	2006		2007		2008		2009		2010		2011		összesen
	IK	I	IK	I	IK	I	IK	I	IK	I	IK	I	
Összesen	272 6	340 1	328 7	331 3	267 1	386 4	239 4	379 9	279 6	406 1	282 1	386 3	38996

Forrás: Nemzeti Munkaügyi Hivatal adatai alapján saját szerkesztés

11. számú táblázat: A sikeres vizsgák száma a támogatott és nem támogatott képzésekben

Szakmacsoport	2006		2007		2008		2009		2010		2011	
	n	t	n	t	n	t	n	t	n	t	n	t
1. Egészségügy	19	195	97	218	124	136	107	169	132	161	94	228
2. Szociális szolgáltatások	31	271	0	84	11	84	14	210	17	119	23	161
3. Oktatás	0	168	0	105	0	145	0	56	4	152	11	53
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció	2	32	3	88	5	125	4	139	12	104	6	137
5. Gépészet	58	436	93	651	21	810	151	626	71	837	118	985
6. Elektrotechnika-elektronika	60	318	31	279	0	198	2	301	27	178	4	210
7. Informatika	158	524	164	460	226	338	12	255	13	271	13	253
8. Vegyipar	20	120	0	75	19	94	20	101	14	7	0	15
9. Építészet	0	136	51	165	0	272	3	427	89	538	106	427
10. Könnyűipar	12	106	0	25	1	75	0	52	0	19	0	77
11. Faipar	0	126	11	51	0	168	0	92	0	57	3	94
12. Nyomdaipar	0	3	0	2	0	6	0	0	0	0	0	2
13. Közlekedés	0	296	0	291	4	209	0	200	14	208	17	248
14. Környezetvédelem-vízgazdálkodás	0	0	0	36	0	31	0	41	13	71	18	72
15. Közgazdaság	0	158	26	310	4	213	6	97	61	271	21	215
16. Ügyvitel	18	209	24	210	17	208	10	178	15	178	5	217
17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	411	912	753	816	434	765	272	854	135	865	97	658
18. Vendéglátás-idegenforgalom	208	380	359	465	209	350	51	365	68	398	41	401
19. Egyéb szolgáltatások	0	486	0	197	23	766	5	927	438	808	41	969
20. Mezőgazdaság	2	144	27	277	21	331	64	276	79	327	98	462
21. Élelmiszeripar	0	108	0	156	11	81	4	102	2	84	1	83
Összesen	999	5128	1639	4961	1130	5405	725	5468	1204	5653	717	5967

Forrás: Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A 11. számú táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a nem támogatott képzésben tett szakmai vizsgák száma 2006 évhez képest (999 fő), 2011-ben csökkent (717 fő), a támogatott

képzésben tett szakmai vizsgák száma viszont nőtt, 5128 főről 5967 főre. Nyomdaipar szakmacsoportban a vizsgált években csak támogatott képzés keretében tettek szakmai vizsgát. A legtöbben kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció szakmacsoportban teljesítették a szakmai vizsgakövetelményeket sikeresen nem támogatott (2102 fő) és támogatott (4870 fő) képzésekben egyaránt a vizsgált évek alatt. A nem támogatott képzések esetében a vendéglátás-idegenforgalom (936 fő), az informatika (586 fő), és az egészségügy (573 fő) szakmacsoport produkált magas vizsgázói létszámot. A támogatott képzésben a gépészet (4345 fő) és az egyéb szolgáltatás (4153 fő) szakmacsoport volt az erős ágazat.

A vizsgált években a vizsgázók 84 %-a támogatott, 16 %-a nem támogatott képzésben teljesítették a szakmai vizsgakövetelményeket.

4.7. Várható tanulói létszámok a szakképzésben 2012 és 2017 között

A várható tanulólétszám becslés adat, melynek számításakor figyelembe vettük az általános iskolában jelenleg 4.5.6.7.8. évfolyamos tanulók létszámának változását, a 2011. évi szakképzési létszámadatokat. Az általános iskola 8. évfolyamos tanulóinak iskolaválasztási szokásai 5 év átlagából, a szakiskola lemorzsolódás 3 év átlagából becsülhetők meg. A 2011. évi CLXXXVII. számú szakképzési törvényben foglaltakkal vettük figyelembe az intézményrendszer változásait.

12. számú táblázat: Várható tanulói létszámok a szakképzésben a 2012/2013. tanévben

2012/2013 tanév	Évfolyam					
	9.	10.	11.	12.	13-14	összesen
szakiskolai	2445	3285				5730
szakközépiskolai	2918	3563	3827	3799		14107
szakképzési			3133	1880	3847	8860
összesen	5363	6848	3827	3799	3847	28697

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal, Nemzeti Munkaügyi Hivatal, Oktatási Hivatal adatai alapján saját szerkesztés

13. számú táblázat: Várható tanulói létszámok a szakképzésben a 2013/2014. tanévben

2013/2014 tanév	Évfolyam					
	9.	10.	11.	12.	13-14	összesen
szakiskolai	2504	2445				4949
szakközépiskolai	2989	2918	3563	3827		13297
szakképzési			3285	1970	3799	9054
összesen	5493	5363	6848	5797	3799	27300

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal, Nemzeti Munkaügyi Hivatal, Oktatási Hivatal adatai alapján saját szerkesztés

14. számú táblázat: Várható tanulói létszámok a szakképzésben a 2014/2015. tanévben

2014/2015 tanév	Évfolyam					
	9.	10.	11.	12.	13-14	összesen
szakiskolai	2427	2504				4931
szakközépiskolai	2898	2989	2918	3563		12368
szakképzési			2445	1467	3827	7739
összesen	5325	5493	5363	5030	3827	25038

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal, Nemzeti Munkaügyi Hivatal, Oktatási Hivatal adatai alapján saját szerkesztés

15. számú táblázat: Várható tanulói létszámok a szakképzésben a 2015/2016. tanévben

2015/2016 tanév	Évfolyam					
	9.	10.	11.	12.	13-14	összesen
szakiskolai	2539	2427	2504			7470
szakközépiskolai	3031	2898	2989	2918		11836
szakképzési				1500	3563	5063
összesen						24369

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal, Nemzeti Munkaügyi Hivatal, Oktatási Hivatal adatai alapján saját szerkesztés

16. számú táblázat: Várható tanulói létszámok a szakképzésben a 2016/2017. tanévben

2016/2017 tanév	Évfolyam					
	9.	10.	11.	12.	13-14	összesen
szakiskolai	2357	2539	2427			7323
szakközépiskolai	2813	3031	2898	2989		11731
szakképzési				1460	2918	4378
összesen						23432

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal, Nemzeti Munkaügyi Hivatal, Oktatási Hivatal adatai alapján saját szerkesztés

A szám adatok alapján, amennyiben a létszámcsökkenés valóban bekövetkezik, **5 év alatt 5265 fővel** kell majd kevesebb diákra számítani. Ez a mostani adatok ismeretében egy-két intézmény bezárását jelentheti a megyében, az iskolai rendszerű szakképzésében.

5. Borsod-Abaúj-Zemplén megye szakképzés-fejlesztési koncepciója

A szakképzés-fejlesztési koncepció célja, hogy összefogva a megye szakképzésében érdekelt szervezeteket és személyeket, közös célokat, irányokat, alapelveket fogalmazzon meg. A koncepció által meghatározott jövőkép, a kitűzött célok, a felvállalt feladatok hosszú időre meghatározzák az egész megye szakképzésben betöltött helyzetét, a képzés teljesítményét,

várható eredményeit. Minden ilyen tervezési dokumentum azzal a céllal születik meg, hogy irányt mutasson, kiválassza az alternatív lehetőségek közül azokat, amelyeknek megvalósulása elsődleges, amelyek mögött széles helyi, társadalmi összefogás áll, és segítse a rendelkezésre álló szűkös erőforrások koncentrációját, hatékony felhasználását. Jelen szakképzés fejlesztési koncepció is ezeket a célokat tűzte ki maga elé, feladata, hogy egységes és széles körben elfogadott célokat tűzzön ki, meghatározza az egyes szereplők helyét, szerepét a célrendszerben, és összefogásra, az erőfeszítések egyesítésére sarkallja az érintetteket. A szakképzés előtt álló feladatok mind demográfiai, mind gazdasági szempontból jelentősek. Az oktatásra, képzésre fordítható források jelentős bővülése nem várható a közeljövőben, a szakképzésbe bekerülők számának növekedése sem következik be az előre látható demográfiai folyamatok alapján.

Az egységes, megyére vonatkozó általánosan elfogadott gazdaságfejlesztési, vagy területfejlesztési stratégia léte minden tekintetben megkönnyítené a koncepció kialakítását, hiszen a gazdasági célokhoz néhány lépésben hozzá lehetne illeszteni a szakképzés céljait. A jelenlegi helyzetben azonban a szakképzési koncepciónak részben át kell vennie a gazdasági stratégia szerepkörét, és proaktívan kell kezelnie a megye adottságaiból következő helyzeteket. A Szakképzés-fejlesztési koncepció tehát igen nagy jelentőséget tulajdonít a háttérelmézések eredményei alapján meghatározható céloknak és eszközöknek.

A megyei szintű szakképzési koncepció lehetővé teszi a gyors és pontos döntéshozatalt, a helyi adottságok, jellegzetességek jobb figyelembevételét. A szakképzés eredményessége szorosan kapcsolódik a helyi gazdasághoz, annak igényeihez, területeihez és a hazai fejlesztéspolitikában is egyre nagyobb szerep jut a megyéknek. A jelenségek sokkal könnyebben megismerhetők, beazonosíthatóak megyei szinten, és a döntéshozatal során is kevesebb kompromisszumra kényszerülnek a megyei hatókörrel rendelkező szervezetek.

5.1. A koncepció szerkezete

A koncepció szerkezetileg négy szintre tagolódik:

Célok:

A célok szintjén a koncepció átfogó, általános módon jelöli ki azt az irányt, melyet az alternatívák közül kiválasztva prioritásnak tart.

Feladatok:

A feladatok a célok végrehajtásának konkrét lépésekre való lebontását jelentik. A feladatok tartalmazzák a célok eléréséhez szükséges akciókat, pilot projekteket, együttműködési és egyeztetési fórumok kialakítását, melyek működtetésével a jövőképből megfogalmazott eredmény elérhető.

Eszközök:

Az eszközök olyan, a feladatok végrehajtása során alkalmazható eljárások, tevékenységek és módszerek rendszere, melyek a rendelkezésre álló erőforrások hasznosításával hatékonyan alkalmazhatóak.

Javaslatok:

A szakképzés fejlesztése során feltárt problémák egy része kívül esik a szakképzés fejlesztési koncepció hatókörén. Ezekben a kérdésekben más szervezeteknek illetve a jogalkotónak szükséges lépéseket tennie, illetve szabályoznia. Ezek az elemek nem kerülhetnek be a célok, feladatok közé, mert nem állnak rendelkezésre a szükséges eszközök a végrehajtáshoz.

5.2. A koncepció alapelvei

- ✓ A megye és a nemzetgazdaság igényeinek kielégítésére egyaránt alkalmas, rugalmas, a foglalkoztathatóságot elősegítő szakképzési struktúra kialakítása, működtetése a hosszú távú foglalkoztatás megalapozása/biztosítása érdekében.
- ✓ A szakképzés társadalompolitikai szerepének hangsúlyozása, a jövő generációk kilátásainak javítása, az életen át tartó tanulás elvének szem előtt tartásával.
- ✓ A gazdaság munkaerő-piaci igényeinek hangsúlyos figyelembevétele a foglalkoztatás bővítése, az öngondoskodás, továbbá az állampolgári szuverenitás megőrzése, kibővítése céljából.
- ✓ A társadalmi különbségek csökkentése a szakképzés fejlesztésének, irányításának aktív eszközeivel, az esélyegyenlőség kiteljesítése nemek, etnikai csoportok, és fogyatékkal élők és hátrányos helyzetű személyek számára.
- ✓ A szakképzés átfogó modernizációja a tervezési, szervezési, folyamatkövetési és pedagógiai eszközök egységes, új megközelítésű, modellszerű alkalmazásával.
- ✓ Az alapfokú oktatás gyakorlatának, követelményrendszerének megerősítése abból a célból, hogy a szakképzés számára megfelelően előképzett, élethosszig tartó tanulásra, munkára motivált fiatalok esélyei növelhetők legyenek a középfokú szakképzés által támasztott követelmények eredményes elsajátítására.

5.3. Borsod-Abaúj-Zemplén megye szakképzés-fejlesztési célkitűzései

5.3.1. A szakképzés és a munkaerőpiac igényeinek összehangolása

A megyei szakképzési rendszer és a helyi vállalkozások igényeinek összehangolása jelenleg talán a legfontosabb terület a szakképzésben.

A megye vállalkozásainak gazdasági ereje, tőkevonzó képessége alatta marad az ország legtöbb térségének, az itt működő, a foglalkoztatás jelentős részéért felelős kis- és középvállalkozások nem rendelkeznek megfelelő tőkével ahhoz, hogy saját maguk számára képezzék ki a megfelelő munkaerőt. A meglévő szakképzési potenciál rugalmasságának, gazdasági orientációjának javítása így egyfajta gazdaságélénkítő szerepet jelent, hiszen a helyileg érdekelt vállalkozások számára létfontosságú források megtakarítását teszi lehetővé.

Másrészt a jól képzett szakembergárda elősegíti a gyorsabb technológiai fejlesztést, ezzel a versenyképesség javítását. A koncepció célja ebben az esetben a helyi gazdaság tehermentesítése, a kis- és középvállalkozások adminisztratív és pénzügyi nehézségeinek csökkentése.

A szakképző intézmények számára is fontos, hogy olyan képzéseket kínáljanak a tanulók számára, melyek mögött valós munkahelyek, álláslehetőségek állnak, hiszen az adott szakmában végzők mindenképpen megjelennek a munkaerőpiacon. A jelen tanulói a jövő pályakezdő munkavállalóiként kell, hogy helyt álljanak a folyamatosan fejlődő, és új technológiákat alkalmazó gazdaság munkaerőpiacán.

Feladatok:

- ✓ A Borsod-Abaúj Zemplén Megyei Fejlesztési és Képzési Bizottság (B-A-Z MFKB) eszközeinek hatékony felhasználásával tegye képessé a megyében folyó szakképzést a munkaerő-piacról érkező információk adaptálására, az elvárásokhoz rugalmasan illeszkedő képzési kínálat kialakítására.

Elvárt eredmények:

- ✓ Létrejövő, komplex adatbázis, kapcsolódva a 2013-tól kiépülő pályakövetési rendszer adatbázisához, segítséget nyújt a munkaerőpiac igényeinek megismeréséhez és követéséhez, a képzés fejlesztéséhez.
- ✓ Az együttműködés során a térség és terület-fejlesztéssel, a gazdasággal, foglalkoztatással, szakképzéssel kapcsolatos adatok struktúrája összehangolhatóvá válik.
- ✓ A fejlesztési és innovációs folyamatokból következő igények konvertálódnak a képzési tartalmi és szervezeti kereteibe.
- ✓ A partnerek érdekeltté, motiváltabbá válnak az információs csatornák működtetésében.

Eszközök:

- ✓ Teljes körű adatbázis létrehozása a foglalkoztatás jellegzetességeit és igényeit meghatározó és követő adatokból.
- ✓ Fejlesztési adatbázis a területi és technológiai fejlesztésekről.
- ✓ Felmérés készítése a gazdasági szereplők körében a számukra releváns képességekről, kompetenciákról.
- ✓ Felmérés készítése a térségben elérhető szakmai fejlesztésekről, együttműködés a fejlesztőkkel.
- ✓ Új típusú közvetlen interakciókat is tartalmazó kommunikációs csatornák alkalmazása.
- ✓ Folyamatos adatelemzés és visszacsatolás.

- ✓ A munkaerő-piaci kereslet-kínálat és képzés összehangolásának közvetlen és közvetett koordinációs módszereinek rendszerbe szervezése.

A duális (3 éves) szakképzési rendszer teljes körű bevezetése

2012-től bevezetésre került a szakképzés területén egy újabb, a korábbi szakképzés alternatívájaként alkalmazandó szakképzési forma, a duális szakképzés. Az új rendszerben a szakképzés már a 9. osztálytól megindul, ezáltal gyorsabban szakmához juttathatja a képzésben tanulókat. A koncepció támogatja a szakképzési alternatíva meglétét és fontosnak tartja annak folyamatos vizsgálatát, átgondolt bevezetését. A céloknak megfelelő alternatívának a munkaerőpiac igényeire nyitott, elsősorban gyakorlati képzésre koncentráló, tanműhelyben vagy gazdálkodó szervezetnél eltöltendő magas gyakorlati óraszámokon alapulónak kell lennie. Fontos továbbá, hogy a szakképzésben érdekelt szervezetek véleményezhessék a kerettantervet a szakmatanuláshoz szükséges kompetenciák szempontjából.

Feladatok:

- ✓ Az alternatív szakképzés bevezetésének támogatása, szakmai megfelelőségének biztosítása.

Elvárt eredmények:

- ✓ A szakmai szervezetek véleménye beépül a kerettantervekbe.
- ✓ A gyakorlati órák növekvő aránya biztosítja a valóban munkaerő-piac orientált szakmai tudás megszerzését az alternatív szakképzésben.
- ✓ A rendszer szervesen illeszkedik a hagyományos szakképzési rendszerek közé.

Eszközök:

- ✓ A kerettanterv tanulmányozása, véleményezése.
- ✓ Javaslatok elkészítése, társadalmasítása.
- ✓ A beiskolázási döntések esetében az alternatív szakképzés létszámainak meghatározása.

A TISZK hálózat szervezeti korszerűsítése, a TISZK-ek szerepének újragondolása

A TISZK rendszer átalakítását, az uniós támogatásokat nem veszélyeztetve, a hatékony és átlátható működés mentén kell végrehajtani.

Az új szakképzési törvény megtartja a TISZK-ek azon szerepét, amely alapvetően az együttműködést, az összehangolt fejlesztéseket, a párhuzamos kapacitások és fejlesztési

kiküszöbölését tartalmazza. A szakképzési intézményrendszer teljes újjászervezésével együtt át kell gondolni a ma működő TISZK-ek új szerepét, és helyét a szakképzésben.

A térségi integrált szakképző központ a szakképzési feladatellátás olyan együttműködési rendszere, amelynek feladata az állami, önkormányzati feladatellátásban a szakképzés térségi feladatainak összehangolása, a képzés és a forrásfelhasználás hatékonyságának növelése, a szakképzési feladatellátás optimalizálása, a párhuzamos képzések és fejlesztések kiküszöbölése, valamint a munkaerő-piaci igények iskolai rendszerű szakképzésben való érvényesítése. A térségi integrált szakképző központ tagjai egyéb feladatok végrehajtásában is együttműködhetnek.

A TISZK rendszerrel kapcsolatos céloknak mindenképpen be kell illeszkednie a megyei szakképzés-fejlesztési koncepció céljai közé. A források koncentrációjával, a szétaprózódott képzési kínálat felülvizsgálatával jelentős hatékonyságbeli, és minőségi javulás érhető el. Az információk és források koncentrációja hosszabb távon segítséget jelenthet a szakképzés jelenlegi problémáinak megoldásában. További cél, hogy a jelenleg meglévő hiányszakmák száma folyamatosan csökkenjen és minden olyan szakmában legyen beiskolázás, ahol jelentős munkaerő-piaci igény figyelhető meg. Ez csak a TISZK rendszer hálózatos működtetésével, az információk megosztásával, közös tervezéssel és végrehajtással érhető el. A kommunikáció rendszeressé, kétoldalúvá tételével magasabb szintre emelhető a szakképzés tervezése is.

Feladatok:

- ✓ A megyében működő TISZK-ek szakképzési törvénynek megfelelő szervezeti átalakítása, és beillesztése az új intézményrendszerbe.
- ✓ A szakképzés hatékonyságának és eredményességének növelése, az Unió előírások által meghatározott keretek között.
- ✓ A TISZK-en kívüli intézményekre is kiterjeszteni a szakmai szempontokon alapuló finanszírozás rendszerét.
- ✓ A TISZK-ek saját működési területükön lássák el integráló, szakképzés- szervező szerepüket.
- ✓ A TISZK-ek szoros együttműködése a területükön működő gazdálkodó szervezetekkel, egyrészt a szakképzési igények minél teljesebb megismerése érdekében.
- ✓ Együttműködés a fejlesztési források hatékony begyűjtése céljából.

Elvárt eredmények:

- ✓ A TISZK-ek integrálódnak a B-A-Z MFKB döntési mechanizmusába.
- ✓ Létrejön egy közös szakmai fejlesztési platform.
- ✓ Megszűnnek a TISZK-en belül, indokolatlanul, párhuzamosan kínált szakképzések.
- ✓ Felgyorsul a képzések integrációja.

Eszközök:

- ✓ A szakképzési arányok és irányok célszerű meghatározása
- ✓ Megyei szakmakínálati térkép készítése
- ✓ Képzési átfedések, párhuzamosságok felmérése
- ✓ Túlképzett szakmák esetén a párhuzamos képzések megszüntetése
- ✓ Információáramlás biztosítása a B-A-ZMFKB, a fenntartók és TISZK szinten
- ✓ Gyakorlati képzőhely hálózat létrehozása a TISZK-ek és a BOKIK együttműködésével, az EU által támogatott TISZK gyakorlati képzőhelyek bevonásával, a gazdálkodó szervezeteknél gyakorlati képzést végző gyakorlati oktatók képzése és a technológiai bemutatóközpont hálózat kialakítása érdekében

A gyakorlati képzőhelyek számának radikális növelése

A gyakorlati képzőhelyek számának növelése a BOKIK feladata. A képzőhelyek számának bővítése elengedhetetlen a munkaerő-piaci alkalmazkodás, és a jobb minőségű szakképzés kialakítása szempontjából. A valós gyakorlatot szerző tanulók személyes kapcsolatot alakítanak ki a munkáltatóval, esélyeik sokkal jobbak az elhelyezkedés szempontjából, mint a pusztán tanműhelyi képzésben résztvevő tanulóké. A vállalkozások által biztosított gyakorlati képzőhelyek egyszerre szolgálják a munkaadók és munkavállalók érdekeit, közelítik az elvárásokat és lehetőségeket a valósághoz, személyes kapcsolatok kialakítását eredményezi és munkakultúrát közvetít.

Feladatok:

- ✓ A gyakorlati képzőhelyek számának erőteljes bővítése az igényekkel, és a törvényi előírásokkal összhangban.

Elvárt eredmények:

- ✓ A gyakorlati képzőhelyek száma megfelel a szakképzési törvényből következő mértéknek.
- ✓ Minden tanuló számára lehetőség nyílik arra, hogy gyakorlati idejét a megfelelő gyakorlati képzőhelyen töltsse le.

Eszközök:

- ✓ Pontos igényfelmérés készítése.
- ✓ Kampányok szervezése a munkaadók körében.
- ✓ Ösztönző rendszer működtetése.
- ✓ A meglévő gyakorlati helyek létszámbővítése.

A tanulószertődéses rendszer általánossá tétele

Gyakorlati képzés szervezése céljából tanulószertődés az iskolai rendszerű szakképzésben magyarországi székhellyel működő köznevelési intézményben, a nappali rendszerű iskolai oktatás keretében részt vevő azon tanulóval köthető, aki a gazdasági kamara által szervezett szintvizsgát teljesítette.

A tanulószertődés kötésére jogosult egyéb szerv, szervezet

- ✓ a köznevelési intézmények kivételével az egészségügyi, művészeti, közművelődési, oktatási és szociális ágazatba tartozó gyakorlati képzést szervező
- ✓ költségvetési szervként működő intézmény,
- ✓ alapítvány, egyesület, egyházi jogi személy,
- ✓ alapítvány, egyesület, egyházi jogi személy fenntartásában működő intézmény, továbbá
- ✓ az agrárágazatba tartozó gyakorlati képzést szervező őstermelő.

A tanulószertődések számának bővülésével párhuzamosan megoldandó feladatként jelentkezik a megfelelő számú és minőségű gyakorlati képzőhely felkeresése, szakképzésbe történő bevonása. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a tanulószertődések számának bővítése elengedhetetlenül fontos, hiszen ebben a megyében alacsony a vállalkozások száma, és e vállalkozások sem kötődnek minden esetben a helyi szakképzésben képzett szakmákhoz. A helyi gazdasági szervezetek sok esetben alacsony tőkeszinttel rendelkeznek, számukra a tanulók fogadása gyakran olyan szintű adminisztrációt jelent, melyet egyedül nem képesek felvállalni. A képzés minőségének, orientációjának javítása érdekében elengedhetetlen, hogy ez a helyzet folyamatosan javuljon és egyre több tanuló tudjon tanulószertődést kötni. A munkakultúra, a szociális kompetenciák kibővítése, valamint a szakmai tudás folyamatos fejlesztése érdekében alapvető, hogy a jelenlegi vállalati/vállalkozói kör kibővüljön.

Feladatok:

- ✓ A BOKIK saját eszközeinek alkalmazásával érje el a tanulószertődések széles körű alkalmazását, növelje ezek arányát a megye szakképző intézményeinél

Elvárt eredmények:

- ✓ Minden, a szintvizsgát sikeresen teljesítő tanuló rendelkezik tanulószertődéssel, egy, a szakmájában tevékenykedő, megyén belüli vállalkozásnál.

Eszközök:

- ✓ A tanulószertődésekre vonatkozó információk begyűjtése.
- ✓ Adatok felhasználása az ISZIR rendszerből.
- ✓ A B-A-Z MFKB saját eszközei révén ösztönzi a tanulószertődések számának növelését.

- ✓ Folyamatos együttműködés a kamarával a tanulószerveződések elterjesztésére irányuló akciókban.
- ✓ Az egyes intézmények adatainak összevetéséből adatbázis készítése, a szükséges területek megerősítése.
- ✓ Jó gyakorlatok gyűjtése a magas tanulószerveződések aránnyal rendelkező fenntartók/intézmények körében.
- ✓ Kiadványok, ajánlások, információs napok szervezése a tanulószerveződésekkel kapcsolatos információk átadására.

A gyakorlati oktatók folyamatos képzése, mesterképzés erősítése

A megyében folyamatosan problémát jelent a gyakorlati oktatók létszámának csökkenése. Jelenleg olyan alacsony a gyakorlati oktatók száma, hogy néhány éven belül a gyakorlati oktatók képzésére fordított figyelem nélkül komolyan romolhat a szakképzés minősége. A jobb minőségű oktatás megteremtése céljából elengedhetetlen, hogy a gyakorlati oktatók rendelkezzenek valódi termelési tapasztalattal, továbbképzésük ne csak a gyakorlati tudás frissítését, hanem a termelési tapasztalat átadását is foglalja magába. Mind a minőség, mind a munkaerő-piaci megfelelés szempontjából alapvető, hogy ezen a területen előrelépés történjen, megteremtve a tartós, minőségi szakképzés hátterét.

Különös hangsúllyal jelenik meg a műszaki szakoktatók képzése, ezen a területen kiemelt akciókra van szükség a jelenlegi hiányok gyors felszámolására, a jövő szakképzése szakmai színvonalának megőrzése érdekében. A Szakoktatók képzése nélkül a szakképzés nem képes megújulni, emellett pedig komoly problémát jelenthet akár a jelenlegi szakmai színvonal fenntartása is. A műszaki szakoktatók esetében egy előzmények nélküli, ún. Pilot Projektre lehet szükség a megye szakképzési döntéshozóinak támogatásával.

A mesterképzés célja, hogy a jelölt a magasabb szintű szakmai elismertséget jelentő "mester" címet megszerezve a szakmát tanuló fiatalokkal magasabb szakmai színvonalon, pedagógiaiailag is tudatosan foglalkozhasson. Feladata, hogy a jelöltet a cím viselésével együtt járó szakmai követelményekre felkészítse, a vállalkozás indításához, működtetéséhez szükséges alapvető pénzügyi - gazdasági információkkal, a tanulók gyakorlati képzéséhez, alkalmazottak foglalkoztatásához nélkülözhetetlen pedagógiai ismeretekkel felvértezze.

Feladatok:

- ✓ A B-A-Z MFKB és a BOKIK feladata, hogy a képzés minőségének megóvása érdekében forrást biztosítson a gyakorlati oktatók folyamatos képzésére, tananyagok elkészítésére, terjesztésére, a gyakorlati munkatapasztalat biztosítására.
- ✓ Kiemelt programok (pilot projekt) indítása a műszaki szakoktatók képzése érdekében.
- ✓ A mesterképzés létszámának növelése a megyében

Elvart eredmények:

- ✓ A gyakorlati oktatók száma a szükséges mértékben növekszik, utánpótlásuk megoldott.
- ✓ Az oktatók pedagógiai, szakmai felkészültsége naprakész és teljes körű.
- ✓ A szakoktatók képzési rendszere lehetővé teszi a folyamatos, magas szintű utánpótlást.
- ✓ A mesterképzésre jelentkezők száma nő

Eszközök:

- ✓ Pontos helyzetkép megalkotása.
- ✓ A felkészült szakemberek alkalmazási feltételeinek javításához szükséges források feltárása, pályázatok előkészítése.
- ✓ A szakképzésben tanulók kompetencia eredményének javítása.
- ✓ Az oktatói képzések megszervezésének támogatása.
- ✓ A gyakorlati oktatók képzéséhez szükséges tananyagok beszerzéséhez források feltárása, pályázatok előkészítése, pályázati támogatás nyújtása.
- ✓ Pilot projekt indításához szükséges források feltárása, a kiírás előkészítése, pályázati munka, és végrehajtás.
- ✓ Képzési helyszínek adatbázisának összeállítása.

A helyi felnőttképzés teljesítményének javítása

A felnőttképzés a szakképzésen belül is igen jelentős területet ölel fel. A megyében különösen hangsúlyos kérdés, az alacsonyan iskolázott rétegek szakmaszerzésének lehetővé tétele. A felnőttképzésben általában rövidebb idő alatt, rugalmasabban lehetséges egy adott OKJ végzettség (esetleg rész-szakképesítés) megszerzése. Ezt a lehetőséget kihasználva törekedni kell arra, hogy a felnőttképzés rendszerében nagyobb arányt képviseljenek az egyszerű, könnyen megtanulható és azonnali használhatóságot, munkavállalást lehetővé tevő szakmák, az ezek megszerzésének lehetőségét kínáló szervezetek.

A teljesítmény javítása érdekében meg kell teremteni a képzésben résztvevők védelmének olyan rendszerét, mely mind az állami, mind a magán forrásból finanszírozott képzések esetében megfelelő garanciákat nyújt. A lehetőséget kínáló szervezetek közül a TISZK rendszer, mely szintén résztvevője a szak- és felnőttképzési piacnak, alkalmas lehet arra, hogy figyelemmel kísérje és szakmai szemmel is megítélje az egyes képzések minőségét, felhívja a figyelmet a jellemző problémákra, esetleg együttműködjön a fogyasztóvédelemmel, a képzések minősítésében, amelynek következtében javulhat a felnőttképzés teljesítménye és minősége.

Feladatok:

- ✓ A felnőttképzés szakmai kínálatának szélesítése a tanulási nehézségekkel küzdő, motiválatlan tanulók számára szakmaszerzési lehetőségek megteremtése.
- ✓ A felnőttképzés szakmakínálatában is érvényre kell juttatni a B-A-ZMFKB javaslatait.
- ✓ TISZK-ek a magas technológiai igényű szakmákban, a képzési centrumokban megvalósult fejlesztések „hátterén” jelenjenek meg a felnőttképzésben.
- ✓ A felnőttképzés elérhetővé tétele a társadalom széles rétegei számára, az elsődleges munkaerő-piaci igényeken túlmutatóan annak érdekében is, hogy a társadalmi integráció javuljon.
- ✓ Szoros együttműködés a Türr István Kutatási és Képző Központtal.
- ✓ Együttműködés a 2001. C1. törvény alapján működő további felnőttképzési intézményekkel.

Elvárt eredmények:

- ✓ A felnőttképzés képzési kínálata jobban igazodik a valós társadalmi, munkaerő-piaci szükségletekhez.
- ✓ A felnőttképzés jobban koncentrál a képzéseken részt vevők differenciált igényeire.
- ✓ A TISZK is szerepet vállal, de a „felnőttképzési piac” többi szereplőjével szemben, elsősorban a magas hozzáadott értékű anyag és eszközigenyes szakmákban szerveznek képzéseket, ezzel bővítik a képzési kínálatot.
- ✓ A társadalom egyre szélesebb rétegei vesznek részt a felnőttképzésben.

Eszközök:

- ✓ Az iskolarendszerű szakképzés és felnőttek szakképzése (átképzése) közös szakmai mutatók kialakításával, egységes „utánkövetéssel”(pályakövetéssel.)
- ✓ Vizsgaközpont rendszer létrehozásának támogatása, melyben a vizsgáztatás kizárólag szakmai szempontú, a kamara által felügyelt, és a felkészítő intézményektől független.
- ✓ A szakmák egymásra épülésének, az egyes elemek kölcsönös beszámíthatóságának biztosítása, az ezen a téren folyó országos munka.
- ✓ (TÁMOP 2.2.1) - *a szakképzés és a felnőttképzés minőségének és tartalmának fejlesztése* - eredményeinek adaptációja.
- ✓ A képzési szerkezet folyamatos vizsgálata, együttműködés a túlképzések csökkentése és a hiányszakmák bővítése érdekében.
- ✓ Megyei szinten a túlképzett szakmák megállapítása, számukra minőségi alapú kvótarendszer kialakításának elősegítése.

- ✓ A felnőttképzések indításához és folytatásához előírt szakmai feltételek szigorú ellenőrzése.

A hatékony pályaválasztási és pályaeorientációs rendszer kialakítása

A 2011. évi CLXXXVII. Törvény értelmében az életpálya-tanácsadási (pályaeorientációs) szolgáltatás magában foglalja a pályainformáció-nyújtást, a pályaválasztási tanácsadást, a továbbtanulási tanácsadást, a professzionális pályatanácsadást, a foglalkoztatási és munkába állási tanácsadást, a pályakorrekciós tanácsadást és a kompetenciák fejlesztését, amely segíti a szolgáltatást igénybe vevő pályaválasztását, továbbtanulását, az egész életen át tartó tanulását és a munka világába történő bekapcsolódását az alapfokú iskolába történő felvételtől a munkaerőpiac elhagyásáig. Az iskolai rendszerű szakképzésbe történő beiskolázást az életpálya-tanácsadási szolgáltatás segíti.

Az életpálya-tanácsadási szolgáltatás megvalósulhat egyéni tanácsadás, csoportos tanácsadás, távtanácsadás, valamint elérő program (pályaválasztási kiállítások, képzés és állásbörzék, osztályfőnöki órák, üzemlátogatások, szülők foglalkozásának bemutatása, egyéb rendezvények) formájában.

Az életpálya-tanácsadás feladatainak ellátásában részt vesz az alapfokú iskolai oktatást nyújtó intézmény, a szakképző iskola, az iskolafenntartó, a gazdasági kamara, a munkaadói és munkavállalói érdekképviselők, a megyei fejlesztési és képzési bizottság, valamint a nemzeti foglalkoztatási szerv. Az életpálya-tanácsadási szolgáltatást valamennyi érintett részére elérhetővé kell tenni.

Az iskolai rendszerű oktatásban és szakképzésben tanulók - kiskorú tanuló esetén a szülő(gyám) - részére egyenlő hozzáférést kell biztosítani az életpálya-tanácsadási szolgáltatásokhoz.

Ennek keretében biztosítani kell, hogy a tanuló az iskolai előmenetele során, a továbbtanulási, iskolaváltási, iskolatípus-váltási, továbbá szakmaválasztási vagy szakmaváltási döntését megelőzően legalább egyszer személyre szabott életpálya-tanácsadási szolgáltatásban részesüljön.

Az életpálya-tanácsadási szolgáltatás a pályakövetési rendszer által szolgáltatott adatokon, valamint az alapfokú iskolai oktatást nyújtó intézmények és a szakképző iskolák pályaeorientációs feladatellátásán alapul.

Az életpálya-tanácsadási szolgáltatás feladatainak ellátását a nemzeti foglalkoztatási szerv koordinálja, mely feladatához tartozik többek között:

A TÁMOP 2.2.2. – „A Pályaeorientáció rendszerének tartalmi és módszertani fejlesztése” (2008-2010) program fő kitűzése az érdeklődők számára elérhető pályaeorientációs és pályainformációs eszközrendszer kiépítése és a magyarországi életpálya-hálózat létrehozása.

A 2012. évben induló „A Pályaeorientáció rendszerének tartalmi és módszertani fejlesztése” (2012-2015) program célja, hogy egészében kialakítsa a Nemzeti Életpálya-tanácsadási rendszert (NÉR), amelynek eredményeként megfelelő jogszabályi és nemzeti működtetési

források biztosításával 2015-től a teljes érintett állampolgári és munkaadói kör számára elérhetővé válik (pályainformációs adatok, pályorientációs szolgáltatások).

Nemzeti Munkaügyi Hivatal által működtetett Nemzeti Pályorientációs Portál működtetése (NPP).

Az életpálya-tanácsadási szolgáltatás feladatai ellátásának részletes szabályait kormányrendelet állapítja meg.

A pályorientáció és a munkaerő-piac összefüggéseinek megértése, feltárása a sikeres megoldás egyik fontos feltétele. A jelenlegi pályorientációs tevékenység továbbfejlesztést igényel a tanulók megfelelő képzési irányainak segítésére, ezzel összefüggésben a számukra megfelelő képzési orientáció kialakítására.

A rendszer fejlesztésének szükségességét indokolja, hogy hiányosak, illetve elszigeteltek a pályorientációs szolgáltatások, mely növeli a képzés során a lemorzsolódást, valamint a sikertelen pályaválasztások számát.

A tanulók pályaválasztási tanácsadás hiányában gyakran téves, elavult információk alapján döntenek, majd a szakképző évfolyamokon szembesülnek azzal, hogy korábban választott szakmájuk nem nyújtja azokat a feltételeket, munkakörülményeket, vagy anyagi lehetőségeket, amelyekre korábban számítottak. Évről évre nő továbbá azon munkavállalók aránya, akik nem a végzettségüknek megfelelő szakmában helyezkednek el, emiatt a képzésbe befektetett erőforrások nem, vagy nem kielégítően hasznosulnak. A lemorzsolódás és a képzés utáni pályaelhagyás szintjének csökkentése nem pusztán a munkaerő-piaci megfelelés, de a hatékonyság szempontjából is értékelendő terület. A képzetlen, az iskolából kimaradt, lemorzsolódott tömegek „felzárkóztatása” nagy feladat a pályakorrekciós munkában. A sikeres személyes életúthoz, valamint a költségek ésszerű felhasználásához átgondoltabb és hatékonyabb rendszer kialakítására van szükség.

Egy hatékonyan működő pályaválasztási rendszer hozzásegíthet ahhoz, hogy az eredményesebb pályaválasztás pályán tartsa a fiatalokat, hogy megtérüljön az egyén és a társadalom erőfeszítése.

A pályorientációban, pályaválasztásban, továbbtanulásban érintett szervezetek munkájában nem valósul meg a kellő mértékű összehangoltság. Ehhez hiányzik egy olyan jogszabályi háttér, mely egységesen határozza meg a pályorientációs tanácsadáshoz kapcsolódó tevékenységet, és intézményi szinteken szabályozza a szakmai feladat működtetéséhez szükséges struktúrát és koordinációt. A pályorientáció szakmai és jogi rendszerének kialakításának fő célja olyan szolgáltatási rendszer kiépítése, melynek igénybevétele hozzá segíti a szakképzés segítségével elérhető életpálya vonzóvá tételét.

Feladatok:

- ✓ A TÁMOP 2.2.2 projekt keretében kidolgozásra kerülő jogszabályi feltételek megyei szinten történő biztosítása.
- ✓ A pályorientáció hatékonyságának emelése, új pályaválasztási és pályorientációs rendszer által szabott feladatok megosztása a kamara, a munkaügyi központ, illetve az intézmények között.

- ✓ Az életpálya-tanácsadási szolgáltatás rendszerének (pályainformáció-nyújtás, pályaválasztási tanácsadás, továbbtanulási tanácsadás, foglalkoztatási és munkába állási tanácsadás) teljes körű kiépítése az alapfokú iskolába történő felvételtől a munkaerőpiac elhagyásáig.
- ✓ A pályaválasztási tanácsadás életkori sajátosságoknak megfelelő szervezése, korábbra hozatala.
- ✓ A pályaaorientációs feladatokkal kapcsolatos jogszabályi változások illetve szakmai fejlesztések figyelemmel kísérése, katalogizálása, a szakemberek szakmai támogatása céljából.
- ✓ Középiskolás fiatalok körében továbbtanulási – munkavállalási szándékfelmérés készítése.

Elvárt eredmények:

- ✓ Alkalmazásra kerül egy új pályaaorientációs és pályaválasztási anyag (eszközrendszer).
- ✓ Az egyén szempontjából tudatosabb, a munkaerő-piaci helyzetet figyelembe vevő szakma-, (iskola-) és pályaválasztás megkönnyíti az elhelyezkedést, csökkenthető a pályakezdés bizonytalansága.
- ✓ A következő időszakában a lemorzsolódás csökken.
- ✓ A tanulói elégedettség növekszik.
- ✓ A szakképzés társadalmi megbecsültsége növekszik, a szakmai végzettség megszerzését egyre többen tartják fontosnak és célravezetőnek az életcéljaik megvalósítása érdekében.
- ✓ A szándékfelmérés eredményeként jobban tervezhető képzési irányok, célzottabb állásfeltárások valósíthatók meg.

Eszközök:

- ✓ A TÁMOP 2.2.2 program keretében kidolgozásra kerülő életpálya-tanácsadási szolgáltatást biztosító szervezet megyei szintű kiépítése, működtetése.
- ✓ Felmérések a jelenleg alkalmazott módszerekkel való elégedettségről a diákok, szülők, tanárok és szakemberek körében.
- ✓ Új pályaaorientációs eszközök eljuttatása az alapfokú oktatási intézményekhez.
- ✓ Szakmabemutató programok, üzemlátogatások szervezése (elsődlegesen a hiányszakmák területéről), pályaválasztási vetélkedők lebonyolítása, kiadványok készítése.
- ✓ Az eredmények folyamatos mérése.

5.3.2. Az esélyegyenlőség biztosítása

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében magas a hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetben élő tanulók száma. Szintén jelentős a magukat roma származásúnak vallók aránya, de a szakképzés eszközeit meg kell ragadni a nők és a fogyatékkal élők esélyeinek bővítése érdekében is. A szakképzés feladata ezen a téren az elismert szakmához való jutás lehetőségének megteremtése minden érintett csoport számára. Esélyegyenlőség címén tehát foglalkozni kell a szakképzés szakmakínálatával és az akadálymentesítés kérdéseivel is.

Feladatok:

- ✓ A hátrányos helyzetű csoportok integrációjának elősegítése, munkaerő-piaci hátrányaik csökkentése.
- ✓ A hátrányos helyzetű csoportok számára megfelelő szakmai képzések nyújtása.

Elvárt eredmények:

- ✓ Az esélyegyenlőség területén fellelhető hiányosságok csökkennek a megye intézményeiben.

Eszközök:

- ✓ Esélyegyenlőségi mérőeszközök, mérőszámok kialakítása, alkalmazása.
- ✓ Mentorhálózat kialakítása, finanszírozása.
- ✓ Intézményi szintű felmérés készítése az esélyegyenlőségi szempontok megvalósulásáról a romák, nők és fogyatékkal élők szempontjából.
- ✓ Felmérés készítése az intézmények akadálymentes megközelíthetőségéről.
- ✓ Modellek bemutatása, jó gyakorlatok megismertetése.

Nők esélyegyenlőségének javítása

A női munkaerő jelenleg országosan is nehezebb helyzetben van a munkaerő-piacon, ugyanolyan munkakörben és beosztásban végzett munkáért alacsonyabb munkabért kapnak, mintegy másodrendű munkaerőként kezeli őket a munkaerőpiac. A szakképzés területén olyan beavatkozásokra van szükség, melyben a jellegzetesen női szakmák szükséges szintű támogatása mellett átjárhatóvá, a lányok számára is vonzóvá válik a legtöbb szakma.

Ismeretterjesztéssel, a pályaorientáció eszközeinek kiterjesztésével elérhető, hogy a nők olyan szakmákban is tanulhassanak, melyek korábban jellemzően férfi szakmák voltak. Emellett természetesen nem lehet megfeledezni a jelenlegi helyzetről és olyan arány és irányszámokra kell törekedni a beiskolázás tervezésekor, hogy a lányok is elvégezdhessenek számukra vonzó, de lehetőleg nem túlképzett szakmákat.

Feladatok:

- ✓ A szakképzésben résztvevő nők esélyegyenlőségének megteremtése.

- ✓ A nők munkaerő-piaci hátrányainak csökkentése.

Elvárt eredmények:

- ✓ A szakmai alternatívák népszerűsége növekszik, átjárhatóbbá válnak a korábban nemekhez kötött szakmák.
- ✓ A szakképzés igényfelmérésen alapuló átalakításának következtében a nők elhelyezkedési mutatói javulnak.

Eszközök:

- ✓ A szakképzési arányok és irányok meghatározása a jellemzően női szakmák figyelembevételével
- ✓ Módszertani ajánlások a nők szakképzési igényeinek figyelembevételéhez a szakképző intézmények számára
- ✓ A nők munkaerő-piaci szerepének felmérése megyei szinten
- ✓ Igény és kompetencia felmérések készítése női tanulók körében
- ✓ Szakmai alternatíva kialakítása a túlképzett női szakmák helyett

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek esélyeinek javítása

A fogyatékkal élő társadalmi réteg jelenleg nagy arányban marad ki a szakképzésből. Olyan képzésekben, ahol a technikai eszközök elvileg lehetővé tennék a fogyatékkal élők oktatását, ott az oktatók felkészítésével, valamint az intézmények infó-kommunikációs és fizikai akadálymentesítésének megoldásával el kell érni, hogy a fogyatékkal élő személyek szakmához, ezáltal pedig munkahelyhez és önálló jövedelemhez juthassanak.

A halmozottan hátrányos helyzetű társadalmi csoportokban a nemzeti átlagot meghaladó a munkanélküliség és az alacsonyabb iskolai végzettség aránya. A szakképzésbe kerülők közül igen sokan lemorzsolódnak, és a sikeresen végzők esélyei is sokkal alacsonyabbak a munkaerőpiacon, mint társaiké. A halmozottan hátrányos helyzetűek között magas a romák aránya. Minden korábbi erőfeszítés dacára a társadalmi helyzetük nem javult, sőt romlott az elmúlt időszakban, a társadalom számára azonban nagy jelentőséggel bír munkaerő-piaci, ezzel együtt társadalmi integrációjuk. A szakképzésnek ezen a területen túl kell nyúlnia saját korlátain és meg kell teremtenie a leszakadó csoportok visszailleszkedésének hátterét. A munkaerő-piacra való visszajutást a romák számára szinte kizárólag a szakképzés nyújthatja. Lehetővé kell tenni tehát a kisebbség szakképzéssel kapcsolatos attitűdjének, igényeinek felmérését.

Feladatok:

- ✓ A romák társadalmi beilleszkedésének elősegítése a szakképzés eszközeivel.
- ✓ A fogyatékkal élő személyek munkaerő-piaci integrációjának megteremtése a szakképzés eszközszerrendszerének átalakításával.
- ✓ A szakképzettek foglalkoztatásának preferálása a gazdálkodó szervezetek között.

- ✓ A roma kisebbség lemorzsolódási arányainak csökkentése a szakképzésben megfelelő képzési kínálat megteremtése.
- ✓ Megnyitni a roma kisebbség számára azokat a képzéseket is, melyekben korábban nem voltak jelen.

Elvárt eredmények:

- ✓ A romák integrációja javul mind a szakképzés, mind a társadalmi beilleszkedés szempontjából a régióban.
- ✓ A fogyatékkal élő személyek száma növekszik a szakképzésben.
- ✓ Magas színvonalú szakmai képzés-kínálat alakul ki, a speciális igények figyelembevételével.
- ✓ Növekszik a fogyatékkal élő személyek elégedettsége a szakképzés esélyteremtő képességével kapcsolatban.
- ✓ Megfelelő szakmai képzés-kínálat alakul ki, a speciális igények figyelembevételével.
- ✓ A hátrányos helyzetűek szakképzésbeli eredményei javulnak, lemorzsolódásuk csökken.
- ✓ Számszerűen javul a romák részvétele a korábban nem preferált szakmacsoportokban és szakmákban.
- ✓ Növekszik a növénytermesztés és az állattenyésztés szakmaiban a szakképzett roma munkaerők száma.

Eszközök:

- ✓ Attitűd- és igényfelmérés a kisebbségi önkormányzatokkal együttműködésben.
- ✓ A felmért igényeknek megfelelő tananyagok kialakítása.
- ✓ Szakmabemutató anyagok készítése, terjesztése.
- ✓ Együttműködés a civil szervezetekkel a tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók hatékonyabb integrációja érdekében.
- ✓ Együttműködés a fogyatékkal élő személyek érdekképviselői szervezeteivel.
- ✓ Felmérés készítése a fogyatékkal élők igényeiről.
- ✓ A szakképző intézmények szakmakínálatának felmérése, fizikai és infó-kommunikációs akadálymentesség szempontjából.
- ✓ Szakmakínálat bővítése a fogyatékkal élő személyek számára.
- ✓ A TÁMOP projektben megvalósuló felmérések eredményeinek felhasználása.
- ✓ Együttműködés az egyenlő bánásmód hatóságával.
- ✓ Együttműködés a kisebbségi önkormányzatokkal, szervezetekkel.
- ✓ Komplex mentorálás megszervezése.
- ✓ Az együttműködésben résztvevők módszertani felkészítése.
- ✓ A Nemzeti Tehetség Programhoz csatlakozás.
- ✓ Célzott programok indítása az iskolai lemorzsolódás csökkentésére.

- ✓ Az oktatási, a szociális és az egészségügyi területek egymással párhuzamosan futó programjainak összehangolása.

5.3.3. A szakképzési intézményrendszer rugalmasságának növelése

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei szakképzés szempontjából különös hangsúlya van a képzések rugalmas kialakításának. A megyei munkaerő-piac még nem igazán stabil, az utóbbi évek gazdasági visszaesése súlyosabban érintette az amúgy is gyenge helyzetben lévő keleti megyéket. Statikus intézményrendszerrel és képzési struktúrával nem lehet megteremteni a munkaerő-piac állandóan változó igényeinek megfelelő szakképzést. A megyére jellemző komoly szociális problémák a szakképzésben még hangsúlyosabban jelennek meg. A koncepció nem hagyhatja figyelmen kívül a megyére jellemző, a működését, hatékonyságát alapvetően befolyásoló tényezőket, ezért külön figyelmet szentel a területi különbségek kezelésére, valamint a szociális és kulturális hátrányok intézményrendszeren belüli és azon kívüli kezelésére.

Feladatok:

- ✓ A képzések területi sajátosságainak feltérképezése.
- ✓ A munkaerő-piac megyén belüli jellegzetességeinek felmérése.
- ✓ A mobilitást befolyásoló tényezők felderítése.
- ✓ Megyehatáron átnyúló jelenségek beazonosítása.
- ✓ Kitörési pontok meghatározása.
- ✓ Beavatkozások megszervezése.
- ✓ A megoldást célzó pályázatok támogatása.
- ✓ Ösztönző és korrigáló rendszerek működtetése.

Elvárt eredmények:

- ✓ Javul a képzés szerkezete.
- ✓ Növekszik a rugalmasság.
- ✓ Csökken a lemorzsolódók száma.

Eszközök:

- ✓ Adatelemzés a rendelkezésre álló képzési és gazdasági adatok alapján
- ✓ Új felmérések támogatása a vizsgált területeken.

Területi igényekhez hangolt képzés kialakítása

A megye területén belül igen jelentős eltérések mutatkoznak a gazdasági egységek tőkehelyzete és foglalkoztatási potenciálja között. A megye alapvetően alacsony mobilitással rendelkezik, de a szociálisan hátrányos helyzetben élők számára még nagyobb problémát jelent a szakképzésbe való eljutás. A jelenlegi helyzetben igen gyakran fordul elő, hogy a

tanuló nem az érdeklődése szerint, hanem a fizikai elhelyezkedés alapján választ szakmai képzést magának. A szakmai végzettség megszerzésének motivációja tehát már az alapoktól kezdve hiányzik, a nem érdeklődő tanuló pedig visszatartja osztálytársait, rontja az osztály átlagát, a tanulási színvonalat. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében tehát még nagyobb hangsúlyt kell fektetni a közlekedési támogatásokra, valamint a kollégiumi férőhelyek bővítésére, az ingyenes ellátások biztosítására.

Feladatok:

- ✓ Mobilitási vizsgálatok elvégzése.
- ✓ Felmérés az érintettek körében a számukra megfelelő segítség tekintetében.

Elvárt eredmények:

- ✓ Csökken a nem indokolt szakmaválasztás.
- ✓ Növekszik a tanulói motiváció.
- ✓ Javulnak a tanulmányi átlagok.

Eszközök:

- ✓ Iskolabusz járatokkal kapcsolatos pályázatok támogatása
- ✓ Kollégiumi fejlesztések.
- ✓ Szociális alapú ösztönző rendszer támogatása a hiányszakmákban

HÍD jellegű programok támogatása

A megyében hangsúlyosan jelen lévő szociális problémák mellett, de velük szoros kapcsolatban jelennek meg a magatartási és tanulási zavarral küzdő tanulók problémái is. A nehéz anyagi helyzetben élők esetében gyakran hiányzik a tanulás és munka által biztosított életmód tisztelete, hiányosak a tanulók otthoni tanulásának feltételei, az alapképzéstől kezdve hiányzik a jó tanulás módszertan, motivációs és társadalmi beilleszkedést segítő tapasztalatok, minták, tudások, kompetenciák. A civil szervezetek által megvalósított programok mellett bevezetésre kerülnek olyan áthidaló jellegű megoldások, melyek modern pedagógiai, pszichológiai, módszertani eszközökkel felvértezve képesek megoldást nyújtani azon tanulók számára, akik tanulási, illetve magatartási zavarai miatt lemorzsolódnának a szakképzésből, vagy kortársaik teljesítményét negatívan befolyásolnák. A jó példák, hatékony módszerek alkalmazását, a hasonló projektek elindítását és a képzési rendszerbe való integrálását a szakképzés-fejlesztési koncepció is támogatja.

A Híd program elemei:

A Híd I. programban szervezett nevelés-oktatás felkészíti a tanulókat az egyéni képességeikhez igazodó tanulási módszerek elsajátítására, illetve pályorientációs tevékenység keretében megismerteti a tanulókat a munkaerőpiacra történő belépéshez szükséges ismeretekkel. A Híd I. program keretében a tanuló középfokú iskolába történő felvételi vizsgát tesz. A program végén a tanulmányi követelmények teljesítéséről a szervező iskola tanúsítványt állít ki.

A Híd II. program (ha a tanuló tizenötödik életévét betölti, de legalább hat általános iskolai évfolyamot sikeresen elvégzett) fejleszti a jogszabályban meghatározott egyes szakmák sikeres elsajátításához szükséges készségeket, szakmacsoporton belüli pályorientációs feladatokat lát el, rész-szakképesítés megszerzésére készíthet fel.

A Híd II. program záróvizsgával zárul, a sikeres záróvizsga rész-szakképesítést tanúsít és középfokú iskolában történő továbbtanulásra jogosít. A tanuló a program sikeres befejezése után a szakképzési évfolyamon, évfolyamokon felkészül a szakmai vizsga letételére.

Köznevelési Hídprogramok általános és középfokú iskolában - a kormány által szabályozott keretek között - szervezhetők.

A programokban közreműködő intézményeket a Kormányhivatal jelöli ki.

Feladatok:

- ✓ A HÍD jellegű programok megismerése, adaptálhatóságának felmérése.
- ✓ A bevezetés támogatásának feltételei.
- ✓ Intézményi jelző és információs rendszer kialakítása.

Elvárt eredmények:

- ✓ Csökken a tanulási illetve magatartási zavarokkal küzdő gyermekek száma a szakképzésben.
- ✓ Növekszik a tanulmányi átlag.
- ✓ Javul a tanulók motivációja.

Eszközök:

- ✓ Együttműködés civil szervezetekkel.
- ✓ Jó gyakorlatok gyűjtése.
- ✓ A megfelelő módszertani alapú beavatkozások kiválasztása, bevezetésének támogatása.

Speciális pedagógus-továbbképzések

A szakképzésben évek óta zajlik egyfajta kontraszelekció, melynek következtében a jobb képességű tanulók egyre inkább elkerülik a szakképzést, és egyre magasabb arányban vesznek részt tanulási illetve magatartási problémával küzdő tanulók. Az alternatív tanulási útvonalak nem jelentenek mindenkinek alternatívát, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében is fel kell készülni a pedagógusok speciális, a körülményeknek jobban megfelelő képzésére. Nem lehet figyelmen kívül hagyni a megye adottságait és a várható demográfiai, beiskolázási tendenciákat, ezért szükséges megteremteni a pedagógusok jobb alkalmazkodásának feltételeit is. A pedagógusoknak új, jobb módszerek segítségével képessé kell tenni az alacsony motivációjú tanulókat a tanulásra, fel kell tudni oldani az osztályokon belüli feszültségeket, kezelni kell a felszaporodó agresszív jelenségeket. Segíteni kell a tanulókat hozott hátrányaik csökkentésében.

Pedagógusi oldalon meg kell erősíteni saját elkötelezettségüket, hivatástudatukat, hogy átsegítse őket a nehezen kezelhető helyzeteken, konfliktusokon. A rossz körülmények között, kevés látható eredménnyel végzett munka lerontja a pedagógusok teljesítményét, felerősítve a már jelenleg is zajló pedagógusi kontraszelekció jelenségét is.

Feladatok:

- ✓ A speciális feladatokat ellátni képes pedagógusi gárda kialakítása.
- ✓ A szakképzésben résztvevő pedagógusok lelki egészségének megóvása.
- ✓ A kontraszelekció folyamatának megállítása, visszafordítása.

Elvárt eredmények:

- ✓ A pedagógusok elvándorlása megáll, javul a szakképzés színvonala.
- ✓ Növekszenek a pedagógusi kompetenciák mind agresszió kezelésben, mind motivációs területen.

Eszközök:

- ✓ Tréningek, képzések, gyakorlatok szervezése.
- ✓ Felmérés készítése a pedagógusok által legfontosabbnak tartott problémákról, konfliktushelyzetekről.

Iskolai szociális munka megerősítése

A pedagógusok tehermentesítése érdekében az alternatív tanulási útvonalak és a pedagógus továbbképzések mellett meg kell erősíteni az oktatási intézmény és a szociális támogató rendszerek együttműködését. A pedagógusok elsődleges feladata az oktatás és képzés, de a szakképzésben és különösen Borsod-Abaúj-Zemplén megye szakképzésében egyre több szociális jellegű problémával fordulnak hozzá a tanulók. Ez elvonja a figyelmet és energiát az elsődleges feladattól, másrészt a tanuló számára sem biztos, hogy megszületik a megfelelő megoldás, hiszen a pedagógus nem lehet minden esetben tisztában a lehetőségekkel. Az intézményi szociális munkás alkalmazásával, feladat és szerepkörének bővítésével megoldható a pedagógus feladatainak megkönnyítése, valamint az adekvát válaszok megtalálása is. A koncepció tehát támogatja a pedagógiai és szociális rendszerek ilyen irányú, eredményközpontú összekapcsolását.

Feladatok:

- ✓ A pedagógusok tehermentesítése.
- ✓ A szociális jellegű problémák kezelésének leválasztása az intézményi alapfeladatokról.
- ✓ A képzési tevékenység hatékonyabbá tétele.

Elvárt eredmények:

- ✓ A pedagógusok szerepköre egyszerűsödik.

- ✓ A szociális problémák az erre felkészített személynél (iskolai szociális munkás) jelennek meg.
- ✓ A tanulók szociális problémáinak kezelése hatékonyá válik.
- ✓ A pedagógusok terhelése csökken, teljesítményük növekszik.

Eszközök:

- ✓ Együttműködés kialakítása a szociális rendszerrel.
- ✓ Szociális munkások alkalmazása az intézményen belül.

5.3.4. A szakképzés finanszírozhatóságának biztosítása

Az iskolai rendszerű szakképzés esetében 2013. január 1-jétől megváltozik a finanszírozás. A Kormány rendeletben hozza meg az érintett tanévet megelőző év május utolsó munkanapjáig azon szakképesítésekre vonatkozó döntését, amelyekkel kapcsolatban a szakképző iskola fenntartója költségvetési hozzájárulásra jogosult. A Kormány a döntésében megyénként meghatározza azon szakképesítések és szakközépiskolai ágazatok körét, amelyekre a szakképző iskola fenntartója

- a) korlátozás nélkül beiskolázhat,
- b) költségvetési hozzájárulásra nem jogosult,
- c) költségvetési hozzájárulást korlátozott keretszámok alapján igényelhet, ezen belül meghatározza a Kormány az adott megyében iskolai rendszerű szakképzést folytató intézmények fenntartói tekintetében, fenntartónként a szakképesítések és szakközépiskolai ágazatok keretszámait.

A Kormány döntése kiterjed minden olyan szakképző iskolai fenntartóra, amelynek a megyében az Szt. vagy a nemzeti köznevelésről szóló törvény alapján szakképzési feladatellátási kötelezettsége van, továbbá amely szakképzési megállapodást kötött a szakképzési feladatok ellátására.

Az iskolai rendszerű szakképzésben ellátott feladatok után a szakképző iskola nem állami fenntartója akkor jogosult költségvetési hozzájárulásra, ha a megyei kormányhivatallal szakképzési megállapodást kötött. A szakképzés-fejlesztési koncepciónak lehetővé kell tennie a források folyamatos feltérképezését, valamint az egyes finanszírozás eszközökhöz tartozó minőségi, hatékonyság és eredményességbeli mutatókat, amelyek következetes alkalmazásával elérhetőek a meghatározott célok.

Feladatok:

- ✓ A szakképzési intézményrendszer hatékony működtetéséhez szükséges anyagi háttér megteremtésének elősegítése a szakképzési intézményrendszer működtetéséhez.
- ✓ A források hatékony felhasználásának megteremtése.

Elvárt eredmények:

- ✓ A szakképzés által felhasználható források növekszenek fenntartói szinten
- ✓ Kiszámítható finanszírozási rendszer jön létre a TISZK rendszer újragondolása okán.
- ✓ A párhuzamosságok csökkennek a különböző forrásból finanszírozott képzések esetében.
- ✓ A forráskoncentráció és a beszerzések ésszerűsítése növeli a hatékonyságot.

Eszközök:

- ✓ Forrástérkép megalkotása.
- ✓ Hatékonyság, eredményesség, szakmai minőség rendszeres felmérése.
- ✓ Az Uniós forrásokból finanszírozott képzések munkaerő-piaci relevanciájának vizsgálata.

A szakképzéshez kapcsolódó hazai és Uniós források feltérképezése

A szakképzés területére több forrásból érkeznek anyagi eszközök. A munkaügyi központok által támogatott szakképzések és az önköltséges képzések mellett jelentős összeget képviselnek az Uniós forrásból származó, munkahelyteremtéssel vagy megtartással kapcsolatos képzések finanszírozására forduló összegek. A B-A-Z MFKB számára lényeges, hogy naprakész információkkal rendelkezzen a szakképzés területére beáramló forrásokról, ezeket feltérképezze és elemezze. Saját döntéseinek meghozatalakor figyelembe veheti az egyes területre befolyó források mértékét, ennek függvényében alakíthatja ki saját prioritásait. De szakmai segítséget nyújthat a fennhatósága alá tartozó intézmények számára, ezen források bevonására is.

Feladatok:

- ✓ A B-A-Z MFKB teremtsen meg az összhangot a szakképzésbe beáramló források között, támogatandó szakmák, és területek szempontjából.
- ✓ Váljon tudásbázissá a szakképzésre fordítható források megszerzésének területén.

Elvárt eredmények:

- ✓ A B-A-Z MFKB döntéseinek megfelelő területek kiemelt jelentőséget kapnak a források elosztásakor, erősítve a döntések hatását.
- ✓ A B-A-Z MFKB képes lesz szakmai segítséget, támogatást nyújtani az intézményeknek a hatékony forrásszerzés, pályázati munka során.

Eszközök:

- ✓ Együttműködés a szakképzés egyes területein résztvevő szervezetekkel.
- ✓ Folyamatos információgyűjtés a képzésekről.

- ✓ A szakképzési arányok és irányok meghatározásakor a kapott információk figyelembevétele
- ✓ Pályázati tudásbázis létrehozása a szakképzés területén.

A szakképzés komplex erőforrástérképének megrajzolása

A forrástérkép kialakítása a jelenlegi helyzet pontosabb és átláthatóbb megismerése mellett lehetővé teszi stratégiai gondolkodás magasabb szintre emelését. Az erőforrástérkép tartalmazza a rendelkezésre álló összes erőforrást, anyagi, humán, eszköz, és hálózati működés szintjén. A térkép intézményi, TISZK és megyei szinten pontos képet ad a helyzetről, az adatok továbbfejlesztése pedig segítséget nyújt a beiskolázás tervezés, a szakmakínálat kialakítása valamint a gazdasági racionalizáció területén.

Feladatok:

- ✓ Komplex, a megye intézményeire kiterjedő, naprakész, hozzáférhető és több szempont szerint elemezhető erőforrás adatbázis létrehozása.

Elvárt eredmények:

- ✓ Teljes és átlátható kép az intézmények képzési potenciáljáról.
- ✓ Új képzések bevezetésénél a legalkalmasabb intézmény kiválasztása.
- ✓ Pontos kép a szükséges fejlesztési területekről intézményi szinten.

Eszközök:

- ✓ Felmérés az egyes képzésekhez rendelkezésre álló anyagi eszközökről és forrásszerző képességéről.
- ✓ Felmérés a humán tőke számáról, szakmai kompetenciáiról, életkoráról.
- ✓ Felmérés az intézményekben rendelkezésre álló képzési és oktatási infrastruktúráról, mennyiségéről, szerkezetéről, állapotáról.
- ✓ Felmérés az intézmények hálózatos együttműködésének szintjéről.

A források felhasználásának hatékonyabbá tétele, a feladatellátás volumenéhez illeszkedő intézményhálózat kialakítása

A jelenleg rendelkezésre álló források felhasználásának meg kell teremteni az ellenőrizhetőségét. Az ellenőrzés eredményeinek felhasználásával lehetővé válik a különbségtétel intézmények között is, vagyis, meghatározhatóak azok az intézmények, melyek a legjobb és amelyek a legrosszabb határfokkal hasznosítják a támogatásokat. Az ellenőrzés módszertanát, adatbázisának szerkezetét meghatározva közös szempontrendszer alakítható ki a hatékonyságmérésre. Az intézményhálózat akkor működtethető hatékonyan, ha illeszkedik az igényekhez, kapacitásai a valóságos szakképzési igényeknek megfelelőek.

Feladatok:

- ✓ A forrásfelhasználás hatékonyságának növelése, az intézményi különbségek beazonosítása.
- ✓ Optimális intézményszám kialakítása.

Elvárt eredmények:

- ✓ A forrásfelhasználás hatékonysága növekszik.
- ✓ A hatékony szakképzés elve beépül az alapelvek közé.
- ✓ A források a hatékony felhasználás irányába csoportosulnak át.

Eszközök:

- ✓ Rendszeres felmérés készítése a felhasznált források összegéről és eredményeiről.
- ✓ Intézményi nyilvántartás és sorrend készítése hatékonyág szempontjából.
- ✓ A források elosztásakor az intézményi hatékonyság figyelembe vétele.

A képzési kínálat koncentrációja

A képzési kínálat jelenleg meglehetősen elaprózódott a megyében. A több helyen, esetenként egy TISZK-en belül meglévő párhuzamos képzések finanszírozása, a források szétforgácsolódásához vezet. Gyakorlati lépések alkalmazásával, az együttműködés kereteinek kiszélesítésével elérhető a képzések és források hatékony, koncentrált finanszírozása.

Feladatok:

- ✓ A képzési kínálat ésszerűsítése, a párhuzamos képzések megszüntetése szakmai minőségi szempontok alapján

Elvárt eredmények:

- ✓ A területi szakmai párhuzamosságok erősen lecsökkennek vagy megszűnnek.
- ✓ A jobb minőségben, hatékonyabban képző intézmények szakmai képzései többlettámogatáshoz jutnak a források koncentrációjával.

Eszközök:

- ✓ A szakképzési irányok és arányok meghatározásakor az adott területen párhuzamosan működő képzések közül a jobb minőségben, hatékonyabban működő szakképzés támogatása a kevésbé hatékony rovására.
- ✓ A decentralizált alaprészre benyújtott pályázatok esetén a párhuzamos képzések támogatásának kizárása.
- ✓ Területi képzési térkép kialakítása.

A jelenlegi kapacitások jobb kihasználása

A szakképzésben fellelhető források szűkössége elengedhetlenné teszi jelenlegi kapacitások jobb kihasználására való törekvést. A jobb kihasználtság elérése érdekében mindenképpen szükséges egy egységes szerkezetű kapacitástérkép kialakítása. A térkép, vagy adatbázis egységes szerkezetben mutatná be az adott intézmény humán és eszköz kapacitását, valamint kapcsolati tőkéjét. Az elképzelt rendszerben szerepelnie kell az intézmények forrásainak (normatíva, szakképzési hozzájárulás, egyéb források) szakmai kapcsolatainak (tanulószerződések) valamint a rendelkezésre álló eszközök felsorolása is. A rendelkezésre álló kapacitásokat hasznosítani kell a felnőttképzés területén, növelni kell a felnőttképzés hatékonyságát.

Feladatok:

- ✓ A rendelkezésre álló képzési potenciál kihasználtságának közelítése a lehetséges legmagasabb szinthez

Elvárt eredmények:

- ✓ Az intézményi kapacitások kihasználása növekszik
- ✓ Pontosabb kép készül a piacon is eladható képzési formákról, rendszerekről

Eszközök:

- ✓ Eszköz és állapotfelmérés a képzési kapacitás területén, intézményi szinten
- ✓ A rendelkezésre álló eszközök, humán és a kapcsolati tőke felhasználásának támogatása a felnőttképzés, és támogatott képzések területén
- ✓ A felnőttképzés szerkezetének felmérése, a mutatkozó kínálati rések feltöltése

5.3.5. A BOKIK, a munkaadói szervezetek, valamint a Magyar Agrárkamara részvétele a szakképzési feladatok megvalósításában

A szakképzés-fejlesztési koncepció alapvetően a szakképzésben résztvevő szervezetekre, intézményekre terjedhet ki. A jelenlegi helyzetben a vállalkozások, a munkáltatók alapvetően a mennyiségi és esetenként minőségi elvárásaik közlésével vesznek részt ebben a munkában. A vállalkozások számához képest kevesen vannak, aki a tanulók gyakorlat képzésében feladatot vállalnak. Ugyancsak probléma, hogy kisvállalkozások többsége nem tudja megfogalmazni igényeit, illetve ezek elaprózva, szétszórva jelennek meg. Fontos tehát, hogy a mikro- és kisvállalkozások koordinációja és részvétele megjelenjen a szakképzésben.

Feladatok:

- ✓ A szakképzés fejlesztését szolgáló együttműködési rendszer kialakítása a foglalkoztatókkal a BOKIK bázisán

- ✓ A mikro- és kisvállalkozások érdemi bevonása a szakképzési rendszer fejlesztésébe és működtetésébe

Elvárt eredmények:

- ✓ A szakképzés társadalmasítása szélesebb körben valósul meg.
- ✓ További források érkehetnek a szakképzés fejlesztés területére.
- ✓ A fejlesztési folyamat gyorsabb, hatékonyabb lesz.

Eszközök:

- ✓ A gazdasági kamarák feladatbővítése a foglalkoztatók teljes körére vonatkozó szakképzési együttműködések koordinálására.
- ✓ Új típusú részvételi módok kialakítása.

A kis- és középvállalkozások együttműködésének megszervezése a szakképzés-fejlesztésben

A kis- és középvállalkozások adják a régió foglalkoztatási potenciáljának kétharmadát. Ezek a néhány főt foglalkoztató kisvállalkozások egyenként nem, vagy alig tudják megfogalmazni és eljuttatni igényeiket a szakképzés-fejlesztésre vonatkozóan, külön- külön nem rendelkeznek elegendő forrással ahhoz, hogy hathatósan képviseljék érdekeiket, ezért igényeik gyakran háttérbe szorulnak a nagyvállalatokhoz képest. A BOKIK emellett jelentős energiákat fordít a szakképzés gyakorlati képzőhelyeinek folyamatos és nagyarányú bővítésére is. A Nemzeti Szakképzési Törvényben előírt feladatának megfelelően felveszi a kapcsolatot a jelenlegi és a potenciális gyakorlati képzőhelyekkel, megerősíti kommunikációs és figyelemfelhívó tevékenységét. Tanácsadó szolgáltatást végez a gyakorlati képzőhelyek számának bővítése érdekében a helyi vállalkozások körében és országosan is.

Feladatok:

- ✓ A mikro-, kis- és középvállalkozások szakképzésbe való bevonása a gazdasági kamarák bázisán.
- ✓ Az igények összesítése, konkretizálása révén erősebb érdekérvényesítés.
- ✓ A gyakorlati képzőhelyek számának drasztikus növelése.

Elvárt eredmények:

- ✓ A kkv-szektor szakképzési igényeinek erőteljesebb megjelenése
- ✓ A kkv-k tevőleges részvételi lehetőségének megteremtése a szakképzés fejlesztésében.
- ✓ Az együttműködés közös fellépést tesz lehetővé a piacon megjelenő vállalkozások számára.
- ✓ A gyakorlati képzőhelyek száma drasztikusan megnövekszik.

Eszközök:

- ✓ A gazdasági kamarák kompetenciájának kiterjesztése a teljes vállalkozói körre a szakképzési feladatok koordinálásában.
- ✓ A foglalkoztatói kör új típusú együttműködésének kialakítása.
- ✓ Rendszeres konzultáció, kooperáció, tevőleges részvétel kereteinek kialakítása.
- ✓ Kommunikációs kampány és ismeretadás a potenciális gyakorlati képzőhelyek bevonása érdekében.

A szakmai követelményrendszer átalakítása

Az új kormányprogram egyik legfontosabb célkitűzése a foglalkoztatás bővítése. E cél elérése érdekében a szakképzés tekintetében a duális képzés hangsúlyosabbá tétele szükséges, újjá kell építeni a hazai szakképzést. Ezzel összhangban sürgető probléma a szakmai követelményrendszer áttekintése, átalakítása, melyben kiemelkedő szerepet kapott a gyakorlati képzés növelése. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK) a 1214/2010. (X.12) kormányhatározat alapján keretmegállapodást kötött a Magyar Köztársaság Kormányával, majd ezt követően kerül sor a Nemzetgazdasági Minisztériummal az újabb szakképzési feladatok átadásával kapcsolatos részletes megállapodás megkötésére. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara összesen 125 szakképesítés szakmai gondozását kapta meg.

Feladatok:

- ✓ A szakmai és vizsgakövetelmények gondozása.
- ✓ A központi programok felülvizsgálata.
- ✓ A szakmai vizsgák vizsgatételeinek és azok értékelési útmutatóinak kidolgozása.
- ✓ Vizsgaelnöki delegálás a szakmai záróvizsgára, illetve a tagok delegálási jogának átadása az érdekképviselőknek.
- ✓ A szintvizsgák szervezése és koordinálása.
- ✓ Szakmai versenyek (SZKTV, OSZTV, WordSkills, EuroSkills) szervezése és a felkészülést előkészítő bizottság működtetése.
- ✓ Közreműködés a pályaválasztási és tanácsadási rendszer feladataiban.

Elvárt eredmények:

- ✓ Szakmai és vizsgakövetelmények átdolgozása megtörténik.
- ✓ Növekszik a munkaadók számára szükséges gyakorlati tudás aránya.
- ✓ Szintvizsga rendszer működése.

Eszközök:

- ✓ Folyamatos szakértői együttműködés.

- ✓ Felmérés készítése a vállalkozások kompetencia és gyakorlati tudás igényéről.
- ✓ A szintvizsgák személyi és infrastrukturális feltételeinek biztosítása.

Fejlesztési irányvonalak meghatározása

A már korábban átvett 26 szakképesítés mellé újabb 99 államilag elismert szakképesítés került a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara gondozásába. E szakmák gondozásához kapcsolódó koncepció célja, hogy meghatározza a fejlesztések irányvonalait és útmutatásként szolgáljon a megvalósításhoz. Koncepciónkban fontosnak tartjuk, hogy a változtatások pozitív irányba alakítsák a szakképzést, ezért a különböző területek átvizsgálásával kezdtük meg a munkát. Ennek során a kialakított irányvonalakat és célokat mindvégig szem előtt kell tartani a munka folyamán, hisz ezek adják az új rendszer fő pilléreit.

Feladatok:

- ✓ A gyakorlati óraszámok növelése és a gazdálkodóknál folyó gyakorlati képzés szerepének jelentős növelése, illetve a magyar szakképzés gyakorlatorientáltságának fokozása.
- ✓ A szakmai záróvizsgákon a szakma elsajátításához tartozó kulcskompetenciák értékelésének és mérésének előtérbe helyezése, a szakmai záróvizsga idejének csökkentése és az itt tapasztalható bürokrácia visszaszorítása.
- ✓ Az OKJ rendszerének egyszerűsítése és ésszerűsítése úgy, hogy a felhasználói szféra számára átlátható és jól használható legyen. A szakmai tartalmak modernizálása és új technikák, eljárások beépítése a követelményrendszerbe.
- ✓ A tanulók gyakorlati képzésében a gazdálkodó szervezetek érdekeltségének és képzési hajlandóságának növelése.

Elvárt eredmények:

- ✓ Növekszenek a gyakorlati óraszámok.
- ✓ Csökkennek a bürokratikus terhek.
- ✓ A gazdálkodó szervezetek érdekeltté válnak a gyakorlati képzőhelyek biztosításában.
- ✓ Növekszik a képzőhelyek száma.

Eszközök:

- ✓ A gyakorlati óraszámok meghatározása az szvk-ban.
- ✓ Az adminisztratív feladatok leegyszerűsítése, segítségnyújtás a vállalkozások számára.
- ✓ Kampány az új képzőhelyek szervezésére, tájékoztató és figyelemfelhívó akciók.
- ✓ Lemorzsolódás, záróvizsgák nyomon követése

5.3.6. Információs rendszerek aktív bevonása a tervezésbe

A tervezéshez elengedhetetlen (akár legyen az koncepcionális tervezés, vagy konkrét arány-irány döntés), hogy megfelelő információkkal rendelkezzen a B-A-Z MFKB. Ehhez olyan tervezési-elemzési módszertanokat, illetve ehhez kapcsolódó adatbázisokat kell kialakítani, amelyek biztosítják a pontos, naprakész adatokat. Ezeknek alapját adhatja az EU-s forrásokból fejlesztett TISZK Vezetői Információs Rendszerek, emellett a közelmúltban létrejött állami fenntartó szervezet (KLIK) is igen jelentős adatgazdává vált, akinek aktív részvétele a tervezésben elengedhetetlen.

Munkaerő-piaci információk becsatornázása

A megye munkaerő-piaci helyzetének folyamatos vizsgálata, feltérképezése, a kapott adatok felhasználása elengedhetetlen az elsődleges cél megvalósulásához. A munkaerő-piaci információk nélkül a szakképzés csak tapogatózik, nem képes a valódi igények meghatározására. A jelenleg rendelkezésre álló adatokat szükséges újabakkal kibővíteni, valamint mind az adatgyűjtés, mind az adatkezelés és felhasználás területén használható módszertanra épülő modell kialakítása válik szükségessé annak érdekében, hogy a B-A-Z MFKB döntései minden esetben koherensek, visszakövethetőek, és indokolhatóak legyenek. Az egyes döntések eredményeinek társadalmasítása, a célcsoport számára történő indoklása szintén szükségessé teszi az új típusú kapcsolatrendszer kialakítását, a stabil, visszacsatolást és folyamatos korrekciót is lehetővé tévő adatgyűjtést és felhasználást.

Feladatok:

- ✓ A B-A-Z MFKB döntéseinek előkészítésekor ismerje és használja a munkaerő-piac valós igényeit.
- ✓ Számszerű információkkal rendelkezzen a megye munkaerő-piacáról, és a meghatározó feltételrendszerről és folyamatokról.
- ✓ Döntéseit állandó szerkezetű stabil módszertani háttérrel hozza meg.

Elvárt eredmények:

- ✓ A döntések szakmailag megalapozottan, a lehető legtöbb információ felhasználásával és megfelelő súlyozásával születnek meg
- ✓ A B-A-Z MFKB döntései szakmailag szilárd alapokon születnek, hátterük minden érintett számára nyílt és világos
- ✓ A beiskolázás a gépipari, mezőgazdasági, élelmiszer és építőipari valamint a turizmus, és vendéglátó ipari szakmai képzésekben érezhetően, 10-20%-al emelkedik
- ✓ A magas hozzáadott értékkel rendelkező szakmák esetében (pl.: vegyipar) felerősödik a minőségi szakképzés

Eszközök:

- ✓ Módszertan kialakítása az adatok elemzéséhez és prognózisok elkészítéséhez
- ✓ Egységes metodika kialakítása a döntések eredményeinek vizsgálatához, visszacsatolás elvégzéséhez
- ✓ A megye foglalkoztatási szerkezet és hozzáadott érték alapján megállapított, a szakképzés igényeihez illeszkedő beiskolázás elősegítése, támogatása
- ✓ Beiskolázási arányok-irányok pontos meghatározása

Az egységes pályakövetési rendszer bevezetése

A pályakövetési rendszer egységessé tétele, a B-A-Z MFKB számára a beiskolázási döntések meghozatalakor a pontosabb tervezést, a korábban hozott döntések eredményeinek visszacsatolását, a döntések eredményét befolyásoló külső tényezők hatásának irányát és nagyságát is képes bemutatni. A pályakövetés eredményeinek felhasználása lehetővé teszi az egyes képző intézmények teljesítményének mérését is, vagyis segítséget nyújthat a szakképzésben megvalósítandó minőségi verseny kialakításához. Egy jól működő pályakövetési rendszer lehetővé teszi, hogy szakmára, szakmacsoportra, TISZK-re, intézményre, vagy akár képzésre vonatkoztatva megadja az elhelyezkedési (munkaerő- piaci) helyzetet. Ez az információ adatbázisba szerkesztve akár felhasználható a pályaorientáció területén is, releváns információkat nyújtva a szakképzésbe bekerülők számára.

Feladatok:

- ✓ A pályakövetés rendszerének, módszertanának, jogszabályi feltételrendszerének kidolgozása.
- ✓ Egységes, a központi programhoz kapcsolódó érvényes és alkalmazható pályakövetési rendszer bevezetésének adminisztratív támogatása.
- ✓ Az intézmények teljesítményének a jelentkezők számára mérhetővé tétele.

Elvárt eredmények:

- ✓ Az egységes pályakövetési rendszer rövid időn belül bevezetésre kerül.
- ✓ Létrejön egy nyitott, továbbfelemezhető adatbázis a pályakövetés adataiból.
- ✓ A nyilvános visszajelzés hatására növekszik a szakmai minőségi verseny az intézmények által nyújtott szakképzések között.
- ✓ Pontosabb adatok állnak rendelkezésre a beiskolázás tervezéséhez
- ✓ Növeli a foglalkoztatás mértékét, csökkenti a gazdálkodó szervezetek költségeit.

Eszközök:

- ✓ A pályakövetést végző szervezetek feladat végzésének összehangolása.
- ✓ Adatszolgáltatás és adatigénylés.
- ✓ Az egységes pályakövetési rendszer adaptálása helyi szintre.

- ✓ Módosítási javaslatok megtétele.
- ✓ A pályakövetés eredményeinek adatbázisba rendezése.
- ✓ Adatelemzés készítése szakmai és képzési pályakövetési adatok alapján.
- ✓ Visszajelzés készítése a képzők számára.
- ✓ Adatok integrálása a beiskolázási arányok és irányok meghatározásához.
- ✓ Kommunikációs felület a szakképző intézmények pályakövetési adatainak nyilvánossá tétele érdekében.

Együttműködés az adatszolgáltatásban, közös szempontrendszerű adatbázisok létrehozása

A rugalmasság megteremthetőségének alapja az egyes érintett szervezetek információinak naprakész ismerete, a külön összegyűjtött adatok közös elemzésének és értékelésének lehetősége. Minden adat és információ érdekes lehet az egyes szervezetek számára, saját stratégiáik, koncepcióik, terveik szempontjából. A szakképzés-fejlesztési koncepció kijelöli a kereteit egy ilyen típusú együttműködésnek, de nem határozza meg annak pontos tartalmát. A minden fél számára egyaránt használható, rendezhető és rendszerezhető, közös azonosítók alkalmazásával működő adatbázis létrehozása nem csak megyei, de országos szinten is egyfajta magasabb minőséget tesz lehetővé. A megye számára ez az együttműködés a jövőképpen megfogalmazott rugalmasság alapja.

Feladatok:

- ✓ Jól használható információs rendszer működtetése.
- ✓ Közös adatelemzés, prognózisok felállítása.

Elvárt eredmények:

- ✓ Létrejön az állandó egyeztető fórum.
- ✓ A megállapodás a közös kód és szempontrendszer alkalmazásáról a külön-külön felvett adatok esetében.
- ✓ Együttműködés az adatfelvétel során.
- ✓ Jól használható, kereshető és naprakész adatbázis születik, mely minden résztvevő számára egyformán elérhető.

Eszközök:

- ✓ Együttműködés létrehozása az BOKIK, Munkaügyi Központok és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Oktatási Főosztálya között.
- ✓ Rendszeres egyeztetések szervezése.
- ✓ Jelenlegi adatbázisok közös áttekintése.
- ✓ Új szempontú adatbázis kereteinek kialakítása.
- ✓ Az adatgyűjtési rendszerek átstrukturálása.
- ✓ Közös elemzési keretek létrehozása.

6. Összefoglalás

A Borsod-Abaúj-Zemplén megye szakképzés-fejlesztési koncepciója várhatóan hosszú időre meghatározza a megye szakképzéssel kapcsolatos fejlesztéseit, beruházásait, ám a koncepciót minden évben felül kell vizsgálni és az adott megváltozott helyzethez mérten kell aktualizálni.

A megye szakképzés-fejlesztési koncepciója egyrészt követi az országos jogszabályi és finanszírozási változások irányát. Másrészt azonban speciális, a megyei folyamatokból levezetett fejlesztési célokat tűz ki.

A megyében megvalósuló magas szintű összefogás, és a célok közös meghatározása teszi lehetővé, hogy a több helyen elvárásként megfogalmazott rugalmasság, az adottságokhoz és lehetőségekhez való gyors alkalmazkodás megvalósulhasson. A koncepció megszületésével egy időben még több olyan folyamat is zajlik (SZVK átalakítás, OKJ, Felnőttképzési törvény), mely alapvetően befolyásolhatja a szakképzéssel kapcsolatos várakozásokat. A jelenre leginkább a folyamatos, dinamikus változás jellemző, mely állandóan mozgásban tartja az intézményeket és a szakképzéssel kapcsolatban álló egyéb szervezeteket is. Új feladatok, új felelősök jelennek meg a szakképzésben, új elképzelések mentén alakul ki a rendszer. Ebben a helyzetben csak olyan intézményhálózat tud sikeresen működni, mely jól ismeri saját adottságait, a körülményekből adódó problémáit és saját eszközeivel aktívan cselekedve tesz és javít a helyzetén. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei szakképzés-fejlesztési koncepció nem külső erőktől várja, hogy elrendezze a problémás viszonyokat, hanem saját kezébe veszi az irányítást, meghatározza azokat a hangsúlyos problématerületeket, amelyek erre a megyére leginkább jellemzőek és megalapozott javaslatokkal áll elő a megoldásukra. A jelenségek folyamatos megfigyelése és a különböző érintett szervezetek közötti jó együttműködés teremti meg az alapját egy valóban sikeres megyei szakképzési rendszernek, mely példa lehet minden tenni akaró megyei szervezet számára.

7. Mellékletek

7.1. 1. számú melléklet: Borsod-Abaúj-Zemplén megye demográfiai helyzete

Borsod-Abaúj-Zemplén megye az ország második legnagyobb területű és harmadik legnagyobb népességű megyéje. A megye lakossága 358 településen él, melyek közül Miskolc, a megyeszékhely, megyei jogú város, további 27 települése városi, 9 nagyközségi, 321 községi jogállású település. A megye lakosságának 59% a megye 28 városában, 41%-a községeiben él. A városi lakosok részaránya jóval alacsonyabb, mint az országos átlag (69,4%), s a megye aprófalvas településszerkezetének következtében a vidéki lakosság országosnál jóval nagyobb hányada kistelepüléseken él.

17. számú táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén megye kistérségeinek fejlettségi helyzete

A kistérség		Fejlettségi komplex mutató	Helyezés az országos rangsorban	Lakónépesség (2011. jan. 1.)	
státusza	neve			fő	megyei részarány, %
Leghátrányosabb helyzetű, komplex programmal segítendő	Abaúj-Hegyköz	1,51	1.	14 066	2,1
	Bodrogköz	1,53	2.	16 210	2,4
	Edelény	1,90	14.	34 014	5,0
	Encs	1,80	8.	23 366	3,4
	Mezőcsát	1,78	7.	13 814	2,0
	Ózd	1,89	13.	66 788	9,8
	Sárospatak	2,13	29.	24 712	3,6
	Szerencs	2,04	19.	41 401	6,0
	Szikszó	1,89	12.	18 310	2,7
	Tokaj	2,12	27.	13 501	2,0
Hátrányos helyzetű	Kazincbarcika	2,59	65.	58 731	8,6
	Mezőkövesd	2,77	86.	41 626	6,1
	Sátoraljaújhely	2,63	68.	22 012	3,2
Nem hátrányos helyzetű	Miskolc	3,10	107.	263 658	38,5
	Tiszaújváros	3,51	138.	32 584	4,8

Forrás: KSH

Borsod-Abaúj-Zemplén megye területe 15 statisztikai-tervezési kistérségre tagolódik. Ezek közül a területfejlesztés szempontjából kedvezményezett kistérségek lehatárolását tartalmazó 311/2007. (XI.17.) sz. kormányrendelet szerint 10 kistérség az ország 174 kistérsége közül lehatárolt 33 leghátrányosabb helyzetű, komplex programmal fejlesztendő kistérsége közé tartozik, további három pedig hátrányos helyzetű státuszt kapott, melyből – a leghátrányosabb helyzetű kistérségekkel együtt - 94 van az országban. A társadalmi-gazdasági fejlettségi mutatók felhasználásával képzett komplex mutató alapján a leghátrányosabb helyzetű kistérségek között szereplő Abaúj-hegyközi és a bodrogközi kistérség egyben az ország legelmaradottabb területei. E két kistérség a leghátrányosabb helyzetű kistérséggel kezdődő rangsor élén áll, komplex mutatójuk értéke 1,51, illetve 1,53, ami jóval alacsonyabb az országos 2,90-es átlagtól, nem beszélve az ország legfejlettebb kistérségének, a budaörsi kistérségnek a 4,61 értékű mutatójától.

A megye 10 leghátrányosabb helyzetű kistérségében él a lakosság 39%-a (266,2 ezer fő), a 3 hátrányos helyzetű kistérségében pedig további 18%-a (122,4 ezer fő). B.-A.-Z megyének csupán két olyan kistérsége van, amely nem minősül a vizsgált (az Országgyűlés 67/2007. (VI.28.) számú határozatában kijelölt) mutatók alapján hátrányos helyzetűnek. Ezek egyike a megyeszékhely térsége, amely az ország legnépesebb kistérsége, a másik pedig a megye egyik vegyipari centrumának térsége. E két kistérségben a megye lakónépességének 43%-a él, fejlettségi mutatójuk alapján az országos rangsor 107. és 138. helyét foglalják el.

A megye lakónépessége 2011 elején 684 793 fő volt, amely az elmúlt öt évben 5,6%-kal, csaknem 41 ezer fővel csökkent. A megye lakónépességének több mint két évtizede tartó fogyása alapvetően két okra vezethető vissza. Egyfelől a születések stagnáló, az utóbbi években csökkenő száma, amely nem pótolja az elhalálozások miatti veszteséget, így a természetes demográfiai folyamatok csökkentik a megyei népességet. Ezen tényezők következtében 2006 és 2010. között Borsod-Abaúj-Zemplén megye népessége 40 986 fővel lett kevesebb.

18. számú táblázat: Népmozgalmi folyamatok alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2006-2010

Év	Élveszületés	Halálozás	Természetes fogyás	Vándorlás	Népesség-fogyás
2006	7 772	9 939	-2 167	-4 661	-6 828
2007	7 317	10 049	-2 732	-6 585	-9 317
2008	7 425	9 699	-2 274	-6 200	-8 474
2009	7 142	9 682	-2 540	-5 849	-8 389
2010	6 686	9 877	-3 191	-4 787	-7 978
2006-2010	36 342	49 246	-12 904	-28 082	-40 986

Forrás: KSH

Az utóbbi tíz évben ezt meghaladó népességcsökkenést idéztek elő a megyéből történő elköltözések, amely elsősorban gazdasági, munkaerő-piaci okokra vezethető vissza. Bár az elmúlt öt évben nemzetközi vándorlásból több mint 1,1 ezer fővel növekedett a megye lakossága, a belföldi vándorlás negatív egyenlege elfedte ezt a nyereséget. Így a belföldi és a külföldi vándorlási egyenleget egybevéve 28 082 fős veszteséget szenvedett el a megye ez idő alatt.

A 2011 elején Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakosságának 16,2%-a legfeljebb 14 éves, 67,3%-a 15-64 éves, 16,5%-a pedig 65 éves vagy annál idősebb volt. Ennek a csoportosításnak (munkavállalási kor alatti – munkavállalási korú – munkavállalási kor feletti) az alapján a megyei népesség korszerkezete fiatalabb az országosnál, a gyermekkorúak részaránya 1,6%-ponttal több az országos átlagnál, amit döntően a munkavállalási korú korosztály 1,4%-ponttal kisebb részaránya kompenzál. A megyei népesség létszámának csökkenése nem érintette egyformán az egyes korosztályokat. A 2006. évi állapothoz viszonyítva a csökkenő születésszám, valamint a fiatalabb népességcsoportok, családok megyéből történő elvándorlása következtében a 0-14 évesek létszáma 12,2%-kal (15,4 ezer fővel) csökkent, miközben ebben a korcsoportban országosan ennek fele mértékű (6,2%-os) népességfogyás állapítható meg. A népesség kétharmadát adó 15-64 évesek létszáma a megyében 5,5%-kal (26,7 ezer fővel) apadt, az országos fogyás ebben az esetben is lényegesen kisebb mértékű, 1,1%-os volt. Ezzel szemben a már kevésbé mobil korosztály, a 65 évesek illetve idősebbek száma a megyében 1%-kal (1,1 ezer) fővel emelkedett, ami az országostól szintén jelentősen eltérő ütem, mivel e korosztály létszámának növekedése az utóbbi öt évben országosan 5,1%-ot tett ki.

19. számú táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén megye népességének korösszetétele, 2011. január 1.

Korcsoportok	Lakónépesség, 2011. január 1.			A lakónépesség változása 2006-2011. évek között		
	B.-A.-Z. megyében		Magyarországon	B.-A.-Z. megyében		Magyarországon
	fő	%		fő	%	
0-14 éves	110 659	16,2	14,6	-15 350	-12,2	-6,2
15-64 éves	461 172	67,3	68,7	-26 731	-5,5	-1,1
65 éves és idősebb	112 962	16,5	16,7	1 095	1,0	5,1
Összesen	684 793	100,0	100,0	-40 986	-5,6	-0,9

Forrás: KSH

Az utóbbi öt év születési, halálozási, valamint vándorlási folyamatai ugyan nem módosítottak azon a jellemzőn, hogy a B.-A.-Z. megyei népesség korösszetétele fiatalabb az országos

átlagnál, de közeledett hozzá. Ezt jól mutatja az, hogy a gyermekkorú népesség eltartottsági rátája 2006 - 2011 között jobban csökkent, mint országosan, de továbbra is markáns a megyei és országos mutató értékének különbsége. 2011 elején a száz munkavállalási korú lakosra jutó gyermekkorúak száma a megyében 24 fő volt, országosan 21,3, míg a 65 évesnél idősebbek száma ugyanezen korosztályhoz viszonyítva alig különbözött, 24,5, illetve 24,4 fő volt. Ezek a változások kifejeződnek az öregedési index (száz gyermekkorúra jutó idős népesség) változásában is, azaz ennek megyei értéke is nőtt (91,6%-ról 102,1%-ra), de még meglehetősen távol van az országos aránytól (114,7%).

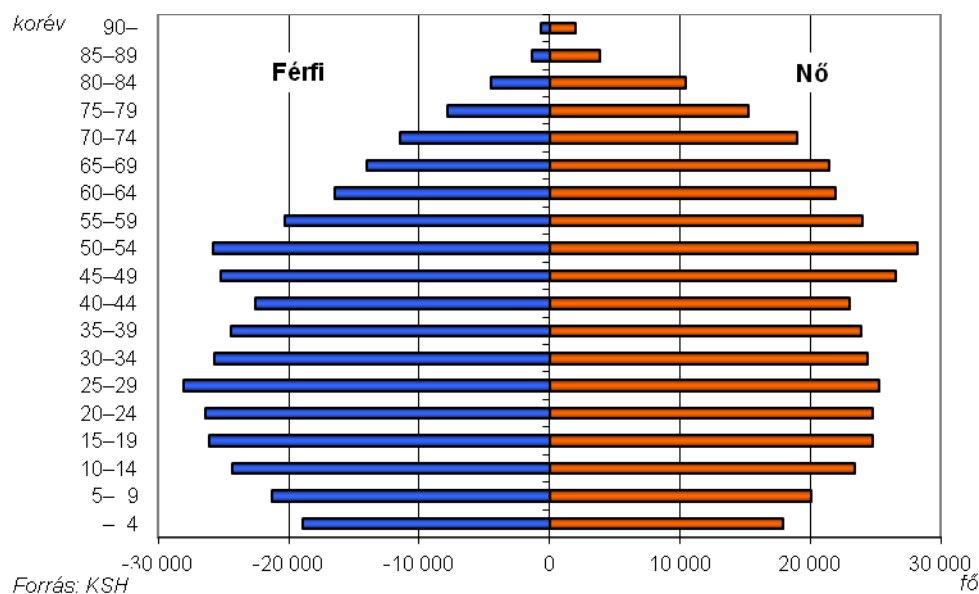
20. számú táblázat: Az eltartottsági és az öregedési mutatók alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és országosan

Megnevezés	B.-A.-Z. megyében		Országosan	
	2006	2011	2006	2011
	év elején		év elején	
Eltartottsági ráta, %				
gyermek népesség	25,3	24,0	22,1	21,3
idős népesség	23,2	24,5	23,2	24,4
eltartott népesség	48,6	48,5	45,2	45,6
Öregedési index, %	91,6	102,1	104,9	114,7

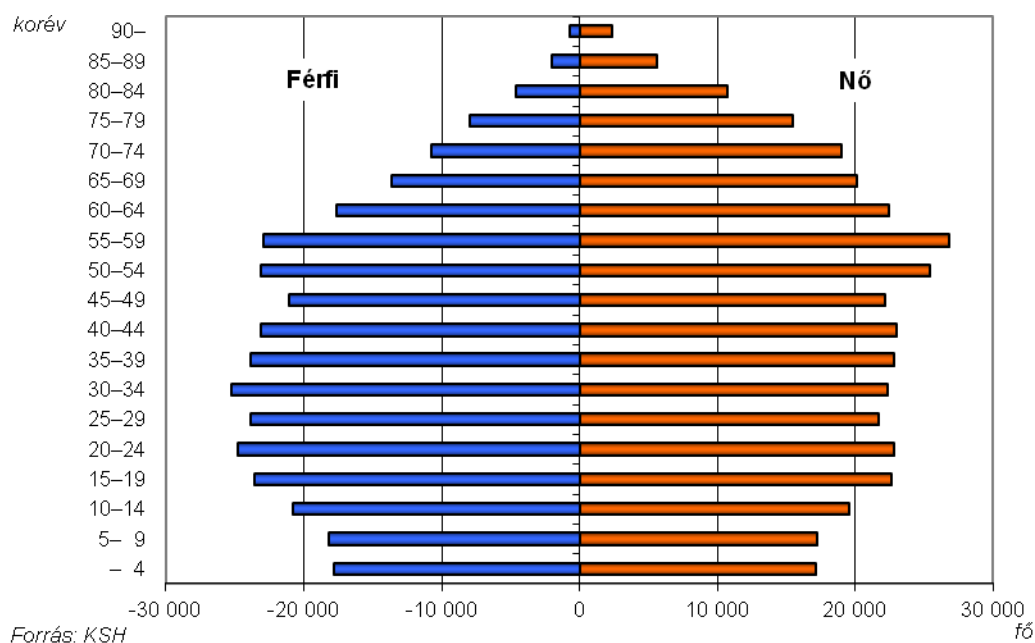
Forrás: KSH

A fenti folyamatok nyomon követhetők a megyei népesség korfájának, annak alakjának változásában is. A korfa már 2006-ban is jól mutatta, hogy csökken a megyében a születések száma, ami a megyei népesség természetes fogyását vetíti előre. A születések száma azóta tovább csökkent, a trend tovább érvényesül. A vándorlásból származó veszteség érinti a legfiatalabb korosztályokat is, így a demográfiai és vándorlási folyamatok egymást erősítő hatásaként az országosnál nagyobb ütemben csökken a megye lakossága.

17. számú ábra: Borsod-Abaúj-Zemplén megye népessége nemek és életkor szerint, 2006. január 1.

18. számú ábra: Borsod-Abaúj-Zemplén megye népessége nemek és életkor szerint, 2011. január 1.

A középszintű oktatásban résztvevő korosztály, a 15-19 éves fiatalok megyei létszáma tehát gyorsuló ütemben csökken, ennek mértéke 2006 és 2011 között 9,4% volt. Az ennél öt évvel fiatalabbak, a 10-14 évesek körében mérhető létszámadás mértéke már 15,4%. 2011

elején ez utóbbi korcsoportba tartozók megyei létszáma 40 338 fő volt – 51,5% férfi, 48,5% nő –, amely korcsoport az elkövetkező öt évben a középfokú oktatási intézmények beiskolázási bázisát jelenti majd.

21. számú táblázat: A 10-14 és a 15-19 évesek létszámának változása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Megnevezés		Férfi	Nő	Együtt
15-19 évesek	2006. jan.1.	26 117	24 824	50 941
	2011. jan.1.	23 545	22 603	46 148
változás	fő	-2 572	-2 221	-4 793
	%	-9,8	-8,9	-9,4
10-14 évesek	2006. jan.1.	24 315	23 374	47 689
	2011. jan.1.	20 762	19 576	40 338
változás	fő	-3 553	-3 798	-7 351
	%	-14,6	-16,2	-15,4

Forrás: KSH

A 2011. január 1-jén 10-14 éves korcsoportba tartozók létszámát azonban várhatóan tovább apasztja még az, hogy a közeljövőben nem várható a belföldi vándorlási tendencia számottevő változása, így e korosztály megyei létszáma még tovább csökken. A megyéből történő elköltözésre visszavezethető csökkenés az elmúlt öt évben 3,2-3,3%-kal apasztotta a 2006 elején 10-14 évesek számát. Ezzel a mértékkel számolva a 2011 elején 10-14 éves fiatalok bő 40 ezres száma öt év múlva 39 ezer fő körülire csökkenhet.

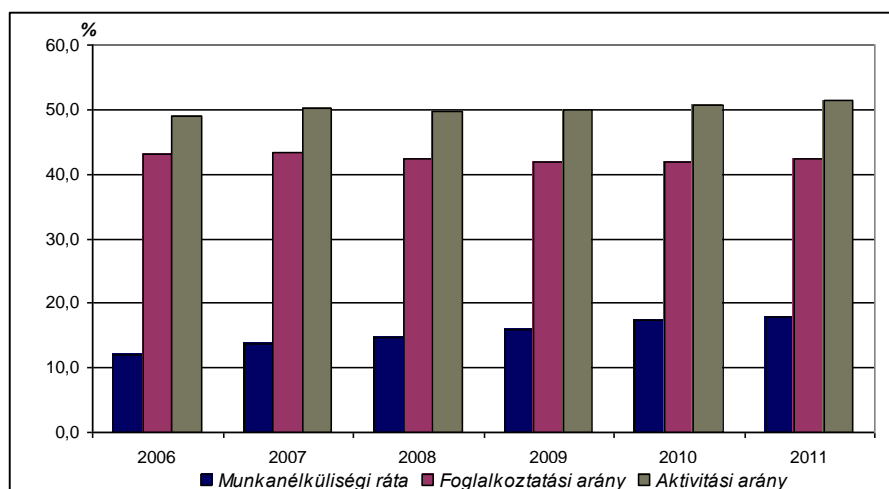
7.2. 2. számú melléklet: Foglalkoztatási viszonyok

7.2.1. Gazdasági aktivitási mutatók alakulása, 2006-2011

A KSH munkaerő-felméréséből (MEF) származó foglalkoztatási, munkanélküliségi adatok Borsod-Abaúj-Zemplén megye vonatkozásában a '90-es évek elején kialakult hátrányos helyzet továbbélését mutatják, melyre a 2008-ban elkezdődött pénzügyi-gazdasági válság munkaerő-piaci feszültségei is ráakódottak, s mélyítették azt. A 15 - 74 éves népesség gazdasági aktivitása az elmúlt évtized első felében fokozatosan, a gazdasági válságot

megelőző utolsó évig 50,3%-ra emelkedett, ekkor 4,6%-ponttal maradt el az országos aránytól. A 2008. évi visszalépést követően a munkaerő-piaci aktivitás ismét nőtt, 2011-re az aktivitási arány 52%-ra változott. Az utóbbi hat éves periódus növekedési üteme (2,9%-pont) meghaladta az országost (1,2%-pont), így a megyei népesség aktivitási szintjében mutatkozó - az évtized első felében átlagosan 6%-pontot kitevő – elmaradás 2011-re 4,2%-pontra mérséklődött. Ez azonban nem a foglalkoztatási lehetőségek javulásával áll összefüggésben, hanem, ahogy az előzőekben látható volt, a megye aktív korú népességének nagyarányú csökkenésével. A megye mezőgazdaságában a foglalkoztatottak száma 5 ezer fő körül számolható. Emellett tovább közel 30 ezer fő foglalkozik őstermeléssel, és egyre nagyobb jelentőségű az önellátásra épülő szociális földprogram, faluprogramok nagysága. Amivel a helyben maradás, önellátás tovább erősíthető. Így nemcsak elsődleges, de másodlagos jövedelemszerzésre is nyílik lehetőség.

19. számú ábra: Az aktivitási mutatók alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2006-2011

Forrás: KSH-MEF

Tíz évre visszatekintve a foglalkoztatási arány alakulásának hasonló íve rajzolódik ki, ám az országoshoz viszonyított különbség végig nagyobb volt, mint ami az aktivitási arány esetében megfigyelhető, s nem is mutat közeledést. Az előző évtized elején a 15 – 74 éves megyei népesség kevesebb mint 42%-a számított foglalkoztatottnak, arányuk 2007-ig kevéssel 43% fölé emelkedett, 2008-2010-es években 42%-on alakult, majd a 2011 évi átlag 42,5%-ra javult. A kedvezőnek nevezhető változás ellenére a megye relatív helyzete nem módosult, ez a foglalkoztatási szint a megyék rangsorában továbbra is a második legalacsonyabb, 2011-ben csak a nógrádi volt alacsonyabb ennél (41,3%). Az elmúlt öt-hat évet tekintve végig ez volt a helyzet, kivéve a 2010. évet, amikor két - Szabolcs-Szatmár-Bereg és Nógrád - megye foglalkoztatási mutatója is kedvezőtlenebb volt valamivel a Borsod megyeinél. Ebben az időszakban az országos átlaghoz viszonyított elmaradás átlagosan 7,6% tett ki, de a mélypontot, a 2008. évi 8%-pont eltérést követően kialakult közeledés 2011-ben megszakadt, 7,2%-pontról 7,7%-pontra nőtt ismét a különbség.

A munkanélküliségi ráta 2011. évi átlagos értéke 18,1%-ot tett ki a megyében, ez 7,4%-ponttal múlta felül az országos átlagot, szemben a 2006. évvel, amikor az országoshoz

viszonyított többlet még 4,5%-pont volt. A különbség 2007-ben ugrott 6%-pont fölé, s a rákövetkező évek viszonylagos stabilitását váltva éppen 2011-ben nőtt nagyobbra a rés. A munkanélküliségi ráta szintje alapján a legrosszabb helyzetet mutató megyék köre (mint ahogy a legkedvezőbb helyzetűeké) lényegében nem változott, Borsod-Abaúj-Zemplén megyéé annyiban, hogy a korábbi 2.-3. helyről az első helyre lépett a munkanélküliségi ráta nagysága szerint rendezett megyei rangsorban.

7.2.2. Munkanélküliségi, foglalkoztatási és aktivitási létszám adatok alakulása

Az aktivitási arányszámok alakulásának hátterében a 15-74 éves népesség munkaerő-piaci aktivitás szempontjából elkülönített rétegeinek eltérő irányú és mértékű változása áll. A KSH adatai szerint az elmúlt hat évben a 15-74 éves népesség létszáma folyamatosan csökkent, 2011-ben 513,5 ezer főt tett ki, ami 31,3 ezer fővel, 5,7%-kal kevesebb, mint 2006-ban volt; ez idő alatt országosan 0,6%-kal csökkent a számuk. A nagyfokú különbség – a kedvezőtlenebb halálozási mutatók mellett – a megyéből történő elköltözések tartósan magas szintjével hozható összefüggésbe.

22. számú táblázat: A gazdasági aktivitás alakulása a 15-74 éves népesség körében Borsod-Abaúj-Zemplén megyében,

Megnevezés	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Változás, % (2011/2006)	
	ezer fő						%	
Munkanélküliek, ezer fő	32,1	37,5	39,0	42,1	45,8	47,2	15,1	+47,0
Foglalkoztatottak, ezer fő	235,6	235,1	225,9	220,5	218,3	217,5	-18,1	-7,7
Gazdaságilag aktívak, ezer fő	267,7	272,6	264,9	262,6	264,1	264,7	-3,0	-1,1
Gazdaságilag nem aktívak, ezer fő	277,1	269,6	269,7	262,9	255,8	248,8	-28,3	-10,2
15-74 éves népesség összesen, ezer fő	544,8	542,2	534,6	525,5	519,9	513,5	-31,3	-5,7

Forrás: KSH-MEF

A megye népességmegtartó erejét nagyban befolyásolja az életkörülmények alakulása, melyben lényeges szerepet töltenek be a foglalkoztatással összefüggő lehetőségek. E téren továbbra is kedvezőtlen a térség helyzete, 2006-2011 között mind kevesebb munkavállalónak jutott állás a megyében. A foglalkoztatottak számának csökkenése a gazdasági válság időszakában erősödött fel, s üteme lassan csillapodik, még 2011-ben is 0,4%-kal apadt. 2011-ben 217,5 ezer fő számított foglalkoztatottnak a megyében, 18,1 ezer

fővel, 7,7%-kal kevesebb, mint 2006-ban. A csökkenés mértéke lényegesen nagyobb, mint országosan (-3,0%), ahol egyébként a 2010. évi stagnálást követően 2011-ben már 0,8%-os emelkedést mértek a foglalkoztatottak létszámában.

A gazdaságilag aktív népesség másik csoportját a munkanélküliek alkotják, számuk Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2011-ben átlagosan 47,2 ezer fő volt, ami 15,1 ezer fővel, 47%-kal múlta felül a 2006. évit. Az ebben az időszakban végbement növekedés mértékét tekintve gyakorlatilag nincs különbség a megyei és az országos adatok között, az országos növekedés 47,7%-ot tett ki. A változások időbeli lefutása volt más, hiszen B.-A.-Z. megyében 2006-ról 2007-re volt egy csaknem 17%-ot kitevő emelkedés, amit a válság mélypontján, 2009-ben 7,9%, majd további 8,8%-os emelkedés követett, ami csak 2011-ben lassult 3,1%-ra. Országosan csak 2008-ban kezdett emelkedni a munkanélküliek száma, s a 2009. évi kiugró, 27,8%-os emelkedést gyors mérséklődés, majd 2011-ben már egy 1,5%-os csökkenés követett.

Az említett eltérések eredőjeként a megyei gazdaságilag aktív 15-74 éves lakosok száma a 2006. évi 267,7 ezerről - 3 ezer fővel, 1,1%-kal – 264,7 ezer főre változott, miközben a gazdaságilag nem aktív népesség létszáma 277,1 ezer főről - 28,3 ezer fővel, 10,2%-kal - 248,8 ezer főre csökkent. Országosan az utóbbi két évben már emelkedett az aktívok száma, az inaktívoké pedig az időszak közepétől csökkenő tendenciájú. Így 2006 és 2011 között országosan 0,8%-kal emelkedett az aktívok, s 2,3%-kal csökkent az inaktívok száma. Ezek a különbségek arra utalnak, hogy a válság okozta munkaerő-piaci sokkból való kilábalás B.-A.-Z. megyében hosszabb időszakot vesz igénybe, s ez alatt tovább növekszik a térség relatív elmaradása.

7.2.3. A foglalkoztatás szerkezetének alakulása vállalati méret szerint, 2006-2011

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2010-ben közel 81 ezer gazdasági szervezetet tartottak nyilván, harmadával, több mint 20 ezerrel többet, mint 2006-ban. Ezek döntő többsége, 91,7%-a vállalkozás volt, a többi költségvetési szerv (1,7%), illetve nonprofit és egyéb szervezet (6,6%). A vállalkozások között az egyéni vállalkozások adják a nagyobb súlyt (62,3%), a társas vállalkozások részaránya 29,4% volt. A gazdasági forma szerinti összetétel 2007-2008 folyamán alakult át, 2006-ban még nagyobb volt a társas, kisebb az egyéni vállalkozások részvétele a 2008.évinél (35, ill. 54%), azóta viszont szinte változatlan.

A 2010-re kialakult struktúra eltér az országostól is, ahol a vállalkozási szektor részaránya nagyobb (94,4%), ezen belül a társas vállalkozások jóval nagyobb részt (34,5%), az egyéni vállalkozások (59,9%) pedig kisebb létszámsúlyt képviselnek, mint a megyében.

A rendelkezésre álló adatok szerint az alkalmazásban állók számának vállalati méret szerinti áttekintésére a KSH által publikált, a helyi költségvetési szervek adatai nélkül közölt adatok alapján van lehetőség. E szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2010-ben az alkalmazásban állók 57,1%-át a kkv-szektor, 42,9%-át a nagyvállalati szektor alkalmazta. A kis- és középvállalkozások foglalkoztatási szerepvállalása a 2010-et megelőző öt év első szakaszában növekvő, azt követően csökkenő volt. Ez a folyamat azonban nem egyformán

érintette a kkv körbe tartozó vállalati típusokat, hiszen míg ez alatt az időszak alatt a kisebb szervezetek megerősödtek, a nagyobbak, elsősorban a 20-49 főt foglalkoztató szervezetek veszítettek súlyukból.

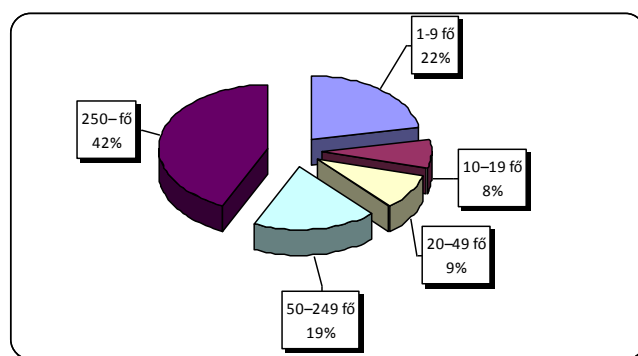
23. számú táblázat: Az alkalmazásban állók számának megoszlása vállalati méret szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Év	1–9	10–19	20–49	50–249	250–
	főt foglalkoztatók, %				
2006	19,4	8,4	10,6	19,9	41,7
2007	20,3	8,3	11,2	20,1	40,2
2008	21,2	8,5	11,0	19,7	39,7
2009	21,7	7,8	10,6	18,9	41,0
2010	21,9	7,6	9,0	18,5	42,9
Változás, %-pont (2010-2006)	2,5	-0,7	-1,6	-1,4	1,2

Forrás: KSH

A 2006-2010 között eltelt – gazdasági válsággal sújtott - öt év során a mikrovállalkozások által alkalmazottak létszámsúlya 2,5%-ponttal 21,9%-ra (28,4 ezer főre) emelkedett, a kkv szektor többi vállalati kategóriájában 0,7-1,6%-ponttal csökkent az alkalmazottak létszámsúlya. A fenti táblázat adatai alapján jól látszik, hogy a válság foglalkoztatási szempontból legmélyebb évét, 2009. évet követően csak a legkisebb és a legnagyobb vállalati méretkategóriába tartozó megyei szervezetek tudták részesedésüket növelni, a köztes kategóriákban folytatódik a visszaesés. A legalább 250 főt alkalmazó megyei nagyvállalatoknál 2010-ben 55,7 ezer fő állt alkalmazásban, amely az alkalmazásban állók 42,9%-át tette ki, s ez 1,2%-ponttal több volt, mint 2006-ban. Az ebbe a körbe tartozó gazdasági szervezetek alkalmazottainak a száma 2008-ig fogyott, azt követően közel 3,5 ezer fővel emelkedett.

20. számú ábra: Az alkalmazásban állók (helyi költségvetési szervek nélkül) megoszlása vállalati méret szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2010

Forrás: KSH

Az áttekintett adatok alapján az állapítható meg, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az elmúlt években lezajlott változásokhoz a legkisebb és a legnagyobb vállalati méretű gazdasági szervezetek tudtak a leginkább alkalmazkodni, illetve ezek tudtak a legsikeresebben élni azokkal a munkahelymegőrző/bővítő, illetve az alkalmazkodást, orientációváltást segítő intézkedésekkel, preferenciákkal, közvetlen támogatásokkal, melyek ebben az időszakban rendelkezésre álltak.

7.2.4. A foglalkoztatás szerkezetének alakulása nemzetgazdasági ágak, ágazatok szerint, 2006-2011

A foglalkoztatás nemzetgazdasági ágak szerinti szerkezetének áttekintésére a KSH ún. intézményi adatgyűjtéséből származó adatok alapján van lehetőség. Ezek az adatok a megyében működő, legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési és társadalombiztosítási szerveknél, valamint a kijelölt nonprofit szervezeteknél alkalmazásban állók számát tartalmazzák. A vizsgált időszak összehasonlítását nehezíti, hogy a gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozási rendszere (az ún. TEÁOR) 2008-tól megváltozott, így a foglalkoztatás struktúrájában lezajlott változásokat két szakaszban, a 2006-2008 közötti, valamint a 2008-2010 közötti időszakban lehet vizsgálni.

24. számú táblázat: Az alkalmazásban állók számának alakulása nemzetgazdasági ágak szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2006-2008

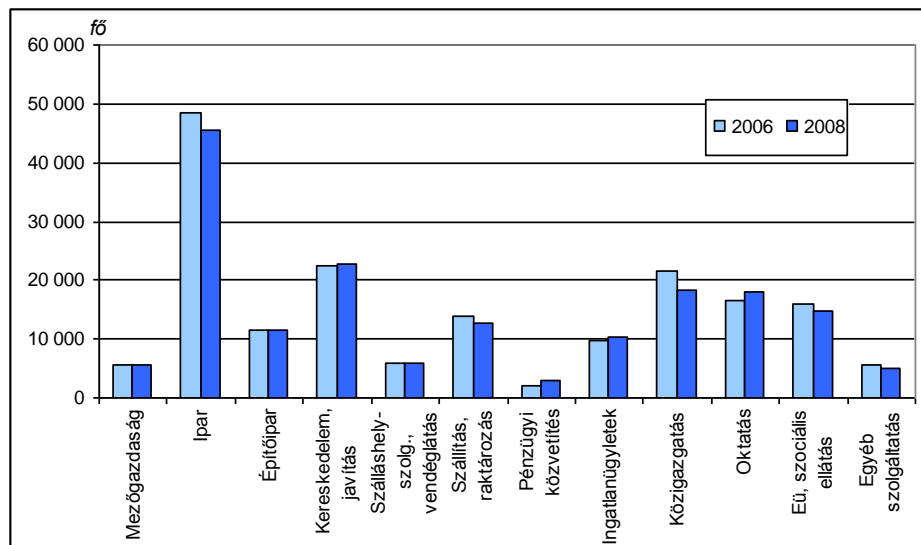
Gazdasági ág	2006	2007	2008	Változás (2006-2008)	
				fő	%
Mezőgazdaság, vad-, erdő-, halgazdálkodás	5 641	5 747	5 545	-96	-1,7
Bányászat	596	586	457	-139	-23,3
Feldolgozóipar	42 942	42 156	41 086	-1 856	-4,3
Villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás	4 896	4 160	3 914	-982	-20,1
<i>Ipar együtt</i>	<i>48 434</i>	<i>46 902</i>	<i>45 457</i>	<i>-2 977</i>	<i>-6,1</i>
Építőipar	11 612	11 756	11 453	-159	-1,4
Kereskedelem, javítás	22 489	22 659	22 904	415	1,8
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	5 945	5 962	5 964	19	0,3
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	13 779	13 639	12 833	-946	-6,9
Pénzügyi közvetítés	1 997	2 319	2 850	853	42,7

Gazdasági ág	2006	2007	2008	Változás (2006-2008)	
Ingyanügyletek, gazdasági szolgáltatás	9 897	10 579	10 205	308	3,1
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	21 704	18 763	18 389	-3 315	-15,3
Oktatás	16 660	18 462	17 976	1 316	7,9
Egészségügyi, szociális ellátás	16 053	15 480	14 736	-1 317	-8,2
Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	5 733	4 867	5 027	-706	-12,3
Összesen, ebből	179 944	177 135	173 338	-6 606	-3,7
<i>versenyszféra</i>	<i>122 242</i>	<i>121 214</i>	<i>119 007</i>	<i>-3 235</i>	<i>-2,6</i>
<i>költségvetési szféra</i>	<i>53 904</i>	<i>52 117</i>	<i>50 726</i>	<i>-3 178</i>	<i>-5,9</i>

Forrás: KSH

2006 és 2008 között, a gazdasági válság felé vezető időszakban az alkalmazásban állók létszáma évről évre fokozódó mértékben csökkent, s ez alól néhány szolgáltatási terület (pl. kereskedelem, vendéglátás, ingatlanügyletek, oktatás), mindenekelőtt a pénzügyi közvetítés területe maradt kivétel. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2008-ban havonta átlagosan 173 338 főt alkalmaztak, 6606 fővel, 3,7%-kal kevesebbet, mint 2006-ban. Az átlagosnál jóval nagyobb létszámvesztés érte a bányászatban, az energiaszolgáltatásban, a közigazgatásban, valamint az egyéb közösségi, személyi szolgáltatás területén foglalkoztatottakat. A legtöbb alkalmazottnak munkát adó feldolgozóiparban 2008-ban 45,5 ezer fő (26,2%) állt alkalmazásban, közel 3 ezerrel kevesebben, mint 2006-ban. A közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás területén alkalmazottak száma 15,3%-kal 18,4 ezerre (10,6%) csökkent, a hasonló létszámsúlyt képviselő oktatásban viszont 7,9%-kal (1,3 ezerrel) 18 ezer fő közelébe nőtt az alkalmazottak száma. Az ipari vállalkozások után legtöbb munkavállalót alkalmazó, a kereskedelem, javítás területén tevékenykedő cégek nem szenvedtek létszámvesztést, 2006 és 2008 között 1,8%-kal (415 fővel) 22,9 ezer (13,2%) fölé tudták növelni alkalmazottaik létszámát. A megyei alkalmazottak mindössze 1,6%-át, alig 2,9 ezer főt alkalmazó pénzügyi szolgáltatók kiemelkedő mértékben, csaknem 43%-kal (853 fővel) növekedtek, s ha nem is ilyen mértékű, de növekvő volt az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás gazdasági ág létszáma is. Néhány kisebb létszámot foglalkoztató nemzetgazdasági ágat 20%-os (villamosenergia-, gőz-, gáz-, vízellátás) vagy azt is meghaladó (bányászat) létszámvesztés érte. Tekintve a megye elmaradott térségeinek magas arányát, ahol szinte egyedüli „jelenlévő” termelőeszköz a föld (erdő) a jövedelemtermelésben nagy jelentőségű az önellátást biztosító szociális programok illetve a közmunkaprogramokban az egyre nagyobb mértékű mezőgazdasági célú foglalkoztatás (egyre több önkormányzat ismeri fel a mezőgazdálkodás jelentőségét).

21. számú ábra: Az alkalmazásban állók számának változása nemzetgazdasági ágak szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2006-2008

Forrás: KSH

Az ezekben az években lezajlott változások azonban nem strukturálták át a megye foglalkoztatási szerkezetét, bár kisebb-nagyobb súlyeltolódást okoztak. A megyei foglalkoztatásban legnagyobb szerepet betöltő ipar (ezen belül a feldolgozóipar) súlya bár 0,7%-ponttal 26,2%-ra csökkent, megőrizte vezető szerepét. A korábban is második helyen álló kereskedelem megerősítette helyzetét, 0,7%-ponttal 13,2%-ra emelkedett az ezen a területen alkalmazottak részaránya. A legnagyobb létszámcsökkenés a közigazgatást érte, így a 2006-os 12,1%-os létszámsúlya 10,6%-ra mérséklődött. Az oktatás foglalkoztatási szerepe 9,3%-ról 10,4%-ra emelkedett, s bár az egészségügy, szociális ellátás területén alkalmazásban állók száma csökkent, ranghelye nem változott a megyében (8,5%). A gazdasági visszaesés időszakában a szállítás, raktározás területén működő cégeket is veszteség érte, alkalmazottaik száma 2006 és 2008 között közel ezer fővel 13 ezer fő alá csökkent, de létszámsúlya alig módosult, 7,7%-ról 7,4%-ra változott.

A megyei munkahelyeken alkalmazásban állók száma - akárcsak országosan - 2009-ben volt a legalacsonyabb, ekkor 171 534 főt tett ki, 4,7%-kal (8,4 ezerrel) kevesebbet, mint 2006-ban. A visszaesés mértéke azonos volt az országossal. Ezt követően azonban mind B.-A.-Z. megyében, mind országosan emelkedett az alkalmazásban állók száma, de míg az éves növekedés mértéke országosan 1,5% volt, addig a megyében 3,4%-ot (5,8 ezer főt) tett ki. A nagyobb ütemű növekedéshez mind a versenyszféra, mind a költségvetési szektor hozzájárult, ez utóbbi a közcélú foglalkoztatás erőteljes növelése révén.

25. számú táblázat: Az alkalmazásban állók számának alakulása nemzetgazdasági ágak szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2008-2010

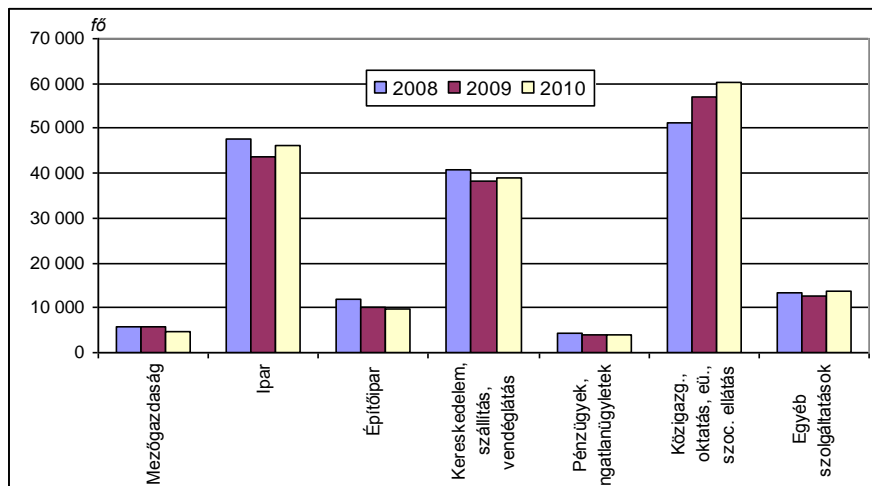
Gazdasági ág	2008	2009	2010	Változás (2008-2010)	
				fő	%
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	5 798	5 670	4 530	-1 268	-21,9
Bányászat, kőfejtés	491	532	530	39	7,9
Feldolgozóipar	41 133	37 797	40 286	-847	-2,1
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	2 456	2 165	2 053	-403	-16,4
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	3 502	3 092	3 271	-231	-6,6
<i>Ipar együtt</i>	<i>47 582</i>	<i>43 586</i>	<i>46 140</i>	<i>-1 442</i>	<i>-3,0</i>
Építőipar	11 867	10 180	9 645	-2 222	-18,7
Kereskedelem, gépjárműjavítás	23 008	20 946	20 518	-2 490	-10,8
Szállítás, raktározás	12 131	11 982	13 173	1 042	8,6
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	5 742	5 385	5 355	-387	-6,7
Információ, kommunikáció	1 756	1 646	1 689	-67	-3,8
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	2 860	2 642	2 457	-403	-14,1
Ingatlanügyletek	1 551	1 433	1 616	65	4,2
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	3 252	2 864	3 101	-151	-4,6
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	5 200	4 961	5 997	797	15,3
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	18 372	23 750	16 191	-2 181	-11,9
Oktatás	17 512	16 872	17 512	0	0,0
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	15 470	16 461	26 377	10 907	70,5

Gazdasági ág	2008	2009	2010	Változás (2008-2010)	
Művészet, szórakoztatás, szabad idő	2 028	1 937	1 840	-188	-9,3
Egyéb szolgáltatás	1 244	1 219	1 204	-40	-3,2
Összesen, ebből	175 372	171 534	177 345	1 973	1,1
<i>versenyszféra</i>	<i>121 051</i>	<i>111 813</i>	<i>113 429</i>	<i>-7 622</i>	<i>-6,3</i>
<i>költségvetési szféra</i>	<i>50 716</i>	<i>53 863</i>	<i>57 305</i>	<i>6 589</i>	<i>13,0</i>

Forrás: KSH

A 2008. évi helyzethez képest 2010-ben mintegy 2 ezer fővel, 1,1%-kal emelkedett az alkalmazottak száma B.-A.-Z. megyében. Ezt azonban kizárólag a költségvetési szféra növekedése, döntően az állam által támogatott közcélú foglalkoztatás jelentős kibővítése eredményezte, a versenyszektorban alkalmazásban állók száma még 6,3%-kal maradt el a 2008. évi létszámszinttől. 2010-ben még valamennyi termelő és anyagi szolgáltatási ág foglalkoztatási kapacitása elmaradt a két évvel korábbitól, ez alól csak a szállítás, raktározás, és az alig félezer főnek munkát adó bányászat jelent kivételt, ahol 8% körüli emelkedés figyelhető meg. Az ipar valamennyi ágában alacsonyabb szintű volt 2010-ben a foglalkoztatás, mint 2008-ban, az energiaszolgáltatás esetén 16,4%-os létszámcsökkenés, a többi ágban ennél kisebb létszámvesztés következett be, ez utóbbiak közé tartozik a feldolgozóipar, ahol a legalacsonyabb, 2,1%-os (847 fős) volt a létszámcsökkenés. A kereskedelem és szállítás területén tevékenykedő szervezeteknél az áttekintett két időszakban ellentétes irányú létszámváltozások figyelhetők meg. Míg a kereskedelmi cégeknél alkalmazottak száma 2008-ig felfelé ívelt, s ezt követően csökkenni kezdett, addig a szállítás területén alkalmazottak számában korábban tapasztalt csökkenő trend megfordult, s 2010-ben már többen dolgoztak itt, mint 2008-ban. Hasonló váltás figyelhető meg a pénzügyi tevékenységet végző cégeknél alkalmazásban állók számának alakulásában is. Az építőipari foglalkoztatás viszont tovább zsugorodott, 2010-ben az ezen a területen alkalmazottak száma 9,6 ezer főt tett ki, a 2008. évihez mérten bekövetkezett 18,7%-os (2,2 ezer fős) létszámvesztés kiemelkedő mértékű volt.

22. számú ábra: Az alkalmazásban állók számának változása nemzetgazdasági ágak szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2008-2010

Forrás: KSH

A közösségi szolgáltató ágak vonatkozásában 2010. januárjától új szakfeladat-rend került kialakításra, így ezeknek az ágaknak a létszámadatai az előző évekkkel csak korlátozottan hasonlíthatók össze. Ez indokolja a közigazgatás, oktatás, egészségügyi és szociális ellátás ágakban végbement változások együttes áttekintését. Eszerint a költségvetési szektor e három ágában alkalmazottak száma évről évre emelkedett, az alkalmazottak éves átlagos létszáma 2010-ben 59%-kal (8,7 ezer fővel) volt több, mint 2008-ban. Ennek háttérében a másodlagos munkaerőpiac megyei szerepkörének jelentős növekedése áll. (Országosan ugyanezen ágak együttes létszáma 8%-kal emelkedett ebben az időszakban.)

Az egyes nemzetgazdasági ágakban alkalmazottak létszámsúlya némileg módosult ebben az időszakban is, ami az ipar (részaránya 26%), s azon belül a feldolgozóipar (22,7%) vezető szerepét ugyan nem érintette, de a közösségi célú foglalkoztatás révén a humán-egészségügyi, szociális ellátás (14,9%) vette át a kereskedelem helyét, amely így az ott alkalmazottak 11,6%-os részaránya alapján a harmadik helyre került. Az ezt követő ágak sorrendje: oktatás, közigazgatás, szállítás, raktározás, mely ágakba sorolt gazdasági szervezetek a megyei alkalmazottak 9,9%-t, a 9,1%-át, illetve 7,4%-át foglalkoztatják. Ezt követően már 3% körüli létszámsúllyal az adminisztratív és szolgáltatót támogató, valamint a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás gazdasági ágak következnek, a többi szolgáltató ág foglalkoztatásban betöltött szerepe nem éri el ezeket.

7.2.5. Pályakezdő munkanélküliek száma, összetétele, 2006-2011

Az elmúlt évtizedekben sorozatos gazdasági átalakulások érték a térség munkaerőpiacát, aminek egyik fontos következménye a munkanélküliség tömeges megjelenése mellett a munkakereslet és -kínálat szerkezete között kialakult nagyfokú különbség. A kereslet és kínálat korábbi összhangjának felbomlását a térségben hosszú ideig elfedte a tartósan nagyarányú munkanélküliség, a megszűnt munkahelyek elégtelen számú pótlása, a gazdasági

fejlődés nyugati országrészekről elmaradó üteme. A 90-es évek elején lebomlott gazdaság struktúra következtében számos szakmai területen felhalmozott tudás, tapasztalat, s az ezekhez kapcsolódó képzési infrastruktúra vált feleslegessé, s nem alakult ki olyan nagyvállalati struktúra, amely a korábbiakhoz hasonlóan orientációs bázist jelenthetett volna a szakképzés tervezése számára. Ez a fordulat az ezredforduló tájékán kezdett formálódni, a megye lassan átalakuló gazdaságában előbb a szolgáltatások, mindenekelőtt a kereskedelem területén jöttek létre többletkapacitások, amit később követett néhány multinacionális cég megjelenése, s a fémfeldolgozás, a gépipari, a számítógép, elektronikai ipari tevékenység növekedése révén a feldolgozóipar megerősödése. Ezek által a területek által igényelt betanított vagy szakképzett munkaerő jórészt rendelkezésre állt a megyében, nagyobb hiány néhány gépipari és építőipari-szakipari tevékenység körében alakult ki.

A megyei munkanélküliség súlyos egyensúlytalanságának mérséklése nagyban függ a munkahelyek számának jövőbeni alakulása mellett attól is, hogy a munkát keresők tudása, szakmai felkészültsége milyen mértékben illeszkedik az új munkahelyek által támasztott igényekhez. Ezeknek az igényeknek a változását az iskolarendszerű szakképzés meglehetősen rugalmatlansággal tudja csak követni, ezért nagy jelentősége van a gazdaság felől érkező jelzések folyamatos adaptálására a szakképzésben.

A közelmúlt globális gazdasági válsággal terhes időszaka nem kedvezett ezeknek a törekvéseknek, a foglalkoztatás biztonsága sok olyan tevékenységi területen is megrendült, amely korábban prosperált. A munkanélküliség növekedése elsősorban a szakképzett munkavállalókat érintette, jó részük számára még ma sem kínál állást a helyi munkaerőpiac. Az iskolarendszertől kilépő fiatalok a munkatapasztalat hiánya miatt legtöbbször hátrányban vannak a munkatapasztalatokkal már rendelkező álláskeresőkkel szemben. Így a kiemelt foglalkoztatáspolitikai támogatások ellenére első munkahelyüket tapasztalt társaiknál nagyobb nehézséggel tudják megszerezni.

A pályakezdő álláskeresők² száma az elmúlt évtizedben, változó ütemben ugyan, de folyamatosan emelkedett, havi átlagos számuk 2005-ben lépte át a hétézres, 2009-ben a hétezeres határt. Ez a változás az ország egyéb területein is megfigyelhető, sőt az utóbbi években tapasztalt emelkedés üteme a megyében lényegesen alacsonyabb volt, mint országosan. Ez a különbség azonban inkább magyarázható demográfiai okokkal, továbbá a fiatalok megyénkből történő elvándorlásával, mint egyéb munkaerő-piaci okokkal.

² A foglalkoztatási törvény szerint az a fiatal tekinthető pályakezdő álláskeresőnek, aki nem töltötte be a 25. – felsőfokú végzettség esetén a 30. – életévét, rendelkezik a munkaviszony létesítéséhez szükséges feltételekkel, az állami foglalkoztatási szolgálat által nyilvántartott álláskereső, feltéve, ha munkanélküli járadékra a tanulmányainak befejezését követően nem szerzett jogosultságot.

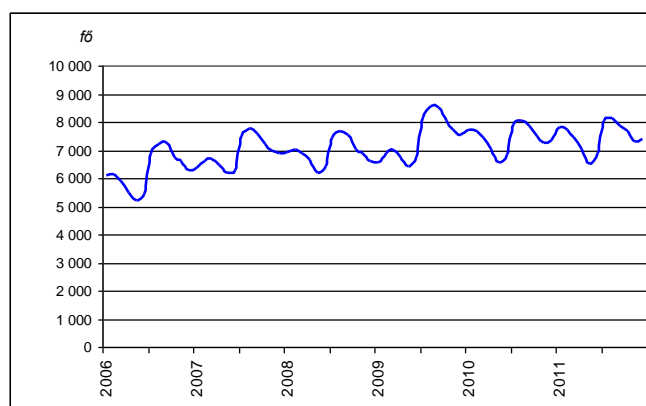
26. számú táblázat: A regisztrált pályakezdő álláskeresők havi átlagos létszáma Magyarországon és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (fő)

Megnevezés	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Országosan	38 749	40 386	41 441	49 329	52 637	52 943
B.-A.-Z. megye	6 272	6 867	6 899	7 399	7 426	7 481

Forrás: B.-A.-Z. MKH MK

Az utóbbi hat évet áttekintő táblázatból jól látható, hogy a munkaügyi kirendeltségeken nyilvántartott pályakezdők száma 2006-tól folyamatosan emelkedik mind országosan, mind B.-A.-Z. megyében. A növekedés évenkénti üteme a 2007. évit kivéve országosan nagyobb volt, mint B.-A.-Z. megyében, különösen a válság mélypontját jelentő 2009. évben. Ekkor országosan 19%-ot, Borsodban 7,3%-ot kitevő létszámemelkedés zajlott le a pályakezdőként nyilvántartott fiatal álláskeresők körében. A rákövetkező év még országosan közel 7%-os növekedést hozott, B.-A.-Z. megyében viszont két éve a 2009-re kialakult létszámszinten stagnál a pályakezdő álláskeresők száma. 2010-2011. években az elhúzódó válság és a telített munkaerőpiac továbbra sem kedvezett a pályakezdők nagyobb számú munkába állásának. Ez alatt az időszak alatt országosan több mint 36%-kal, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében közel 20%-kal nőtt a pályakezdők száma a nyilvántartásban. Ezzel együtt a megyei munkaerőpiacon nagyobb hangsúllyal van jelen a fiatalok munkanélkülisége, hiszen a pályakezdők létszámaránya mindvégig átlagosan 2%-ponttal nagyobb volt, mint országosan (11,2% szemben a 9,1%-kal). A pályakezdő álláskeresők éven belüli létszámának alakulása erőteljes hullámzást mutat, amit a tanév befejezését követő tömegesebb jelentkezésük, valamint őszelejtől kezdődő intenzívebb kiáramlásuk alakít. Ez utóbbi időszakban az intenzív álláskeresés már rendszerint kiegészül a különféle foglalkoztatáspolitikai eszközök alkalmazásával is, így elsősorban munkába helyezésük bértámogatással való ösztönzésével, illetve munkaerő-piaci képzés, komplex támogató programhoz való csatlakozás felajánlásával.

23. számú ábra: A pályakezdő álláskeresők számának alakulása, 2006-2011

Forrás: B.-A.-Z. MKH MK

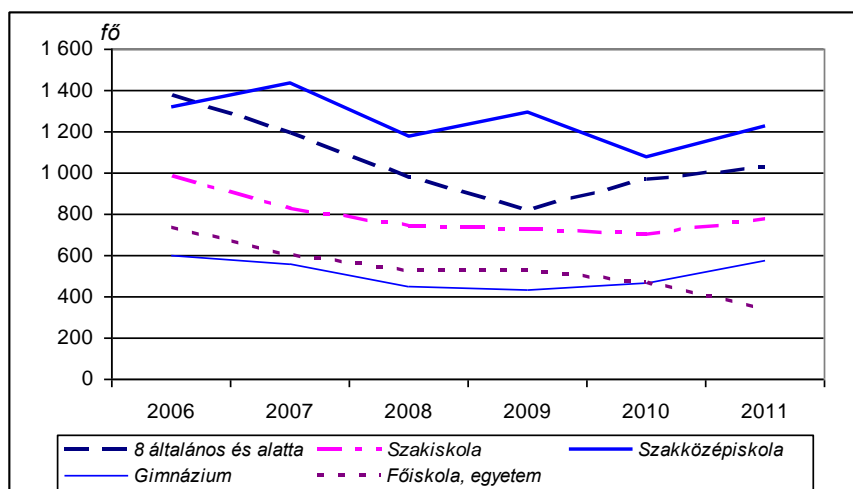
A pályakezdők álláskeresők *iskolai végzettség szerinti összetétele* sokat változott az elmúlt években, de főbb jellegzetességei megmaradtak. Így relatív többségük (44%) csak általános iskolába járt, s bár tendenciájában csökkenő közöttük azok részaránya, akik nem jutottak el az utolsó osztály elvégzéséig, 2011-ben az e csoportba tartozó pályakezdők közül minden hatodiknak nem volt befejezett általános iskolai végzettsége. A következő nagy létszámú csoport a szakközépiskolát végzettek csoportja, arányuk 2006 és 2011 között 17%-ról 22% közelébe emelkedett, míg a szakiskolásoké végig 19% körül alakult. A szakközépiskolásokhoz hasonlóan nőtt a gimnáziumi érettségivel állást keresők részesedése a pályakezdő álláskeresők között, ami 2011-ben már 10%-ot tett ki. A felsőfokú végzettségűek száma, aránya mindig is alacsony volt, az áttekintett évek alatt 7%-ról 5% közelébe mérséklődött.

Az alacsony iskolai végzettségűek havi átlagos számának, illetve arányának csökkenését jelentős mértékben befolyásolta, hogy az önkormányzatok a fiatalok közül az utóbbi két évben sok személyt vontak be a közfoglalkoztatásba, illetve a hiányzó alap- vagy szakképzettséget pótló képzésbe.

A regisztrációban lévő pályakezdők összetételét egy-egy időszakban jelentősen befolyásolja a beáramlók, illetve a kilépők megoszlása. Az első alkalommal regisztrálást kérők szinte kivétel nélkül a frissen végzettek közül kerülnek ki, ezért elsősorban ők jelzik az iskolák kibocsátása és a munkaerőpiac igénye között mutatkozó eltéréseket.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2006-2011. években összesen 24 894 fő pályakezdő fiatal kérte álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét a munkaügyi kirendeltségeken, számuk csak a ciklus elején volt öt ezer fő körüli, az azt követő években 3600-3900 fő között alakult. Létszámuk 2008-ban nagyot csökkent (16%-kal), azt követően évi 2-3%-kal. 2011-ben megszakadt ez a trend, ekkor 7,4%-kal többen jelentkeztek, mint a megelőző évben.

24. számú ábra: Az első ízben nyilvántartásba vett pályakezdő álláskeresők száma iskolai végzettség szerint, fő

Forrás: B.-A.-Z. MKH MK

A munkaerőpiacra belépni kívánó fiatalok mintegy negyede csak általános iskolába járt, számuk a 2006. évi közel 1400 főről 2009-re 800 fő közelébe csökkent, ezt követően viszont ismét növekedett. 2011-ben 1029-en kérték nyilvántartásba vételüket, arányuk 26%-ot tett ki. A szakiskolában végzett fiatalok száma is 2010-ig csökkent folyamatosan, ekkor 700 fő alá süllyedt, 2011-ben ismét 800 fő közelébe került, részarányuk viszont végig 19% körül alakult.

Az időszak első évét kivéve a munkaügyi kirendeltséghez fordult fiatalok legtöbbször szakközépiskolát végzett (hozzájuk számítva a technikumi végzettséggel rendelkezőket is), s ennek a rétegnek a száma és aránya hullámzott a leginkább a vizsgált évek során. Ez az ingadozása feltehetőleg összefügg a továbbtanulók számának ingadozásával éppúgy, mint elhelyezkedési esélyük erőteljes változásával is. A gazdasági válság időszaka a középfokú szakképesítéssel rendelkezőket érintette a leginkább, így a munkatapasztalattal még nem rendelkező pályakezdők álláskilátásai a korábbiakhoz képest is elnehezültek. A 2011-ben első ízben nyilvántartásba vett pályakezdő fiatalok közül 1224 fő (31%) rendelkezett szakközépiskolai (technikumi) végzettséggel.

A gimnáziumi érettségivel állást kereső fiatalok közül évente 450-600 fő kérte nyilvántartásba vételét a munkaügyi kirendeltségeken a megyében. Létszámuk a 2008-2009. években erőteljesen csökkent, majd ezt követően a korábbi szintre, 600 fő közelébe emelkedett, részarányuk a korábbi 12% körüli szintről 2011-ben 14% fölé emelkedett. Közöttük sok az olyan fiatal, akik éppen valamilyen támogatott szakképző tanfolyam reményében keresi a kapcsolatot a kirendeltséggel.

A főiskolán, egyetemen végzett pályakezdő álláskeresők száma az újonnan nyilvántartásba vett álláskeresők között 2006-ban volt kiemelkedően nagy (734 fő), ezt követően folyamatosan csökkent. 2011-ben már csak 338 frissen végzett fiatal diplomást vettek nyilvántartásba a megyei kirendeltségek, részarányuk 8,6%-ot tett ki szemben a 2006. évi 15%-kal. A legjobb elhelyezkedési eséllyel rendelkező réteg nagyarányú csökkenésben nagy szerepet játszik az is, hogy a megyei munkaerőpiac kínálta kedvezőtlen feltételek miatt egyre kevesebben térnek vissza a megyébe, s inkább a fővárosban és az ország nyugati területein vagy az EU nyugat-európai országaiban keresnek állást a főiskola, egyetem elvégzése után.

A gyakran rövid idejű szerződéssel, támogatással alkalmazott fiatalok közül sokan rövidebb-hosszabb időre vissza-visszatérnek a nyilvántartott álláskeresők közé. A vizsgált periódus első két évében csökkenő volt a nyilvántartásba visszalépők éves létszáma, 2008-tól viszont növekvő, a 2009. évi kiugró, 36%-os növekedés a rákövetkező években 10% alá mérséklődött. 2007-ben kevesebb, mint 5000, 2011-ben viszont több mint 8000 pályakezdő fiatalot már nem először vettek nyilvántartásba a kirendeltségek. E két időszak között mért 66%-os emelkedést meghaladó volt a szakközépiskolai és a gimnáziumi végzettséggel visszalépők számának emelkedése (77, ill. 74%), míg a legalacsonyabb szintű iskolai végzettséggel rendelkezők számának emelkedése maradt el leginkább az átlagostól (54%). Ezzel együtt a nyilvántartásba visszalépők között 2011-ben is a legfeljebb 8 általánossal rendelkező pályakezdő fiatalok voltak a legtöbben (37,5%), őket követte a szakközépiskolát (technikumot) végezettek csoportja (25%), a szakiskolát, gimnáziumot, illetve felsőfokú iskolát végzettké rendre alacsonyabb, 19%, 12%, illetve 6%.

A munkaerőpiac által igényelt szakképesítések körének megismeréséhez a szakképzettséggel rendelkező fiatalokkal kapcsolatos regisztrációs adatok visznek közelebb. Erre azonban csak a 2009-2011-es éveket felölelő időszak tekintetében van mód, ezt megelőzően nem készültek ilyen típusú statisztikai feldolgozások.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az elmúlt három évben 6688 fő szakképesítéssel rendelkező pályakezdő kérte nyilvántartásba vételét, míg a nyilvántartásba ismételten visszalépők száma meghaladta a 12 ezer főt. Az újonnan belépők száma a 2010. évi csökkenést követően ismét emelkedett, a képzés, támogatott vagy támogatás nélküli foglalkoztatást, vagy egyéb okból történt megszakítást követően ismételten regisztrált pályakezdők száma viszont – egy csökkenő ütemű, de - folyamatos bővülést mutat.

27. számú táblázat: A nyilvántartásba vett szakképzett pályakezdők száma Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Megnevezés	2009		2010		2011	
	Fő	%	Fő	%	Fő	%
Új belépő	2385	38,7	2089	33,9	2214	34,3
Visszalépő	3778	61,3	4072	66,1	4238	65,7
Összes belépő	6 163	100,0	6 161	100,0	6 452	100,0

Forrás: B.-A.-Z. MKH MK

A legtöbb fiatal alapfokú iskolai végzettséghez kötött középfokú szakképesítést szerzett tanulmányai végére. Az új belépők között 2011-ben közel 39%-ot tett ki arányuk, számuk az előző évhez képest alig 7%-kal emelkedett. Legtöbbjük végzettsége vagy a kis- és nagyüzemi képesítések, vagy a személyi szolgáltatási, vendéglátói, kereskedelmi, idegenforgalmi képesítések körébe tartozott. Egyetlen szakma esetében, az élelmiszer- és vegyi áru eladó képesítésűek esetében haladta meg a száz főt az újonnan belépők száma, s fodrász, szakács, hegesztő szakmákat tanultaké volt még viszonylag sok (40-60 fő közötti), a többi szakirány vagy egyáltalán nem vagy ennél kisebb számban volt képviselve közöttük. Az előző évhez képest nem vagy alig néhány fővel változott a számuk, nagyobbak nevezhető (33 fős) emelkedés csak az élelmiszer- és vegyi áru eladók körében volt, ezen a képesítési szinten más szakmákat érintően még érdemleges (10-15 fős) növekedés csak a pincérek és a ruházati kereskedők esetén volt jellemző. Hasonló mértékű, azaz 20 fő alatti csökkenés pedig a géplakatosok, karosszéria lakatosok, számítógép-kezelők, villanyszerelők, valamint a pékcukrász szakirányban képzettek körében volt megfigyelhető.

A középfokú végzettséghez kötött középfokú szakképzettséget szerzett új belépők (összesen 715 fő, részarányuk 32%) között három nagyobb, egyenként 120-150 főt kitevő csoport volt: a különféle személyi szolgáltatási, vendéglátói, kereskedelmi, idegenforgalmi, a gazdasági és igazgatási, valamint a műszaki, technikai képesítésűek csoportja. Mindhárom szakterületről 30-40 fővel többen kérték nyilvántartásba vételüket, mint 2010-ben. Egy-egy szakma

képviselése sem érte el azonban közöttük a 40 főt, a legtöbben 25-39 fő közötti számban az autószerelők, a kozmetikusok, a marketing- és reklámügymintézők, a vendéglősök, valamint az elektrotechnikusok voltak.

A felsőfokú iskolarendszerekből kikerültek közül 2011-ben 314 főt vettek első ízben nyilvántartásba a kirendeltségek, s ugyanennyi volt azoké is, akik egyéb módon felsőfokú szakképesítést szerezve jelentkeztek be a kirendeltségen. E két területet együtt tekintve a gazdasági, igazgatási, valamint a műszaki tudományok területén képzettek lehet, mint nagyobb számú csoportot említeni, de míg az előzőeké 103 főt, az utóbbiaké 71 főt tett ki összesen. Az előző évhez képest itt sem történt nagy változás, a legnagyobb mértékben, 10-15 fővel a pénzügyi szakügymintézők, titkárságvezetők, idegenforgalmi és kereskedelmi szakmenedzserek száma emelkedett, de még így is legfeljebb 10-25 fő közötti volt a számuk 2011-ben. Hasonló számú csökkenés a jogászok, a banki ügmintézők, a műszaki menedzserek körében figyelhető meg, így ezekről a szakterületekről 3-14 fő kérte nyilvántartásba vételét.

A visszalépők között az első ízben nyilvántartásba vett pályakezdők körében megfigyelhez képest jóval nagyobb volt az alapfokú iskolai végzettséghez kötött középfokú szakképesítésűek részaránya (49% szemben a 39%-kal), s kisebb a középiskolai végzettséget előfeltételező középfokú szakképesítéssel rendelkezőké (26%, szemben a 32%-kal), a felsőfokú szakképesítéssel visszatérőké pedig 22,5%-ot tett ki, s 2,5%-nyi volt az alapfokú szakképesítéssel rendelkezőké. Az alapfokra épülő középfokú szakképesítéssel visszalépők között leggyakrabban azok a szakmák fordulnak elő, amelyek az újonnan belépők között is nagyobb számban voltak jelen, így 100-150 fő élelmiszer-és vegyi áru eladó, hegesztő, fodrász szakács szakképesítéssel rendelkezett, s 80-100-an voltak a kőművesek, a szobafestő-mázoló, az asztalosok és a pincérek közöttük. Ezeknek a szakmáknak a képviselése rendszerint nőtt is az előző évhez képest, míg csökkenést alig, legfeljebb 15-20 fős csökkenést a számítógép-kezelők, a személy- és vagyonőrök, a vízvezeték és központifűtés-szerelők esetében lehet tapasztalni. Ezek az egyik évről a másikra bekövetkező változások azonban nem adnak kellő alapot arra, hogy az egyes szakterületek iránti kereslet változásával kapcsolatban következtetéseket lehetne levonni. Hasonló megállapítások tehetők a felsőfokú szakképzéssel, valamint a felsőfokú szakiskolákban szerzett képzéssel rendelkezőkről is. A 2011-ben ismételt nyilvántartásba vett felsősokú szakképzéssel rendelkező közel ezer pályakezdő szakismerete csaknem 180 szakirány között oszlott meg, közöttük leggyakoribb, 31-38 fővel képviselt szakterület a logisztikai műszaki menedzserszisztens, a pénzügyi szakügymintező, az idegenforgalmi szakmenedzsers, valamint a jogi asszisztens volt. Az előző évhez képest az egyes szakterületek esetében alig néhány fős változás történt, a legnagyobb, 16-18 fővel növekvő szakma a kereskedelmi szakmenedzsers, a csecsemő és kisgyermeknevelő, valamint a vámügymintező volt.

A szakképzett pályakezdők havi átlagos létszámának alakulásában is megfigyelhető a belépőknél vázolt tendencia, vagyis egyes szakmacsoportokhoz tartozó képzéssel rendelkezők száma lassan növekedett, míg másoké néhány fővel csökkent. Össességben azonban Borsod-Abaúj-Zemplén megye munkaügyi kirendeltségein 3500 fő közelében stagnált a szakképesítéssel munkára váró fiatalok száma az elmúlt három évben. Mindez azt jelenti, hogy évről-évre többnyire ugyanannyian ki is kerültek a nyilvántartásból, mint

ahányan beléptek, de évente minden 4-5. fiatal tartósan munka, (át/tovább)képzés nélkül folyamatosan nyilvántartott álláskereső maradt.

Az áttekintett időszak alatt a megyei munkaerőpiac korábban is erősen kereslethiányos helyzetét a gazdasági válság tovább rontotta, így a pályakezdő álláskeresők munkaerő-piaci esélyei is kedvezőtlenebbé váltak mind a megyében, mind azon kívül. A munkagyakorlattal már rendelkező munkavállalókkal szemben egyébként is meglévő „versenyhátrányuk” ezekben az években tovább növekedett. A fiatalok álláshoz jutását az is jelentősen korlátozta, hogy alig csökkent az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező és/vagy szakképzetlen fiatalok száma közöttük, akik egy javuló munkaerő-piaci környezetben sem igen számíthatnak tartós jelenlétre az elsődleges munkaerőpiacon.

7.2.6. A munkaerő-kereslet alakulása, szerkezete, 2006-2011

A munkaügyi kirendeltségeken - rendszerint munkaerő-közvetítést is kérve – bejelentett üres álláshelyek száma az elmúlt öt évben erőteljes változást mutat. Ezek az állások távolról sem fedik le a megyei munkaerő-kereslet egészét, de főbb sajátosságaikra tekintettel jól jelzik a megyei állás kínálatot. Az országosan csaknem két évtizede - az utóbbi években az iparkamarával közösen - évente végrehajtott vállalati felmérésből az derül ki, hogy a megyei vállalkozások a megüresedett vagy új állásaik betöltésére irányuló munkaerőigényeik 37-38%-át elégitik ki a munkaügyi kirendeltségek segítségével, országosan ez az arány évek óta 24% körül alakul. A különbség jórészt a megyei vállalkozások nagyobb támogatási igényével magyarázható, amelyek egy jelentős része a munkaügyi szervezeten keresztül érhető el. A válság előtti időszakban a bejelentett és egyben támogatási igényt is tartalmazó álláshelyek aránya a megyében 70% körüli, országosan 30-40% közötti volt. A válságot követő időszakban, a közcélú, illetve a közfoglalkoztatás nagyarányú kibővítése következtében ez az arány mind a megyében, mind országosan emelkedett, de míg B.-A.-Z. megyében 2011-ben 88%-ot tett ki, addig országosan 69% volt. A szakképzett munkaerő iránti kereslet vonatkozásában is növekvő a támogatások igénybevétele, de ezek aránya jóval alacsonyabb - 2011-ben a megyében 58%-ot, országosan 32%-ot tett ki -, mint a bejelentett kereslet egészében.

28. számú táblázat: Az év folyamán bejelentett üres álláshelyek számának alakulása B.-A.-Z megyében

Szakképzettségre vonatkozó igény	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Változás, %	
							2011/2008	2011/2010
van	10 449	8 172	9 283	10 143	-2,9	9,3
nincs	26 733	31 997	41 188	57 496	115,1	39,6
Bejelentett összes új álláshely	44 395	38 647	37 182	40 169	50 471	67 639	81,9	34,0

Forrás: B.-A.-Z. MKH MK

Az áttekintett időszakban a megyei munkaügyi kirendeltségeken bejelentett üres álláshelyek száma 2008-ig csökkent, azt követően emelkedett, a kedvező fordulatot a szociális foglalkoztatás munkaerőigényének növekedése eredményezte. A szakképzett munkavállalók iránti kereslet csökkenése 2009-ben állt meg, ezt követően lassan bővült, de 2011-ben még nem érte el a 2008. évi szintet (a kereslet valamilyen szakképzettségre vonatkozó igényét tartalmazó adatsorok – összehasonlítható módon - csak 2008-tól állnak rendelkezésre). Bár a szakképzett munkavállalók iránti kereslet volumene lassan eléri a korábbi létszámot, a másodlagos munkaerőpiac szerepének növekedésével egyre kisebb részarányt képvisel a munkaügyi kirendeltségek állás kínálatában.

29. számú táblázat: A bejelentett üres álláshelyek összetétele az elvart szakképzettség szintje szerint

A szakképzettségi igény jellege	2008	2009	2010	2011	Változás, %	
					2011/2008	2011/2010
Alapfokú szakképesítés	538	350	532	731	35,9	37,4
Alapfokú iskolai végzettséghez kötött középfokú szakképesítés	7 261	5 529	6 322	6 590	-9,2	4,2
Középfokú iskolarendszerű képzés	754	812	624	798	5,8	27,9
Középfokú iskolarendszerű képzés	398	325	345	428	7,5	24,1
Összesen	10 449	8 172	9 283	10 143	-2,9	9,3

Forrás: B.-A.-Z. MKH MK

A munkaügyi kirendeltségeken megjelenő szakképzett álláskeresők iránti kereslet összetételének főbb jellemzői 2008-2009 között nem sokban változtak. A közvetítési igények között a szakmunkásképzőben, szakiskolában oktató, tehát az általános iskolai képzésre alapozott szakképzettségek domináltak, az állások 64-66%-át ezek alkották, a következő nagyobb csoportot pedig a szakközépfokú iskolában elsajátítható, tehát érettségihez kötött szakképzettségek csoportja (15-16%) tette ki. A gazdasági válság leginkább a szakiskolai szakmák keresletét vetette vissza, s bár a kereslet növekedése e téren is megindult, 2011-ben még nem érte el a 2008. évi létszámot.

A középfokú szakképesítéssel (a szakiskolai és szakközépfokú végzettséget együtt tekintve) rendelkezők iránti keresletből kiemelkedik néhány építőipari, fémipari, kereskedelmi, vendéglátási, több egyéb ipari, valamint az üzleti, gazdasági és egyéb szolgáltatások területén igényelt szakma. Ezek közül a leginkább keresettek – 2011-ben legalább 100 fő alkalmazására vonatkozó igényt jelentettek be az adott képzettséggel rendelkezők iránt – az alábbi táblázat részletezi. Ebben a körben 2008 és 2011 között a szociális gondozók, a szerkezetlakatosok, a hegesztők, a szobafestő-mázolók, a villanszerelők, a könnyűgépkészítők, az élelmiszer- és vegyi áru eladók és az irodai asszisztensek iránt növekedett leginkább a kereslet a munkaügyi kirendeltségeken. Ehhez hozzá kell tenni

azonban azt is, hogy tapasztalataink szerint egy-egy munkaterületen, szakmában meglehetősen nagy a fluktuáció, így ezek nem jelentik egyben az adott tevékenységi terület megyei kapacitásának növekedését is.

30. számú táblázat: A 2011. évben leggyakrabban keresett középfokú szakmai képzések B.-A.-Z. megyében

A szakképzés szakiránya	Az év folyamán bejelentett üres állások száma
Kőműves	653
Szociális gondozó	311
Géplakatos	280
Szobafestő-mázoló és tapétázó	265
Hegesztő	255
Élelmiszer- és vegyiáru eladó	254
ABC eladó	253
Villanyszerelő	252
Vendéglátó eladó	244
Számítógép-kezelő (-használó)	235
Szociális gondozó és ápoló	223
Szakács	219
Szerkezetlakatos	213
Könnyűgépkészítő	201
Tehergépkocsi-vezető	172
Kereskedő-boltvezető	159
Irodai asszisztens	155
Autószerelő	145
Asztalos	139
Pék	113
Esztergályos	109
Személy- és vagyonőr/ vagyonvédő	109
Pénzügyi ügyintéző	106
Nehézgépkészítő	103
Ács-állványozó	100

Forrás: B.-A.-Z. MKH MK

A legalacsonyabb és a legmagasabb képzettségi szintű szakismeretekkel rendelkezőknek felkínált állások száma 2011-ben csaknem azonos volt, az állások 7, illetve 8%-át tették ki. Az alapfokú szakképzettség iránti kereslet nagyarányú növekedésével kapcsolatban azonban meg kell jegyezni, hogy ezt egyetlen cég nemzetközi áru fuvarozói képzettséggel rendelkezők iránt bejelentett 250 fős közvetítési igénye eredményezte. E mellett a szakma mellett számottevő kereslet csak a varrómunkások iránti igények területén volt mérhető, ami növekedett is a korábbi évekhez képest. A felsőfokú szakképzettek iránti keresletből a különféle tanítói – tanári - óvodapedagógusi, továbbá a gazdasági és igazgatási szakképzéssel rendelkezők iránti kereslet emelkedik ki, az ilyen típusú állásajánlatok éves

összes száma mind a négy évben egyenként 200 - 200 fölött alakult. A harmadikként említhető diplomás réteget a műszaki végzettségűek – közöttük is a gépészmérnökök - alkotják, az ilyen típusú diplomás álláskereső iránt bejelentett kereslet évente 100-150 fő között alakult.

7.2.7. Uniós források felhasználása a foglalkoztatás bővítésében

A halmozottan hátrányos helyzetű munkavállalók munkaerő-piaci esélyeinek javítása terén egyre nagyobb szerepet töltenek be a hazai társfinanszírozású, de alapvetően uniós források terhére kialakított programok, melyek egy vagy több, jól körülhatárolt álláskeresői réteg munkaerő-piaci helyzetének javítását szolgálják több, egymásra épülő, az egyedi igényekhez, szükségletekhez is lehetőség szerint igazodó támogatási eszköz alkalmazásával. A munkaerőpiacra való bejutás, a foglalkoztathatóság fejlesztését elsődlegesen a Társadalmi Megújulás Operatív Program 1. prioritása tűzte ki célul. Az erre a célra elhatárolt forrásokból a munkaerőpiacról kiszorult (be sem jutott) emberek tudásának, készségeinek fejlesztését támogatják olyan programok és foglalkoztatáspolitikai eszközök finanszírozásával, melyek a leghátrányosabb helyzetű munkanélküli és inaktív csoportok sajátos helyzetéhez, szükségletéhez igazodnak. A prioritás keretében lehatárolt, a 2011-2013. évekre szóló időszakra meghatározott támogatási konstrukciók részben folytatják a 2008-2011. évi intézkedéseket, részben újakat fogalmazznak meg. Így az 1. prioritáson belül az alábbi támogatási konstrukciókat határozták meg:

- ✓ a megváltozott munkaképességű emberek rehabilitációjának és foglalkoztatásának segítését,
- ✓ a hátrányos helyzetűek foglalkoztathatóságának javítását,
- ✓ a hátrányos helyzetűek foglalkoztatását ösztönző járulékkedvezmények támogatását,
- ✓ a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat fejlesztését,
- ✓ innovatív, kísérleti programok támogatását,
- ✓ foglalkoztatási programok támogatását, valamint
- ✓ az építőiparban megvalósuló tranzitfoglalkoztatás támogatását.

Ezek közül a támogatási programok közül a legtöbb álláskeresőt érintő, a legnagyobb foglalkoztatási kihatású program a hátrányos helyzetűek foglalkoztathatóságának javítását szolgáló konstrukció (TÁMOP 1.1.2), melyet a 19 megyei és fővárosi munkaügyi központ valósított meg.

A 2008. január 1-től 2011. április 30-ig tartó TÁMOP 1.1.2 programba bevonható célcsoportokba tartozók az alacsony iskolai végzettségűek, a pályakezdők, az 50 éven felüliek, a gyermekgondozást, hozzátartozó ápolását követően újrakezdők, a családon belüli többszörös munkanélküliséggel küzdők, illetve a 2008. szeptember 1. után állásukat veszítők voltak. A Program végrehajtása régiós keretek között indult, ezért a felhasználható forrás nem került megyék szerint elkülönítésre. Az észak-magyarországi régió egészére biztosított

pénzügyi előirányzat 8 388,5 millió Ft-ot tett ki, ezzel közel 9 ezer fő munkaerő-piaci esélyének, foglalkoztathatóságának javítását kellett megvalósítani. A végrehajtás során a program adta lehetőségekkel élve a tervezettnél több mint ezer fővel több álláskeresőt, azaz 9937 főt vont be a régió 27 munkaügyi kirendeltsége a programba, s a megvalósított egyéni képzési, támogatott foglalkoztatási programokra, a biztosított humánszolgáltatásokra összesen 8 340,1 millió Ft került kifizetésre.

A programban való részvételt Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 5974 álláskereső vállalta, közülük minden harmadik azok közül került ki, akik a gazdasági válság miatt, 2008. szeptember 1-jét követően veszítették el állásukat. Közel azonos arányú, 22-23% volt a pályakezdő fiatalok (1310 fő) és az alacsony iskolai végzettségűek (1358 fő) részvétele, s nagyjából feleannyi (658 fő, 11%) a családon belül több munkanélkülivel élők közé tartozóké. A legkevesebben az ötven éven felüliek (7%) és a gyesyről, gyedről vagy felnőtt hozzátartozó ápolásáról visszatérő nők (4%) közül kerültek ki.

Az egyes célcsoportokhoz kapcsolódó támogatások eloszlása nagyjából követte a létszámarányokat, azzal, hogy a felzárkóztató, betanító, illetve szakmai ismereteket nyújtó képzéseken az alacsony iskolai végzettségűek közül jóval nagyobb arányban vettek részt (86%), mint azok, akik a gazdasági válság miatt lettek álláskeresők (55%) - akik nagy része eleve olyan szakmai ismeretekkel, gyakorlattal rendelkezett, amelyre a helyi munkaerőpiac egyéb körülmények között igényt tart -, így az előbbiekre létszámarányuknál némileg több (24% szemben a 22%-kal), az utóbbiakra kissé kevesebb (31% szemben a 34%-kal) támogatást használtak fel a kirendeltségek. A többi célcsoportba tartozók képzésben való részvétele nagyjából azonos volt (70-74%), a felhasznált támogatás igazodott létszámarányukhoz.

31. számú táblázat: A TÁMOP 1.1.2. program keretében 2008-2011. években nyújtott támogatások főbb adatai Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

A program elnevezése, főbb célcsoportok	Kifizetés	Bevont létszám	Képzés	Támogatott foglalkoztatás
	ezer Ft	fő		
Célcsoportok:				
Alacsony iskolai végzettségűek	1 269 525	1 358	1 173	725
Pályakezdő fiatalok	1 164 298	1 310	927	759
Ötven éven felüliek	332 689	403	294	273
Munkaerőpiacra visszatérő nők	240 894	235	173	158
Régiós program (családon belül több munkanélküli)	628 927	658	483	387
2008.09.01.után állásukat veszítők	1 643 414	2 010	1 111	1 401

A program elnevezése, főbb célcsoportok	Kifizetés	Bevont létszám	Képzés	Támogatott foglalkoztatás
	ezer Ft	fő		
Célcsoportok:				
Összesen	5 279 747	5 974	4 161	3 703

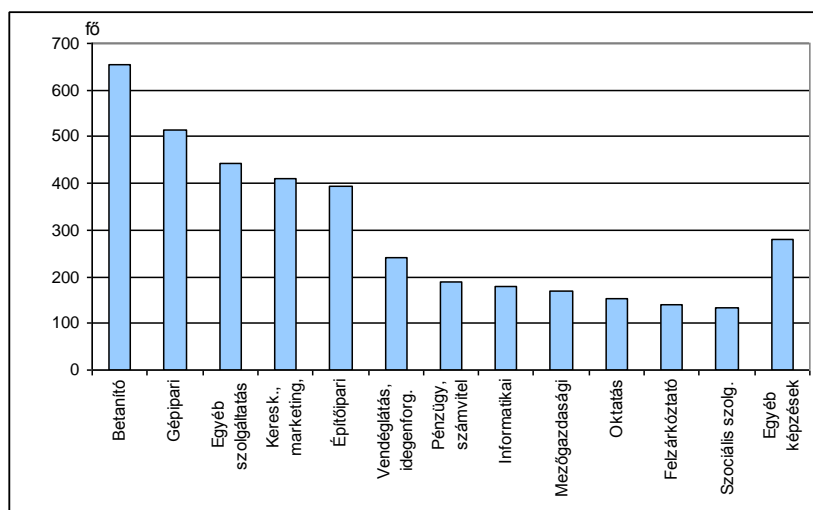
Forrás: B.-A.-Z. MKH MK

A program keretében tehát a megyében 4161 fő vett részt képzésben, 3703 fő pedig támogatott foglalkoztatásban, e két csoport létszáma részlegesen átfedi egymást. A képzésben részt vevők közül 3899 fő (93,7%) szerzett szakmai képesítést, mintegy 6%-uk időközben elhelyezkedett vagy egyéb okok miatt abbahagyta a képzést. A képzések szakiránya sokrétű volt, a legtöbben (17%) különféle betanító jellegű (pl. parkgondozó, kigépkézelő, varrómunkás, minősített hegesztő, telefonos ügyfélkapcsolati ügyintéző), amelyhez sok esetben ismeretfelújító képzés is társult. A résztvevők másik két nagyobb csoportja különféle gépipari (pl. CNC forgácsoló, géplakatos, szerkezetlakatos, különféle eljárás szerinti hegesztő) szakmát tanult (13%), vagy egyéb szolgáltatási területen (pl. biztonsági őr, személy- és vagyonőr, elektromos vagyonvédelmi rendszerszerelő, takarító) szerzett szakképesítést (11%). Nagyjából azonos arányban (10-10%) vettek részt építőiparban alkalmazott szakmák elsajátítására irányuló képzésben (pl. ács-állványozó, építményszigetelő, hidegburkoló, kőműves, szárazépítő) és kereskedelmi ismeretekre irányuló képzésben (pl. bolti pénztáros, élelmiszer- és vegyi áru eladó). A képzésben résztvevők mintegy 40%-a egyéb jellegű képzésben (vendéglátás, idegenforgalom, mezőgazdasági, informatikai, nyelvi, vegyipari stb.) vettek részt. A képzést kezdők közül csaknem minden második álláskereső (1889 fő, 45,4%) a képzési programot követően (néhányan a képzés abbahagyását követően) több hónapon át támogatással dolgozott, így az egyéni fejlesztési programot sikerrel zárók száma 3972 fő lett.

Az egyéni program sikerességét mérő indikátor arról ad információt, hogy a program eszközeivel segített álláskereső az egyéni programjának befejezését követő 180. napon alkalmazásban áll-e (illetve a korábban támogatásban részesített vállalkozása működik-e) vagy sem. Az eddig elvégzett monitoring vizsgálatok szerint a vegyipari, a szociális jellegű szolgáltatások körébe tartozó, valamint a faipari képzések bizonyultak a legeredményesebbnek, az ezeket végzők 80, 48, illetve 42%-a támogatás nélkül talált munkát. Viszonylag magas, 30% vagy afeletti volt a pénzügyi, számviteli, ruhaipari, gépipari és a nyelvi képzéseket végzők elhelyezkedési aránya is. Ezek mellett számos olyan képzési szakirányban sikerült az elvárt szintet (29,6%) közelítő foglalkoztatási arányt már elérni, amelyet a 2008-2011-es évek munkaerő-piaci nehézségeit, és a megye egyébként is kedvezőtlen munkaerő-piaci helyzetét tekintve jó eredménynek lehet elismerni. Ezek közé tartoznak pl. a kereskedelmi, a különféle szolgáltatási, élelmiszeripari, a vendéglátás, idegenforgalom körébe tartozó, valamint az informatikai szakterületek. Kifejezetten alacsonynak egyedül csak azoknak az álláskeresőknek az 5,5%-os elhelyezkedési mutatóját

tekinthetjük, akik csak felzárkóztató képzésben vettek részt, s egyelőre szakmai jellegű ismeretek elsajátítására nem vállalkoztak.

25. számú ábra: A képzésben résztvevők szakmacsoportok szerinti összetétele

Forrás: B.-A.-Z. MKH MK

A TÁMOP 1.1.2 program újabb szakasza 2011 májusában indult, amely a változó igényekhez, szükségletekhez igazodóan módosította a bevonandók célcsoportját. A korábbi programból megőrizte az alacsony iskolai végzettségűek, elavult szakképesítésűek, a pályakezdők, az 50 éven felüliek, valamint a gyermekgondozást, hozzátartozó ápolását követően újrakezdők csoportjait, s kiegészült a tartós munkanélküliség címén önkormányzati szociális támogatásban (BPJ/FHT-ban) részesülő, valamint a tartós munkanélküliséggel veszélyeztetett álláskereső rétegével. A négy évig tartó program több mint 11,5 milliárd Ft felhasználását tesz lehetővé a jelzett célcsoportokba tartozó 12,1 ezer hátrányos helyzetű álláskereső munkaerő-piaci helyzetének, foglalkoztathatóságának javítása érdekében. A program előirányzata szerint minden második álláskereső, szám szerint legalább 4,8 ezer fő képzésben vesz részt, s 6,7 ezer fő foglalkoztatási esélyének megteremtésére bérjellegű támogatás használható fel. A program végrehajtása megkezdődött Borsod-Abaúj-Zemplén megyében is, 2011 végéig 3056 álláskereső vállalta a programban való részvételt. A részükre szervezett képzések közül 71 tanfolyam munkája kezdődött meg, 1082 fő részvételével. Támogatással 1979 főt sikerült elhelyezni a megyében. A képzések szakirányi szerkezete hasonló a korábbi programszakaszra jellemző struktúrával, az újonnan bekerültek között – reagálva a direkt munkáltatói igényekre is - nagyobb létszám érdeklődésére lehet számítani a nemzetközi áru fuvarozó képzés, a különféle típusú tehergépjárművek, földmunkagépek vezetésére jogosító igazolvány megszerzésére irányuló képzések, a telefonos ügyfélszolgálati ügyintézői képzés területén. Szintén új, de kisebb létszámot, illetve egy-egy térséget célzó képzések pl. az ezüst- és aranykalászos gazdaképzések, vagy a cipőfelsőrész-készítő képzés.

7.2.8. Közfoglalkoztatási programok

A másodlagos munkaerőpiacon korábban alkalmazott közösségi célú foglalkoztatási formákat (közcélú munka, közhasznú munka, országos közmunka programok) 2011. évtől a Nemzeti Közfoglalkoztatási Program keretében alkalmazott közfoglalkoztatási formák váltották fel: a rövid idejű és a hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás, az országos közfoglalkoztatási programok, az értékteremtő, illetve kiemelt, valamint országos és kistérségi Startmunka mintaprogramok. Ezek megvalósítói elsősorban a települési önkormányzatok, de egyes formáiban szerep jut a civil, illetve a vállalkozási szféra résztvevőinek is az önkormányzatok által megállapított foglalkoztatást helyettesítő támogatásra (FHT-ra) jogosultak foglalkoztatásában.

2011. augusztus végéig a rövid és hosszabb időtartamú közfoglalkoztatásra elkülönített támogatás pályázati úton került odaítélésre, szeptembertől a támogatások kérelem alapján nyújthatók, a többi forma kínálta támogatás az NGM, illetve a BM által működtetett pályázatok révén voltak elnyerhetők. A rövid idejű közfoglalkoztatás esetén az FHT-ra jogosult álláskereső naponta 4 órás munkaidőben (munkaidőkeretben), 1-4 hónap időtartamban, a hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás keretében 2-12 hónap időtartamra szóló, naponta 6-8 órás munkaidőben, határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztathatók. A többi, általában egy-egy jól lehatárolt, országos vagy helyi közfeladat megvalósítására megtervezett közfoglalkoztatás keretében 2-12 hónapos, naponta 6-8 órás foglalkoztatás volt tervezhető 70-100%-os állami támogatással.

2011 folyamán Borsod-Abaúj-Zemplén megyében több mint 49 ezren jutottak munkához a közfoglalkoztatás révén, az érintettek kétharmadát rövid idejű közfoglalkoztatás keretében alkalmazták a települések, további 16-17% az ún. hosszabb időtartamú programok, 20%-uk pedig az országos, illetve kistérségi értékteremtő vagy Startmunka illetve egyéb mintaprogramok keretében kapott munkát. Ez utóbbiakra néhány példa:

- ✓ Az ún. értékteremtő közfoglalkoztatási programokra kiírt pályázatokon a megye leghátrányosabb helyzetű települései közül 66 pályázott sikerrel, így mintegy 800 fő 2-9 hónapon át naponta 6 órás foglalkoztatásával olyan feladatokat tudtak elvégezni, melyekre források hiányában egyébként nem tudtak volna sort keríteni (pl. járdaépítés, közintézmények felújítása, erdőtelepítés, mezőgazdasági tevékenység stb.);
- ✓ A kistérségi Startmunka mintaprogramok 2011. október - december között megvalósult programok voltak az ózdi, az encsi, valamint a mezőcsáti kistérségben. Összesen 60 település, 135 projektje (téli település-karbantartási feladatok, mezőgazdasági és közutak, vízelvezők rendbe tétele, mezőgazdasági tevékenység, illegális személtalrakók felszámolása, kazánprogram stb.) keretében közel 2 000 fő foglalkoztatása valósult meg;
- ✓ Szociális Földprogramhoz kapcsolódó közfoglalkoztatás támogatása keretében összesen 36 sikeres pályázat biztosít 328 részére munkát 2011. október közepétől december végéig;

A foglalkoztatás nagyobb arányú visszaesésének mérséklése és a települési önkormányzatok kommunális jellegű feladatai ellátásának segítése érdekében az említetteken felül 2011.

december - 2012. január időszakában ún. téli közfoglalkoztatást szervezettek az önkormányzatok. A program keretében 3645 fő foglalkoztatására nyílt lehetőség, a résztvevők döntően az önkormányzati intézmények működéséhez kapcsolódó feladatok, síkosság-mentesítési feladatok, valamint szociális jellegű tevékenységek ellátása körében dolgoztak.

A korábbi évek közösségi célú foglalkoztatásával egybevetve az újjászervezett, döntően pályázathoz kötött – s nem normatív támogatásként működő - 2011. évi közfoglalkoztatás lényegesen több álláskeresőnek biztosított jövedelemszerzési lehetőséget a megye másodlagos munkaerőpiacán. A 2011-ben rövidebb-hosszabb ideig foglalkoztatott 49,3 ezer fő 67%-kal (19,8 ezer fővel) volt több, mint 2010-ben, illetve kétszerese volt a különféle közösségi célú feladatok végzésére alkalmazott tartósan munkanélküliek 2006. évi létszámának. A regisztrált álláskeresők közül elhelyezettek számának emelkedését elsősorban ez a fajta foglalkoztatás biztosította. Míg 2006-ban a másodlagos munkaerőpiacon foglalkoztatottak részaránya 48,6%-ot tett ki a munkához segített álláskeresők között, addig 2011-ben 60% fölötti volt. Meg kell jegyezni azonban azt is, hogy a támogatás nélkül elhelyezett, illetve önállóan állást talált álláskeresők száma is jelentősen emelkedett 2010-2011 folyamán, az elmúlt évi 47%-kal túl a 2006. évi létszámot.

32. számú táblázat: A közfoglalkoztatásban (támogatott közösségi célú foglalkoztatásban) résztvevők számának alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Megnevezés	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	Szám szerint, fő					
Elhelyezett álláskeresők összesen	48 967	42 625	44 605	50 795	62 341	81 276
Ebből: támogatás nélkül	18 510	17 728	19 401	18 653	25 863	27 238
támogatással	30 457	24 897	25 204	32 142	36 478	54 038
ebből: közösségi célú munkára/közfoglalkoztatottként	23 777	19 679	19 846	26 403	29 535	49 296
	Megoszlás, %					
Elhelyezett álláskeresők összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ebből: támogatás nélkül	37,8	41,6	43,5	36,7	41,5	33,5
támogatással	62,2	58,4	56,5	63,3	58,5	66,5
ebből: közösségi célú munkára/közfoglalkoztatottként	48,6	46,2	44,5	52,0	47,4	60,7

Forrás: B.-A.-Z. MKH MK

A 2011. évi tapasztalatok, valamint az ez évi várható feladatok alapján a közfoglalkoztatási programok működtetése, szerkezete ismét formálódott, 2012-től az alábbi közfoglalkoztatási típusokban való részvétel lehetőségeit lehet alkalmazni a foglalkoztatás növelése érdekében:

- ✓ országos közfoglalkoztatási program

melyet az esetleges „vis maior” helyzetek kezelésére vagy több ágazatot átfogóan érintő feladat ellátására határoz meg a kormány (pl. ár-, és belvízvédelem, a közutak, vasutak, az erdőterületek, megújuló energiaforrások területén). A feladatok végzésben, a források felhasználásában költségvetési szervek (pl. vízügyi igazgatóságok, rendészeti, katasztrófavédelmi szervek), az állami tulajdon kezelésével és fenntartásával megbízott, vagy erre a célra az állam által létrehozott gazdálkodó szervezetek (pl. közútkezelő társaságok, nemzeti parkok), vízi társulatok, erdőgazdálkodók vehetnek részt,

✓ hagyományos közfoglalkoztatás

működtetői a helyi és nemzetiségi önkormányzatok, társulásaik, feladataikat átvállaló civil szervezetek, egyházak, melynek keretében a település érdekében felmerülő értékteremtő, szakképzettséget is igénylő munkák végzésére, valamint ún. szociális földprogram indítására kerülhet sor. A programok elsősorban a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult személyeknek, illetve álláskeresők nyújtanak munkát.

✓ kistérségi közfoglalkoztatási mintaprogramok

A kísérleti mintaprogramok sikere nyomán a megye valamennyi (13) hátrányos helyzetű kistérségében lehetőség nyílik kistérségi mintaprogramok indítására, az alábbi tevékenységek körében:

- mezőgazdasági projektek: élelmiszer, takarmánynövény-termelés, kisállattenyésztés, melyek biztosíthatják akár a helyi önkormányzati intézmények ellátását, illetve ezek keretében szakképzés szervezhető, s alapjai lehetnek szociális szövetkezetek létrehozásának is; az így megszerzett ismeretek elősegíthetik a hátrányos helyzetű családok önellátását is;
- mezőgazdasági földutak rendbetétele: a mezőgazdasági telepek bekötése a közúthálózatba;
- belvíz-elvezetési programok: a településeket és a mezőgazdasági területeket fenyegető belvizek kialakulásának megelőzése a belvíz-elvezető árkok karbantartásával;
- illegális hulladék-lerakó helyek felszámolása: a települések és külterületeik megtisztítása, rehabilitációja, a környezetbiztonság hosszú távú fenntartásának biztosítása;
- bio- és megújuló energiatermelés: az egyre dráguló gáz kiváltása a helyi adottságok felhasználásával kialakított alternatív energiatermelés megteremtése, a fűtőanyag helyi biztosítása, erre alkalmas kazánok rendszerbe állítása;
- közúthálózat javítása: az önkormányzati kezelésű utak karbantartása, környezetének rendben tartása, baleset megelőzés, kerékpárutak építése;
- téli és egyéb értékteremtő közfoglalkoztatási programok: közösségi érdekű feladatok végzésével a folyamatos foglalkoztatás, a biztos megélhetés fenntartása az arra rászorulóknak körében.

- ✓ vállalkozások részére foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő személy foglalkoztatásához nyújtható támogatás
a legfeljebb 8 hónapon át tartó, teljes munkaidős foglalkoztatáshoz. A támogatott munkavállalót a támogatott foglalkoztatási időszakot követően, annak felét kitevő időtartamban foglalkoztatási kötelezettség terheli.
- ✓ közfoglalkoztatás mobilitását szolgáló támogatás
olyan közhasznú munkaerő-kölcsönző szervezet részére nyújtható, amely 2-12 hónapon át foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő személyt közfoglalkoztatás keretében foglalkoztat.

A közfoglalkoztatás működtetésének egyik legfontosabb 2012. évi változása, hogy az előző évinél jóval nagyobb figyelmet és forrást szentel a foglalkoztatáspolitikára az érintett álláskeresők foglalkoztatás melletti képzésére, a foglalkoztathatóság javítására, a nyílt munkaerőpiacra való bejutás hatékony elősegítésére. A TÁMOP 2.1.6 „Újra tanulok!” kiemelt program keretében 2012. március 1. és 2013. december 31. között az országos és a kistérségi Startmunka mintaprogramokhoz illesztve – így B.-A.-Z. megyében a 13 hátrányos helyzetű kistérségekben - indítandó képzések lehetőséget kínálnak arra, hogy a közfoglalkoztatásba bevont álláskeresők iskolai végzettségüktől függetlenül pótolják a sikeres munkaerő-piaci bejutáshoz hiányzó kompetenciáikat, és egy-egy szakterületen a piac által igényelt szakmai ismeretekre tegyenek szert, vagy szakképzettséget szerezzenek. A program új szakma elsajátításának esélyét kínálja azoknak is, akik eredeti szakmájukban már nem tudnak elhelyezkedni, ismereteik elavulttá váltak. Kifejezetten ilyen céllal 2011-ben 6 tanfolyam szerveződött a megyében 136 fő részvételével, akik fűrészgépkezelő vagy kigépező betanító képzésben vettek részt.

2012-2013-ban a TÁMOP 2.1.6 program részeként tervezett képzések országosan 28 szakirányt fednek le, melyből 17 féle szakirány indítását tartották indokoltnak a közfoglalkoztatási programokat szervező, irányító megyei munkaadók (települési önkormányzatok, állami vízgazdálkodási, erdészeti, vadgazdálkodási, valamint magánmunkaadók). A megyei programok a tervek szerint várhatóan 3038 főnek kínálnak munka melletti tanulási lehetőséget, ezek döntő többsége betanító képzés (93%), kisebb része OKJ-szerű, államilag elismert szakképzés. Mindenféleképpen támogatandó a közfoglalkoztatás keretében mezőgazdasági tevékenységgel foglalkoztatottak szakmai ismeretének biztosítása. Célszerű volna elsősorban OKJ-s képzésben részt venniük, mert ez a későbbiekben is előnyt jelenthet. Ennek megfelelően a képzendő szakmák keretében is az érvényes OKJ szerint kell eljárni. Az aranykalászos gazda (800 óra), motorfűrész-kezelő (600 óra), fakitermelő (800 óra), mezőgazdasági munkás (300 óra) és erdőművelő (800 óra) szakmák előtérbe helyezésével a növénytermesztés és tartósítás területéhez kapcsolódó ismereteket fogják majd elsajátítani, de a mezőgazdasághoz kapcsolódik még további mintegy 280 fő (9%) képzése is (állattartás, illetve állattartás és növénytermesztés). Több mint 330 főnek lesz lehetősége a kigépező vagy motorfűrész-kezelő betanító képzést (11%) elvégezni, a többiek pedig erdőművelést, fakitermelést, takarítógép-kezelést tanulhatnak, illetve egyéb, pl. ipari, építőipari képzéseken vehetnek majd részt (10%).